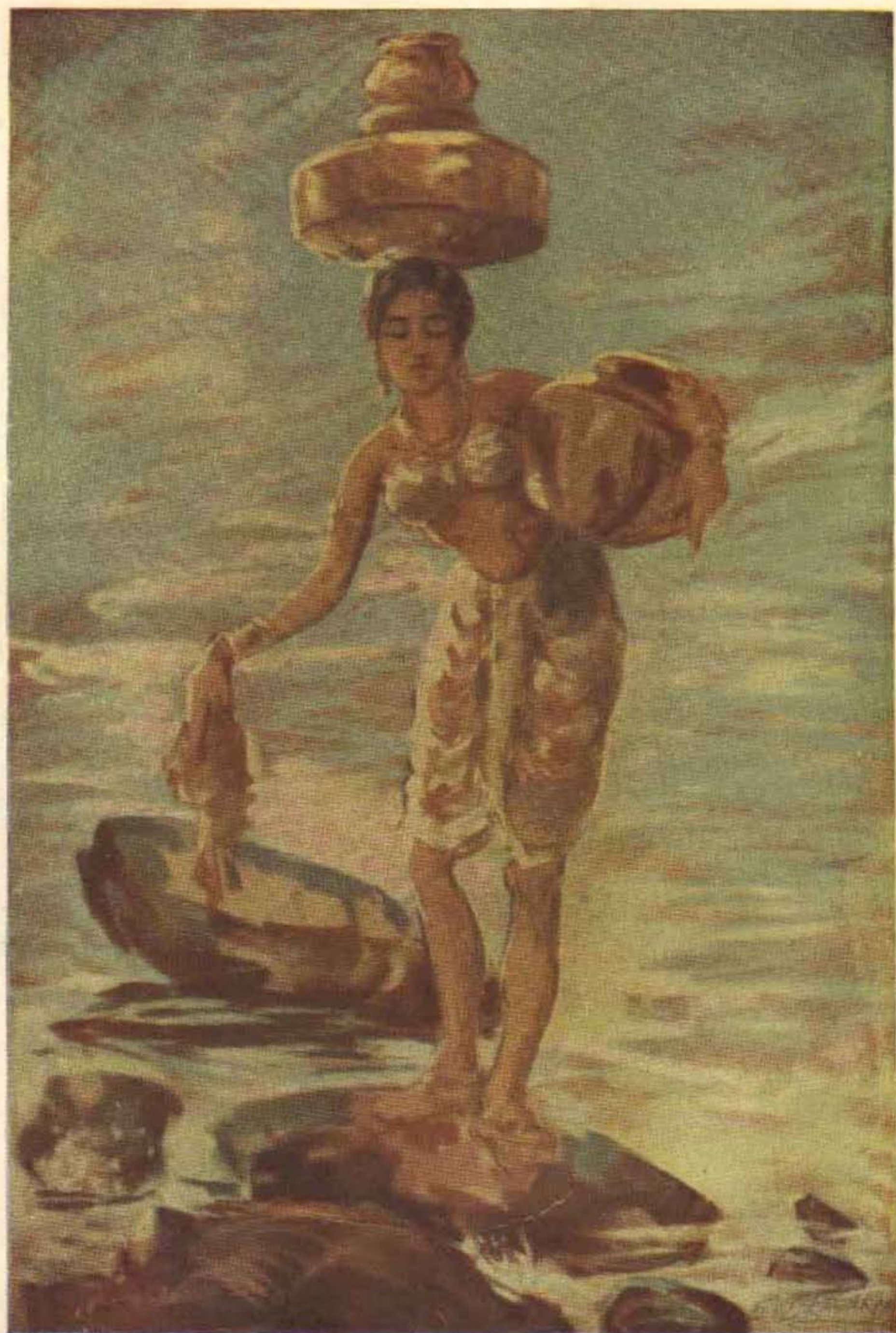

గౌరీ తపశ్చర్య

యస్. వి. యస్. రామారావు.

శా॥ కాకే వారలుసాటి లోకజననీ, గౌరీ, తపశ్చర్యచే।
మారున్ గెల్చినధీరునిన్ గెలిచి సమ్మానంబుగా వానిసం।
గోరీవై విలసించినావు సురలోకుల్ సౌఖ్యముంబొంద; గా।
మాకీ, నీప్రతిభావిశేషము లసామాన్యంబు లీసృష్టికిన్ ॥

నవంబరు - 1935 గృహలక్ష్మి

రస్సెలుగారి భయములు — సిఫార్సులు

భారతదేశ ప్రభుత్వపు పబ్లికు హెల్తు కమీషనరు అగు కర్నలు రస్సెలుగారు తెలుపుచున్న ఈ దిగువ విషయములు భయంకరముగను ఆశ్చర్యకరముగనునుండి నను, అతను చెప్పినట్లు అనతికాలములో ప్రతి స్త్రీని పురుషునిగూడ అత్యంతశ్రద్ధా యుత్తులనుగా జేయనున్నవి.

భారతదేశపు జననములసంఖ్య 1933 లో 97 లక్షలు. అనగా పదివేలకు సుమారు 355 చొప్పున. 1932 లోకంటె పదివేలకు 18గురు ఎక్కువ పుట్టిరి.

1933 లో మరణములసంఖ్య 61 లక్షలు. అనగా 10 వేలకు 224 గురు చొప్పున. 1932 లోకంటె పదివేలకు 8 గురు ఎక్కువ చనిపోయిరి.

వీరిలో పసిపిల్లలచావులు 16,60,000 – అనగా అసలు చావులలో నూటికి 27 గురు పసిపిల్లలు. పుట్టిన పసిపిల్లలలో పదివేలకు 1705 గురు చనిపోయిరి. ఈసంఖ్య 1932 లోకంటె పదివేలకు 18 గురుఎక్కువ.

పుట్టినవారి సంఖ్యలో చనిపోయిన యీ పిన్నపెద్దలసంఖ్య తీసివేసినచో 36.00,000 జనసంఖ్య ఫాస్తుగా హెచ్చినట్లు. అనగా పదివేలకు 131 గురు హెచ్చినట్లు —

వేయిజనులకు సంవత్సరములో సుమారు 35 గురు పుట్టుట, 22 చచ్చుట, 13 చొప్పున హెచ్చుట అంతే పెద్దవింతగా మనకు తోచకపోవచ్చును. అయినను ఈరెండు సంవత్సరములు మునపటివానికంటె చాల నయముగానున్నను పసిబిడ్డల చావులను

చూచినప్పుడు అతనికి చాలా బెంగపుట్టుచున్నది. అవి తగ్గేసూచనలు కనిపించవు సరేగదా ఆ ప్రమాణము స్థిరమైనదనుట కనేకరుజువులతనికి కనిపించుచున్నవి. సంవత్సరమునకు సుమారు 17,50,000 ఏడాదిలోపలి పసిపిల్లలు చనిపోవు దేశములో ఆరోగ్యపారిశుద్ధసంఘములకృషి చాల నీరసముగనున్నదనక తీరదని అతను చెప్పుచున్నాడు. ప్రస్తుత ప్రభుత్వపు శిశుసంరక్షణ మాతృసంరక్షణ ప్రయత్నము లే కొలదిమందికి మాత్రమో గలుగుచున్నవి. రాష్ట్రీయ, కేంద్రప్రభుత్వములు వీనిని హెచ్చించవలసియున్నది.

హిందూదేశములో ప్రధానమైన అంటురోగములు కలరా, ప్లేగు, మశూచికమేమైనను ఈ మూడింటివలనను వేయికి 9గురే చనిపోయినారు. మలేరియావలనను సుమారు 10 లక్షలు చనిపోయినారు. మలేరియా పీడితులసంఖ్య ఈసంవత్సరము కోటి యిరవైలక్షలు (ఆస్పత్రులకు చేరుకున్నవారి సంఖ్య). ప్రభుత్వమువా రిచ్చు క్వినయిను యేమీ చాలకున్నది. ప్రజలు కొనుక్కొనుటకు చాలా ఖరీదు. అంతకంటె చౌకయైన మందులేదు అని అతను నిస్పృహపడుచున్నాడు.

మరియొక విషయమునుగూర్చి అతని భయము మరీ యెక్కువగానున్నది. ఇప్పుడు 35 కోట్లకు మించియున్న జనసంఖ్య 1941 నాటికి 40 కోట్లు అగును. బ్రిటిషుఇండియాలో భూమి 67 కోట్లు యకరములు ఇందులో సాగుభూమి 23 కోట్లు యకరములు మాత్రమే. తక్కినది వ్యవసాయసాధ్యముకాదు. అట్లు చేసినను మనిషికి రెండుయకరముల చిల్లరకంటె యెక్కువరాదట. వ్యవసాయపరిస్థితులు బాగుపడి పంటలెక్కువచేయుదమే అనుకొన్నను, దానిని మించికూడ జనసంఖ్య పెరుగును. కాబట్టి అట్టి ప్రళయము రాకముందే ప్రజలు తెలివిగొందురాయని అతను ప్రశ్నించుచున్నాడు.

ఇందుకు జన్మనిరోధ మొక్కటే ఉపాయమని యెల్లరు నెఱుగుదురు. అది ఈదేశములో విరివిగా అవలంబించబడదని అతనికి నిరాశ. పోనీ పిల్లలచావులు తగ్గేటందుకు, తల్లుల ఆరోగ్యములు వర్ధిల్లేటందుకు వలసినంతమట్టుకైనా దాని నవలంబింతురుగాక అనిఅతని ప్రార్థన. స్త్రీల కీసలహా యీయవలసినవారు స్త్రీడాక్టర్లే గనుకను, ప్రస్తుత మీదేశములో ఉన్నతవైద్యశిక్ష పొందిన స్త్రీడాక్టర్ల సంఖ్య 700 లే గనుకను ఆసలహా కూడ వారికి చిక్కకున్నదని అతనికి మరీ భయమగుచున్నది.

ఏది యెట్లున్నను పసిబిడ్డల తల్లుల మరణముల రోగముల బాధ దుస్సహము. నిమ్మళించుకొనుట కనేకులకు డబ్బులేదు. గర్భశోకము భరింపరానిది. జన్మనిరోధము కాకున్న ఆరోగ్యవిధానమైన అవలంబించక తప్పదు. ఇంద్రియనిగ్రహబోధన లీ కలికాలమున ఏగానికి చెల్లవు. నాటకములు, టాకీలు, మువ్వీలు, పత్రికలు, బొమ్మలు, మందుల ప్రకటనలు, కాలేజీల చదువులు, దుస్తుల

తీరులు, నవ్వుల విధానములు, స్వైరవిహారములు, సౌందర్యముల పోటీలు సమస్తమును యువకుల వృద్ధుల ఇంద్రియములను ప్రేరేపించుట కుద్దేశించుచుండ మహాత్ముని ఇంద్రియనిగ్రహాబోధన లెవ్వరు వినగలరు? ఈ కృత్రిమనాగరకభ్రమలైనను మనము వీడవలెను. లేదా పాశ్చాత్యులవలె వానిలో 'తెప్పానాం తేలనాం' చేయుటయే మన పరమావధియని నమ్మినచో వారివలె ఆరోగ్యపోషణ మార్గములైనను త్రొక్కవలెను. రెండింటికిని కాళ్లు వ్రేలవేసుకొనకూడదు.

అసలు చావులలో నూటికి 45 గురు 5 సంవత్సరముల లోపలివారు. నూటికి 5 గురు 5_10 సంవత్సరముల మధ్యవారు. ఇంగ్లాండు వేల్సు సంఖ్యలతో పోల్చుదము. అక్కడ యేడాదిలోపలి శిశువుల మరణములు నూటికి 7.4 గురు. 1_5 యేండ్లకు మధ్యన 3.1 గురు. 5-10 యేండ్లకు మధ్యన 1.4 గురు. అందరు కలిసి 11.9 గురు. దీని నాపుటకు శిశుసంరక్షణ మాతృసంరక్షణ ప్రయత్నమాత్రములు చాలవు. అసలు దేశపు టారోగ్యవిధులే మారవలెను. మంచి త్రాగుడునీళ్లు, శుద్ధమైనదొడ్లు, స్వచ్ఛమైన మురికిపోవు కాలువలు ఉన్నయెడల దేశారోగ్యము బాగుపడగలదని అతను వచించునది నిక్కము.

కలరా, ప్లేగు, మలేరియా మశూచి మొదలగు రోగములకు కారణముపై విషయములు స్వచ్ఛముగా నుండమియని మన మెరుగుదుము. 1932-33 లో కలరా చాలా తక్కువగా ఉండినను 1934 లో హెచ్చినది. ఇంకను ఏటేట మరీ హెచ్చుచుండునటులనే ఉన్నదట. వెన్నెముకజ్వరము (సెరెబ్రో స్పైనలు మెన్నింగ్జిసు) క్రొత్తగా వచ్చినదని మన మీమధ్య ననుకొంటిమి. కాని యిది భరతఖండమునకు ఏబదిసంవత్సరములనాటి పురాణజ్వరమట. అహమ్మదాబాదు ఢిల్లీలలో మాత్రము నాలుగైదేళ్లాయ వృద్ధియై అంటుజాడ్యమువలె వ్యాపింపఁజొచ్చినదట. పిల్లలు యువకులు దీనివలన నెక్కువ చత్తురట. స్త్రీలకు దీనిబాధ అట్టే లేదట. దీనికి కారణము వారు ఇల్లుకదలక వీధులకు పోయి ఆరోగములను తగిలించుకొనకుండుటయే అయియుండ నోపునట. రాచకుఱుపులవల్లకూడ పెక్కుఱు చనిపోవుచున్నారు. జపానులోను అయిరోపా దేశములలోను ఈ వ్యాధి 50_60 సంవత్సరములమధ్య తరచుగావచ్చి ప్రజలను తీసుకొనిపోవుచుండగా ఇండియాలో 40-50 సంవత్సరములమధ్యనే జనులపై వ్రాలుచున్నదట. విమానములు ఎగురుచున్నప్పటినుండి కన్యా, ఉగండా సూడాను దేశములనుండి పచ్చజ్వరము కరాచీద్వారా ఇండియాకు దిగుచున్నదనియు, దీని నాపుట కొక పెద్దఆరోగ్యోద్యోగిని సిబ్బందితోసహా నియమింపవలెననియు సిఫార్సు చేయుచున్నాడు. రాష్ట్రీయ

ప్రభుత్వములు ఖర్చు తక్కువ కావడము కొరకు యేయితర ఖర్చులనైన తగ్గించు కొనవచ్చును కాని ఆరోగ్యశాఖకగు ఖర్చులను తగ్గింపక హెచ్చించుచుండవలెనని ఆఖరు సిఫార్సు చేయుచున్నాడు. భారతీయులెల్లరును తమ ఆరోగ్యమును పరస్పరసహాయమువలనను, ప్రభుత్వపు తోడ్పాటువలనను సాధ్యమైనంతవరకైనను రక్షించుకొందురుగాక యని కోరుచున్నాము.

గృహలక్ష్మి

అష్టావధాని వద్దాది సీతారామాంజనేయులుగారు

ఇరతి కేవలోల్లాస విభ్రాంతిరేఖ మున్ను నాకన్నులఁ దళుక్కు మన్నదపుడు;
క్షణిక భావనముగ నెసఁగంగ ధరణి కనుపఁబడిన గంధర్వ దివ్యాంశ మామె;
ఆమె తారలు సంజలో నలరు తార, లిరవుకొనియున్న మునిమాపు టిరులె కురులు;
చైత్ర దివససౌభాగ్య, ముషఃప్రసాద మామె విమాలంగములఁ బరిణామ మొందెఁ;
చంచలా లీలఁబూని నర్తించియట్టె లలిత శృంగారగాత్రియై వెలసె నామె;
వేడ్క నిందందు స్ఫురియింప విభ్రమమ్ము నాకు నొనఁగూర్ప, నానడల్ నట్టువఱుప.
అంత నొకకొంత దరికేఁగి యరసితి, నది దివ్యమూర్తి యయ్యును యువతీలలామ!
గృహమునం దామె శ్రీదేవియే యనంగ మసలుచుండుఁ బాతివ్రత్యమహిమ మెఱయ;
ఆముఖద్యుతి సద్వర్తనానుభోగ వాచకము, భావిసౌశీల్య సూచకమ్ము;
దైనికనిసర్గ మానవధర్మములకు, క్షణిక మాత్రమ్మెయైన విషాదములకు,
ముగ్ధభావమ్ము చిందించు మురిపెములకు, గణతులకు, గర్హణలకు, ధిక్కారములకు,
వలపులకు, ముద్దులకు, బాష్పవిలసనముల, కమృతరుచు లొల్కు మృదు మందహాసములకు,
నగ్గమే కానియట్టి దివ్యస్వరూప; కాదు, మానవసౌజన్య గణ్యయామె.
ఆసుభాకృతి చైతన్య మతిశయించి నిలువ నాప్రమోలఁగంటి నిశ్చలితదృష్టి;
భావ పరిమళోచ్ఛ్వాస సంభరితమూర్తి; జననమరణాల నడుదారిఁజనెడు పథిక;
ఘన వివేకమ్ము, శాంత సంకల్పశక్తి, దాంతి, దూరదృష్టి, సమర్థతయును,
చాతురియును నామెలోఁ దేజరిల్లుచుండె; ఆమె స్త్రీత్వపూర్ణావధి, యత్యుదార
ఫణితి సృజియింపఁబడియె నా బ్రహ్మచేత హెచ్చరింప, సౌఖ్యము నింపఁ, గృతి విధింప;
మర్త్యభామిని యయ్యు నామగువ మిన్న లలిత, గృహలక్ష్మి, దివ్యకళాప్రపూర్ణ.

ఆశీస్సు

శ్రీమతి పోతుల జయలక్ష్మిగారు

హిందూవనితల సాహిత్యవిజ్ఞానముల్ పెంపొందజేయుచు వెలసినావు
అజ్ఞానతిమిరంబులణగింప గతులకు మహనీయకాంతి సమర్చినావు
ఆబాలగోపాల మైకమత్యమెసంగ చెలికత్తెనై పేర్మి చెలగినావు
అల్లారుముద్దుగా నెల్లవారలజేరి గృహలక్ష్మివగుచు రహించినావు

శ్రీ గృహంబగు వీఁదమ్మిచెలువుపోలె
సహజసౌందర్యయుతపత్రసమితి దనర
సలలితామోదమాధురీకలన వెలసి,
లక్ష్మికావాసమై, గృహలక్ష్మి! యలరు!

ఆనందమయి

శ్రీమతి కె. కృష్ణాకుమారిగారు

ఆనందమయి చాల చక్కని బాలిక. బ్రాహ్మణులలో ప్రసిద్ధికెక్కిన కుటుంబము నందుద్భవించెను. ఆమె జన్మస్థానము అమరావతి గ్రామము. ఆమె తల్లిదండ్రులకు లేక లేక కలిగిన ముద్దులబిడ్డ. ఆమె జన్మించి దినదినము శుక్లపక్షచంద్రునివలె నభివృద్ధి నొందుచుండెను.

ఇట్లుండగా నామెకు 9 సం॥లు వచ్చెను. ఆమె పుష్టిగలపిల్ల యగుటచేత తల్లిదండ్రులప్పుడే భయపడజొచ్చిరి. వారు సనాతనిష్టులగుటచేత వివాహముచేయ ప్రయత్నములు చేయసాగిరి. ఆమెకు 9 సం॥ల 10 రోజులకే వివాహముచేసిరి. కర్మమేమోగాని తరువాత మూడునెలలకే ఆమెతల్లి దివికేగెను. పిమ్మట రెండునెలలకే భర్తయు స్వర్గస్థుడయ్యెను. ఈకష్టములకామె తండ్రి బెదరక బిడ్డకు దిక్కుకావలెనని వంకబెట్టి తాను ద్వితీయ వివాహమాడెను. ద్వితీయ వివాహము అయిన కొద్దిరోజులకు ఆయన పుత్రికకును భార్యకును సరిపడలేదనియామెను రా...పట్టణములో బాలికాపాఠశాలలో జేర్పించెను. అనంతరము క్రొత్తభార్యతో వేగలేకను నవయావనాంగియగు బిడ్డ దౌర్భాగ్యము చూడలేకను సనాతనిష్టు చావుకు సిద్ధమయ్యెను. చచ్చిపోవునప్పుడు ఆయన దగ్గరబంధువునొకని బిడ్డకు సంరక్షకునిగ నేర్పరిచి చనిపోయెను. మరియు నాయన ఆస్థితిని భార్యకును పుత్రికకును సమముగ భాగించి ఆజన్మాంతము అనుభవించి చచ్చిపోవునప్పుడు ఇహలోకములో విడచిపెట్టునట్లు విల్లువ్రాసెను: పాపము...ఆనందమయి అనాథయైరా... పట్టణములో బాలికలతో చదువుకొనుచు నానందములో మునిగిపోయెను.

2 వ బిందువు

రా . పట్టణ పాఠశాలఅంతయు నిట్టి అనాథబాలికలతో నిండియుండెను. అచ్చట ఆబాలికలతో ఆడుట పాడుట మొదలగు వానితో సంతోషముగనుండెను. ఈమెకు నవయావనము ప్రవేశించిన కొలదియు రూపును శోభాయమానముగ నుండదొడంగెను. అచ్చటి పాఠశాలాధికారురాలును ఆమె నెక్కువ ఆదరించుచుండెను.

వారమున కొకమారు బాలికలందరను గోదావరియొడ్డునకుపి.కారునకును టాకీలకును నాటకములకును తీసుకొని వెళ్లునది. బాలికలచేత నాటకములువేయుట మొదలగు సంతోషములైన పనులు చేయించుచుండెడిది. ఆనందమయికి పుష్పములనిన బహుప్రీతియగుటచేత ఆమె ఆమెచేత త్రవ్వించి మొక్కలు నాటుట నీరుపోయుట చేయించుచుండెడిది. చదువుకొనుటకు నవలలు నవీనభావములుగల పుస్తకములు నిచ్చుచుండెను. వానిని చదువుటవలన బాలికలందరకును ఆభావము లుదయించు

చుండెను. కొన్నిసమయము లప్పుడు వారు పునర్వివాహములనుగురించి అనేకవిధముల చర్చించుచుండెడివారలు.

ఇట్లుండగ నొక దినమున ఆనందమయి తన మిత్రురాలగు నొక బ్రాహ్మణేతర బాలికతో వారింటికి వెళ్లెను. అచ్చట ఆమె తన మిత్రురాలి సహోదరుని చూచెను. అతను చాల మంచివాడు, చక్కనివాడు, కరుణామయుడు. అతనును అతని తల్లిదండ్రులు సహోదరులు సహోదరిణులునుగూడ బ్రాహ్మణులను బోలియుందురు. వారలును మాంసాహారమును విడిచి బ్రాహ్మణులవలె శాకాహారులైరి. ఆమె అతనిని చూచిన నాటినుండియు నతనిని తన ప్రభునిగ చేసుకొను తలంపుతో నుండెను. స్నేహితురాం డ్రెన్నియడిగినను చెప్పక చాలకాలము గడిపెను. ఇట్లు కొద్ది కాలము గడచిన తరువాత ఆమె రహస్యముగ నా బ్రాహ్మణేతర బాలికతో చెప్పి వారల అంగీకారము నడిగెను. ఆమెయు తన తల్లిదండ్రులతోను సహోదరులతోను జెప్పెను. దానికి వారందరు నంగీకరించిరి. మరియు తన ప్రాణస్నేహితురాండ్రతో కూడ జెప్పెను. వారును సంతోషముతో నంగీకరించిరి. దానిని జూచి ఆమె యుప్పొంగి పోవుచుండెను. పాపము! రాగల చిక్కులామె కగోచరములై యుండెను. సామాన్యముగ వారలయింటికి పోవుటవచ్చుట మొదలగునవి చేయుచుండెను. ఇట్లొక సంవత్సరము జరిగినది. అప్పుడు బ్రాహ్మణేతరులు వివాహమునకు త్వరపెట్ట నారంభించిరి.

3 వ బిందువు.

ఒకరోజున ఆమె మెల్లగ పాఠశాలాధికారిణి యొద్ద కూర్చుని సంగతుల నన్నియు జెప్పి వివాహమున కనుజ్ఞ యియ్య వేడెను. దానికి ఆమె:—అమ్మా! మనము బ్రాహ్మణులము అట్టివారలను వివాహము జేసుకొనరాదు.

ఆ:—ఎందువలననో జెప్ప వేడుచున్నాను.

పా. అ:—అమ్మాయి! మనము బ్రాహ్మణులము. వారు బ్రాహ్మణేతరులు. మనము వారికన్న పైకులజులము, వారలు మాంసాహారము తిందురు, కనుక చేసుకొనకూడదు.

ఆ:—నేను ప్రేమించి యుంటినికదా!

పా. అ:—నీప్రేమ త్రిప్పుకొనుము. నేను బ్రాహ్మణబాలుకును చక్కనివానిను నగువాని కిచ్చి వివాహము చేయుదును.

ఆ:—కులమా! శీలమా! స్త్రీలకు కావలసినది, నాప్రేమ శీలమునాశ్రయించినది! ఇందు తప్పేమి గలదు?

పా. అ:—నేను నీకు చెప్పజాలను. నీ సంరక్షకునకు కబురు పంపుదునని వెంటనే ఉత్తరము వ్రాసి పోస్టులో వేసెను.

మరునాడు మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు ఆనందమయి విచారముతో తన గది లోపల పరుండియుండెను. అట్టిసమయమున

ఉత్తరము చేతదాల్చి పాఠశాలాధికారిణి అచ్చటికివచ్చి కూర్చుంచెను. తరువాత ఉత్తరము చదువ మొదలిడెను.

అమరావతిగ్రామము 6-5-30

అమ్మా!

మీఉత్తరము అందినది. మీరు చెప్పి చూచినారంటిరి గదా! దాని ఖర్మము పురాకృతమువలన దాని కాస్థితి పట్టినది. అది మీయొక్కయు నాయొక్కయు మాట విననిచో ఇంటినుండియు జాతినుండియు వెలివేయుదును. మీరు పాఠశాలలో నుండి వెడలగొట్టుడు. అందులకే పూర్వులు స్త్రీకి విద్య కూడదందురు. అనాథయని విద్య చెప్పించుచుండ నిట్లు వంశమున కప కీర్తి తెచ్చుచున్నది. మీరు మరల చెప్పుడు. విననిచో వెడలగొట్టుడు—

చిత్తగించవలెను—

ఇట్లు

ఆనందమయి సంరక్షకుడు.

అని చదివెను. దానిని విని ఆనందమయి వెక్కి వెక్కి యేడువదొడంగినది. అధికారిణియు కోపముతో బడికి వెడలిపోయెను. తోడిబాలికలందరు నాదినమునుండియు నామెను హీనముగ చూడసాగిరి. పాపము! దానిని ఆనందమయి భరింప జాలకుండెను.

4 వ బిందువు

ఒకదినము రాత్రి 12 గం॥ల సమయమున ఒకవ్యక్తి ముసుగువేసుకొని గోదావరీముఖముగ నేగుచుండెను.

ఆమె కొంతసేపటికి గోదావరినిజేరి ఈ క్రిందివిధముగ ప్రలాపింప దొడంగెను.

"తల్లీ! గోదావరీ! శరణు...శ...ర......ణు. నే నీఅవమానము భరింపజాల... భరింపజాల! నన్ను నీలో లీనము చేసుకొనుము. అనాథను! దిక్కులేనిదానను! దిక్కులేనివారికి దిక్కునీవే! జననీ! గోదావరీ! ఇదిగో నీబిడ్డ వచ్చుచున్నది: కాగలిమ్ము. నేనేమి తప్పుచేసితినని నన్నిట్లు అనాథను జేసితివి! ఇదిగో నీపుత్రిక వచ్చుచున్నది. నీగర్భములో తావిమ్ము! అని ఆ పిచ్చిది నీటిలో నురికెను.

ఆమరునాడు పాఠశాలలో ఆనందమయి కానరాలేదు. అందరును వెతకుచుండిరి. అడుగుల జాడనుబట్టి పోయిరి — అడుగులు గోదావరిలోని కరిగినవి. జాలరులుపడ వెతకిరి. ఎచ్చటను కనుపడలేదు ఆమె ఏ ఋషి ఆశ్రమములో జేరి తపము జేయుచుండెనో! లేక ఆ మహాప్రవాహిలోపడి లీనమై నిరంతర మాధ్వీచికలచే బాలవితంతు విలాపంబు గానంబు సేయుచుండెనో! లేక ఈ పంచమహాభూతములందు గలసి ప్రతినగర నారీమణుల హృదయములందు జేరి కరుణారసంబుతో జాతీయతత్వం బుద్బోధించుచుండెనో తెలియరాదుగా —

విధికృతము

శ్రీమతి అడపా సుగుణమణిగారు.

(అనుబంధకథ)

[సువర్ణ నారాయణీప్రఫుల్లుల ఏకపుత్రి. నారాయణి కుమార్తెకు బాల్యవివాహము చేయతలపెట్టెను కాని భర్తయియ్యకొనలేదు. ప్రఫుల్లు కలకత్తాలోనున్నపుడు ఆమె తన కుమార్తెను శ్రీవిలాసునకిచ్చి రహస్యముగా వివాహమొనర్చెను. ఈసంగతి ప్రఫుల్లుడెరింగి భార్యను పరిత్యజించెను. మరికొంతకాలమునకు భార్య మరణశయ్యపై నున్నదని తెలసి స్వగృహమునకువచ్చి కుమార్తెకు రమ్మనికబురంపెను. కాని సువర్ణకు పుట్టింటికిబోవుటకు అత్త అనుమతి యివ్వనందున ఆమె తల్లినిచూచు నపేక్షతో రహస్యముగా నర్ధరాత్రిని బయలుదేరెను.]

మానవజీవితము బుద్బుదమువంటిది. క్షణమున సృష్టి, క్షణమున లయము. ఎప్పటికైననూ ఈ భౌతిక శరీరమును వీడి చనవలయునని ఎఱుంగక పామరత్వ మొందుటయే అజ్ఞానము.

నారాయణి చనిపోయి మూడుదినములైనది. అంత్య క్రియలన్నియు ముగిసినవి. సువర్ణ మాతృనిర్యాణమునకై పొందిన దుఃఖమునకు మేరలేదు. ఆమెను ఇరుగు పొరుగు స్త్రీలు తమ శక్తిసామర్థ్యములు వినియోగించి ఓదార్చేరు కాని పొంగి పొరలివచ్చు దుఃఖము నరికట్టుట కెవ్వరితరము? ప్రఫుల్లునకు లోకమే అంధకారమైనది. భార్య కంత్యకాలమున నొసంగిన కఠినశిక్షకై పశ్చాత్తాపపడ్డాడు; ఏమి లాభము? మనిషి చనిపోయినపిమ్మటగాని విలువ తెలియదు.

సువర్ణను అత్తవారింటి కనుపుటకై ప్రయత్నములు సాగుచున్నవి. నారాయణి చెల్లెలు, సుధ, ప్రయాణమునకు వలయు సామగ్రినంతయు ఇంట సిద్ధపరచింది. ప్రఫుల్లునాజ్ఞానుసారము నందుడు ఒక రెండెడ్లబండిని తెచ్చేడు. ప్రయాణమనుసంగతి ఎఱింగి, సువర్ణ తండ్రి పాదములపై పడి "నాన్నా నేను మఱల అత్తవారింటికి వెళ్లను. వెళ్లినచో నన్ను జీవములతో భూస్థాపితము చేయుట నిశ్చయ"మని భోరున ఏడ్చింది.

"అమ్మా భయపడకుము. ఇందు నీవొనర్చిన తప్పిద మేమున్నది! నేనుగూడ నిన్ననుసరించివచ్చి నీ యత్త వారికి నచ్చచెప్పెదను. లే తల్లీ లే. ముహూర్తము మించిపోవుచున్న"దని ప్రఫుల్లు కుమార్తెను లేవనెత్తి బుజ్జగించేడు కాని సువర్ణకుమాత్రము భయము విడువ లేదు. ఆమె అత్తయొక్క కర్కశహృదయమును బాగుగా నెఱుగును.

వలయు సామగ్రి బండిలో జాగ్రతపరుపబడ్డాది. సువర్ణ కట్టుబట్టలతో శకటారోహణమొనర్చిన వెంటనే బండి కదలింది. ప్రఫుల్లుడు బండివెనుక నడచుచున్నాడు. భైరవీనదిని సమీపించుట తోడనే పడవవాండ్రు సామగ్రిని, సువర్ణాప్రఫుల్లులను నదిని దాటించేరు. సువర్ణ తనకు అర్ధరాత్రమున నదిని దాటించి, మాతృముఖ సందర్శనమున కవకాశ మొసం

గిన పదవవాంఛను శ్లాఘించి, పితృసమ్మతిని వారలకు బహుమతి ఇచ్చింది. నది ఆవల ఒడ్డున మరియొక బండి బాడుగకు మాట్లాడి భట్టుగ్రామం ప్రవేశించేరు. బండి శ్రీవిలాసుని ఇంటిగుమ్మముముందు నిలచినను ఇంట నుండి ఎవరూ పైకిరాలేదు. ప్రఫుల్లుడు సువర్ణకు శకటావరోహ మొనర్చి, వాకిడిలోనికి గొంపోయి "అమ్మా! భయపడెదవేల? ఇది నీ ఇల్లు. లోనికి వెళ్లు"మని వెనుకంజవేయుచున్న సువర్ణను లోనికి తోసెను. భయకంపిత దేహముతో, తొట్రుపడు పాదములతో, గత్యంతరములేక పాప మామె లోనికి వెళ్లింది.

శ్రీవిలాసు డాచావడిలోనే ఒకమూల కూర్చొని వార్తా పత్రిక చదువుచూ ఈదృశ్యము నవలోకించేడు కాని మాటనున్న మర్యాదహుళిక్కు. ఎట్టకేలకు ప్రఫుల్లుడా చెంతనేయున్న కుర్చీలో కూర్చొని శ్రీవిలాసునితో సంభాషణ కుపక్రమించేడు.

"నాయనా బండిలో ఇంకా సామానుఉంది. ఇంట పెట్టించు."

"నాకేమి తెలియునండి ఎక్కడ సామాను ఉంచ దమో. మా అమ్మ ఏర్పాటుచేస్తుందిలెండి." అని ముక్తసరిజబాబుచెప్పి మఱల తన వార్తాపత్రికాపఠన మున నిమగ్నుడైనాడు. అల్లుని అమాయకత్వమునకు ప్రఫుల్లు లోలోన నవ్వుకున్నాడు.

ఇంతలో వీధిలో స్త్రీ యార్తనాదము వినబడ్డాది. ప్రఫుల్లుడు ఒక్కదాటున వీధిలోనికివచ్చి చూచేడు. తనగారాబుపట్టి సువర్ణ ఏడ్చుకొని పరుగెత్తుచుండ, అత్త చీపురు చేతబట్టి తరుముచున్నది. ఈ దృశ్యమును చూచుసరికి ప్రఫుల్లునకు దేహమంతటా విద్యుశ్ఛక్తి ప్రవహించినట్లయింది. కొంతవరకు తనకన్నులను తానే నమ్మలేకపోయేడు. తృటిలో వా రిరువురిమధ్యను నిలచి ఒకచేతితో భీతచిత్తయగు సువర్ణను చేరదీసి రెండవచేతితో అత్తచేతిలోవున్న చీపురును బలవంత ముగా లాగుకొని దూరముగాపార వేసేడు.

"ఏమమ్మా, నాకూతు రేమితప్పుచేసిందని ఈశిక్ష? మరణశయ్యపైఉన్న తల్లిని చూచుటకు వెళ్లడమే తప్పా? తల్లిపైవున్న అనురాగముకొలదీ అపస్మృతి చూపిన మీ అనుమతిలేనిదే బాల్యచాపల్యమున ఇల్లు విడచిందనేనా ఈరట్టు?"

"ఓహోహో! తండ్రీ కూతుళ్లట. పెండ్లివాడులేని తండ్రి పెడాకులనాడు వచ్చేడు. దొడ్డింటి బిడ్డట. రాత్రి ఇల్లువిడచి పారిపోయి మళ్లీ ఏమొగం పెట్టుకొని నాగుమ్మం త్రొక్కింది. రానీ రానీ సిగ్గులేని శిఖండికి త్రిపీటతో ముక్కలు ముక్కలుగా తరిమేస్తాను. ఈ పెద్దమనిషి మళ్లీ ఆ పిల్లను ఏలుకోమని సిఫారసు చేయడానికి వచ్చేడు. ఏవూరయ్యామీది? మీఊరిలో సూర్యచంద్రు లుదయిస్తారా?" అని అత్తగారు అభినయముతో నడివీధిలోఆడడం ఆరంభించేరు.

ప్రఫుల్లున కీమాటలు వేయివృశ్చికములు కుట్టిన ట్లయింది కాని ఏమిచేయగలడు? మాటకుమాట ప్రత్యుత్తరమిస్తే కుమార్తకాపురం గంగలోకలసిం దన్నమాటే.

"అమ్మా ఈ అనవసరప్రసంగమేల? కాసిన చెట్టుకు కాయ బరువుకాదుకదా. నా కుమార్తను పరిగ్రహించెదరా? లేదా?"

"ఏమి టీ బెదరింపు? నీకుమార్త మాకక్కరలేదు. ముమ్మాటికి అక్కరలేదు. హరిమీద గిరిపడ్డానేనేలు కోను." అని చేతులుముఖమునకు అడ్డుగాత్రిప్పింది.

ఇంతలో శ్రీవిలాసుడు గదిలోనుండి బయటకు వచ్చేడు. ప్రఫుల్లుడు అల్లుని వుద్దేసించి "నీ వుద్దేశము కూడాఅంతేనా" అని ప్రశ్నించేడు. అతడు తల్లివంక చూచి ఏమోమాట్లాడబోయి మౌనమే శ్రేయస్కర మని ఊరకున్నాడు. ప్రఫుల్లుడు మఱలప్రశ్నించుట వలన "చెప్పవలసినదేదో మా అమ్మే చెప్పింది. నేను చెప్పడానికేమీలే"దని హీనస్వరమున ప్రత్యుత్తర మిచ్చేడు.

ప్రఫుల్లునకు భరింపరాని కోపమువచ్చింది; కండ్ల వెంబడి విస్ఫులింగాలు రాలేయి; పిచ్చియెత్తినట్లయింది. కుమార్తె మెడలోవున్న మంగళసూత్రమును త్రెంచి అత్తపై విసరివేసేడు. మాంగళ్యఖండనము శ్రీవిలాసునిమృత్యువును సూచించుటచే అత్త, హైమావతి, రోదసీకుహరము నిండునట్లు రోదన మారంభించేరు. కుమార్తెను మఱల బండిలో కెక్కించి ప్రఫుల్లుడు గృహోన్ముఖుడైనాడు. తానొకటితలచిన దైవమొకటి తలచును.

౨

కాలచక్రమునకు అడ్డులేదు. విలిప్తాది యుగాంతర ములవరకును వడితగ్గక, హెచ్చక తిరుగుచునే వుండును. సువర్ణ అత్తవారింటనుండి తరుమబడిన తరువాత ఏడువత్సరములు గడిచినవి.

తారక్‌బాబు శిరస్తారుగా పనిచేసి ఉద్యోగము నుండి విరమించి ఉపకారవేతనముతినుచూ ఢిల్లీపట్టణమున నివసించుచున్నాడు. అతడు శశధరబాబునకు దగ్గరచుట్టము, ప్రఫుల్లునకు మిత్రుడు. అతడు వుద్యోగములోనున్నపుడే భార్యను గోల్పోయెను. తన ఏక పుత్రి అగు అమితను ఇంట ఆడదిక్కులేకపోయినా గారాబముగా పెంచుచున్నాడు.

ప్రఫుల్లుడు సువర్ణను ఉన్నతవిద్యాభ్యాసమునకై తారక్‌బాబు రక్షకత్వమున ఢిల్లీపట్టణమున విడచేడు. సువర్ణజీవితములో ఒక క్రొత్తమార్పు కలిగింది. 'అమిత' స్నేహమువలన పూర్వకష్టములన్నియు మఱచి తన బుద్ధినంతయూ చదువునందే వినియోగించి ఏటేట పరీక్షలలో దిగ్విజయమునుగాంచి ప్రస్తుతము డాక్టరు పరీక్షచదువుచున్నది. స్త్రీబుద్ధి కసాధ్యమైనపని లేదుకదా!

సుదర్శనుడు తారక్‌బాబుజ్ఞాతి. ఆసంవత్సరము రాజధాని కంతకునూ డాక్టరుపరీక్షలో ప్రథముడుగా ఉత్తీర్ణుడై ఉద్యోగమునకై వేచియున్నాడు. పట్టి వాడు రూపసి. డాక్టరుపరీక్ష పేసయినాడు. ఇక సంబంధాల కేమికొదువ. కోఅంటే కోటి, కాని "ఉద్యోగము కలసివచ్చినవరకు వివాహము చేసుకో"నని భీష్మించుటవలన ఇంకా పెండ్లికాలేదు. అతడు తఱచుగా తారక్‌బాబు గృహమునకు రావడముకద్దు. సువర్ణకూడా డాక్టరుపరీక్ష చదువుచుండుటచేత ఆమెకు తెలియని విషయములు బోధపఱచేవాడు. క్రమముగా సువర్ణా సుదర్శనుల స్నేహాలత చిగిర్చి పుష్పించింది.

సుదర్శనుడు కేవలము పారబడినాడు. సువర్ణ ఇంకనూ అవివాహితయని తనహృదయపీఠమున స్థానమొసంగి ప్రేమించుచున్నాడు. కాని ఇది అందని మ్రానిపండ్లకై అఱ్ఱులు చాపుటయని తెలుసుకొనలేదు.

సువర్ణ వివాహముసంగతి తారక్‌బాబుకు తప్ప ఆ ఇంట మరియెవ్వరికీ తెలియదు. అది ప్రఫుల్లుని కోర్కెపై తనకుమార్తెయగు అమితకైననూ తెలియనీక రహస్యముగా దాచేడు. సువర్ణాసుదర్శనుల ప్రణయము తారక్‌బాబు గుర్తించకపోలేదు కాని ప్రఫుల్లుకొనర్చిన వాగ్దత్తమునకు కట్టుబడి సుదర్శనున కీ విషయమును తెలుపలేదు.

ప్రస్తుతము ప్రఫుల్లుడు కలకత్తాలో ఒకఇల్లు అద్దెకు తీసుకొని ఉన్నాడు. తఱచుగా సువర్ణాప్రఫుల్లులకు ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు జరుగుచున్నవి. ఈ ఏడు సంవత్సరములలో సువర్ణ మూడుసార్లు కలకత్తావెళ్లి తండ్రినిచూచి వచ్చింది.

సువర్ణకు తండ్రిదగ్గరనుండి ఒకఉత్తరం వచ్చింది. ఉత్తరముచదువుట పూర్తిచేసి ఒక దీర్ఘనిశ్వాసము విడిచి ఆలోచనానిమగ్నఆయింది. అప్రయత్నముగా కండ్లవెంబడి అశ్రువులు రాలుచున్నవి. ఆమెకింత మనోవ్యాకులము కలుగచేసేవిషయ మేమైవుండును? ఆమె మఱల ఉత్తరమును చదువుటకు ఆరంభించింది.

"కుమార్తెకు ఆశీర్వాదములు. నీవు వ్రాసిన వుత్తరము అందినది. ఒక ముఖ్యవిషయమును వ్రాయ

వలసి వచ్చింది. జాగ్రత్తగా అవగాహనము చేసుకొని బాగుగా యోచించుకొనుము. శ్రీవిలాసుడు పట్టభద్రుడై ప్లీడరీ చేయుచున్నాడు. వాళ్లమ్మ చనిపోయిందనీ, ఇదివరలో ఆవిడ వున్నప్పుడు లేనిపోని అల్లరులు జరిగినవనీ, అట్టిది మరల జరుగుటకు అవకాశము లేదనీ, నిన్ను పంపించివేయుమనీ బ్రతిమాలుచున్నాడు. కాని ఇప్పటికైనను అతనికి పూర్తిగా బుద్ధివచ్చిందని నే తలంచను. ఎన్నిసారులు బ్రతిమాలినను నే నప్రమత్తతగా వుండడం చూచి నిన్నటిదినమున కోపము తెచ్చుకొని "కోర్టులో వాజ్యము తెచ్చెద"నని భయపెట్టేడు. ఇది విషమస్థితిగా మారునట్లు కనబడుచున్నది. ఇప్పుడు పాఠశాలలకు సెలవలు కూడాను కనుక నీవు ఇచ్చటకువస్తే దీనివిషయమై ఆలోచిద్దాము.

"ప్రఫుల్."

సువర్ణకు మరల తనపూర్వగాథ స్ఫురణకు వచ్చింది. చనిపోయిన తల్లిని తలంచుకొని దుఃఖించినది. కొంతసేపటికి తనంతట తానే ధైర్యమును తెచ్చుకొని శేఖను తనపెట్టెలో పదిలపరచుకొని కలకత్తా ప్రయాణ సన్నాహములోనున్నది. అమితాతారస్ బాబులకు సువర్ణ ఆకస్మిక ప్రయాణము వింతగొలిపింది కాని ఎవరూ దానివిషయమై చర్చ చేయలేదు. బహుశా సెలవులలో తండ్రినిచూచుటకు వెళ్లుచున్నదనుకున్నారు.

సుదర్శనుడు సువర్ణప్రయాణమును విని నిశ్చేష్ట పోయేడు. సాధ్యమైనంతవరకూ ప్రయత్నించి సువర్ణప్రయాణమును ఆపుచేద్దామనీ, వీలుకానపుడు తన మనోభావమును వెల్లడించి త్వరగ తిరిగిరమ్మని బ్రతిమాలుదమని వచ్చేడు.

సువర్ణ సుదర్శనునిచూచి వివర్ణ అయింది. ఆమె నోట మాటరాలేదు.

"సువర్ణా! ఇంత ఆకస్మికప్రయాణమునకు కారణమి? మరల ఇచ్చటకు ఎప్పుడువచ్చెదవు?"

"తండ్రిని చూడవలయునను తలంపే నా ప్రయాణమునకు కారణము. మరల ఇచ్చటకు వచ్చెదనను ఆశ లేదు." అని గద్గదస్వరముతో చెప్పింది.

సుదర్శనున కీ మాటలు హృదయశూలములైనవి. ఒక్కదినమైననూ సువర్ణతో మాట్లాడక వుండలేని వాడు ఆమె నెట్లు విడువగలడు? దుఃఖమును దిగమ్రింగుచూ సువర్ణనుద్దేశించి "సువర్ణా! ఇచ్చటకు మరి రావా? ఇంతటిదేనా నీస్నేహము? ఈమాత్రమునకు నన్నేల కోరికలకు పాల్జేసితివి? నాహృదయమును ఇంకనూ పరీక్షింపలేకపోతివా? సువర్ణా! ఇది నీకు న్యాయముకాదు." అని ఆమె రెండుచేతులు తనచేతులలో పట్టుకొన్నాడు.

సువర్ణ ఇప్పటికైననూ తన వివాహవిషయమును తెలుపలేదు. "నన్ను క్షమించండి" అని తిరోహిత వదనయై చెప్పింది.

స్త్రీ హృదయ మభేద్యము. సుదర్శనుడేమి స్థిరపరచుకొనగలడు? తన్ను సువర్ణ ప్రేమించుచున్నదా? లేదా?

అప్పుడే అరుణోదయమయింది. సువర్ణా ప్రఫుల్లులు తేపానీయమును పుచ్చుకొని సంభాషణ కుపక్రమించేరు.

"అమ్మా, శ్రీవిలాసుడు ఇచ్చటకు చేరువనే వున్నాడు. బహుశా నీరాకవిని ఈపరికి బయలుదేరి వచ్చుచునేవుండును. నేనింక అతనితో సంభాషింపవలసిన విషయములు లేవు. నీవు నిర్ణయముగా నీ వుద్దేశమును అతనికి తెలియపరచుము."

"నాన్నగారూ, నాకో ర్కూడాఅదే. ఎంత కాలము నేనిట్లు బయలునుండి తప్పించుకొనిపారిపోయినదొంగవలె మరుగుపడి జీవించడం? ఈవిషయమున అంత్యమును చూడనిదే విడువకూడదు."

ప్రఫుల్లుడు వార్తాపత్రికా పఠనమున నిమగ్నుడయ్యెను. సువర్ణ తనగదిలోనికిపోయి శ్రీ విలాసున కెట్లు ప్రత్యుత్తరము చెప్పవలెనో యోచించుకొను

చున్నది. ఇంతలో శ్రీవిలాసుడు సేవకుడుదారిచూప ఆ గదిలోనికివచ్చేడు. "రండి కూర్చోండి" అని సువర్ణ ఒకకుర్చీ చూపింది. శ్రీవిలాసుడు ఈగౌరవము తనకు జరుగునని తలంచలేదు. అతనికి సువర్ణరూపము నందు సహస్రాంశము భేదముకనబడ్డాది.

"సువర్ణా! క్షేమముగానున్నావా?"

"మీదయవల్ల క్షేమమే"

"నే వచ్చుటకు కారణము నీ విదివరకే తండ్రివలన వినియుంటావు. నా తల్లి చనిపోయింది. అక్క తీర్థయాత్రలకు వెళ్లిపోతానంటున్నది. ఇక ఇంటికి నీవే యజమానురాలివి. నీ చెప్పుచేతల్లో తిరుగుతాను. ఇన్నివత్సరములూ నిన్ను విడచియుండడం, తల్లీ అక్క బాధలుపడితే చూడలేక కాని నీమీద ప్రేమలేక కాదు. నాతల్లి మఱల వివాహము చేసుకొమ్మంటే ఇష్టపడకపోవడమే ఇందులకు కారణము." అని ఆదివరకు కంఠస్థమొనర్చినదంతా వల్లించేడు.

సువర్ణ కీమాటలు వింతగొలిపేయి. శ్రీవిలాసునకు రెండునాల్కలా అన్న సందేహముతోచింది.

"బొమ్మలపెండ్లివలె నా బాల్యమున నామమాత్రపు వివాహము జరిగింది. ప్రాయశ్చిత్తముగా నానా బాధలు అనుభవించేను. ఒకప్పుడు ఇంటినుండి తరిమివేయబడ్డాను. నా మెడలోని మాంగల్యము త్రెంచివేయబడ్డాది. నాటినుండి మనకు ఋణముతీరిందన్నమాట. తరువాత లోకములో స్త్రీలకుకూడా సమాన హక్కుందని తెలుసుకొన్నాను. గత్యంతరములేక క్రొత్తమార్గ మవలంబించి నా దారి నే చూచుకొన్నాను. హిందూ వివాహములపద్ధతి నే నెఱుంగుదును. కర్మముచాలక భర్తపామైనా సరే, పుల్లైనా సరే, ఆడుది ఆలాగు పడిచావవలసిందే కాని ముక్తి లేదు. చట్టము స్త్రీలను ఆటవస్తువులుగా చేసింది. నాకు జ్ఞానము రానిదే, నా యభిమతమును కనుక్కొనిదే, రహస్యముగా జరిగినవివాహమూ నన్నెంతవరకు కట్టుబాట్లలో నుంచగలదో నాకు తెలుసును. సంఘమేమిచేసిననూ నన్ను శిక్షించగలదు గాని మఱల నీభార్యగా నుంచలేదు. దయచేసి ఈ ప్రశంస మఱల తలంచకండి. నాచదువింకా పూర్తికాలేదు. నా ఉద్దేశము మీకు తెలియపఱచుటకై వచ్చేను. రేపే ఢిల్లీ పోవలయును. మీ తల్లిఆజ్ఞానుసారము మఱల వివాహముచేసుకొని క్షేమముగా నుండవలసిం"దనెను.

శ్రీవిలాసు డీ దీర్ఘోపన్యాసమునకు చకితుడైనాడు.

"సువర్ణా, హిందూదేశములో స్త్రీలకు వివాహములు బాల్యముననే జరుగుచున్నాయి. వారలు భర్తలను ఎంచుకొనే ఆచారములేదు. ఒకవేళ భర్త తగినవాడుగా కనబడకపోయినా ఓర్చి కాపురం చేస్తున్నారు గాని నీవలె వాళ్లకు చదవవేస్తే ఉన్నమతిపోలేదు. నీఅయిష్టత బహిర్పరచి నాతో కాపురంచేయకపోతే చేయకపోవచ్చును గని మఱలవివాహము చేసుకొనలేవుకదా. హిందూచట్టము దీనికి ఒప్పుకోదు. ఇక కలకాలము నీ విట్లేవుండడం అసంభవము. నాకు మఱల వివాహము చేసుకొనుటకు అనుమతిచ్చుటకు పూర్వమే బాగుగా యోచించుకో. నేను మఱల సాయంకాలము వస్తా"నని శ్రీవిలాసుడు వెడలిపోయేడు.

ప్రఫుల్లుడు సువర్ణద్వారా జరిగినదంతావిన్నాడు. "అమ్మా ఢిల్లీనుండి నీపేరను ఒకవుత్తరము వచ్చింది. ఇదిగో, బహుశా అమిత్ వ్రాసివుండవచ్చును." అని ఒకఉత్తరంఇచ్చేడు. సువర్ణ వుత్తరంపైనుండు విలాసమును చూచి అది సుదర్శనునిలేఖయని పోల్చింది. సుదర్శనునకు ఇంతతొందరగా వుత్తరము వ్రాయవలసిన అవసరం ఏలకలిగింది?

సువర్ణ తనగదిలోకిపోయి తలుపు గడియవైచి ఉత్తరము చదువుట కారంభించింది.

"శ్రీమతి సువర్ణగారికి:—

నీసంగతంతా తారక్ బాబువలన తెలుసుకొన్నాను. నీవు వివాహితవని తెలుసుకొన్నప్పుడు నాఆశ్చర్యము

నకు మేరలేదు. ఇంకా కన్యవలె ఏల వేషము వేసుకొనుచున్నావో తెలియదు, తెలుసుకొను అవసరము కూడా లేదు. నీ కృత్రిమ వేషమున ఒక మానవహృదయమును హింసించేవు. దయచేసి ఇకనైనా నావంటి నిష్కపటపు శలభములను నీ సౌందర్యవహ్నిచే దహింపకుము.

సుదర్శన్."

ఈ ఉత్తరం చదివిన వెంటనే సువర్ణకు రక్తనాళముల వెంబడి విషము ప్రవహించినట్లయింది. ప్రతివస్తువూ తన కండ్లయెదుట తిరుగుచున్నట్లు కనబడ్డాది. "అమ్మా, ఈ ప్రపంచములో నాకు శరణ్యము లేదా?" అని ఏడ్చుచూ మంచముపైపడి స్పృహతప్పింది.

ఇట్లెంతసేపుగడచినదో సువర్ణకు తెలియదు. మరల చైతన్యముగలుగుసరికి ప్రఫుల్లుడు తలుపుతట్టి పిలుచుచున్నాడు. సువర్ణ లేఖను గుప్తపరచి కండ్లను తుడుచుకొనుచూ తలుపు తెరచింది. సువర్ణస్థితి దిగ్భ్రమ గలిగించింది.

"ఏమమ్మా ఎందుకేడుస్తున్నావు? తారక్ బాబు ఇంట అంతా క్షేమమా?"

"ఆ" అని దుఃఖమును దిగమ్రింగుచూ చెప్పింది.

"మరేమమ్మా? శ్రీవిలాసునిమాటలు హృదయమును చలింపచేసినవా? ఇంకవానిని గుమ్మము త్రొక్కనీయను."

"నాన్నా, కఠినపుమాటలాడి ఆయనమనస్సు నొప్పించకండి. సాయంకాలము ఆయన మరల వచ్చును; స్వాగతమివ్వండి. నేను రేపే అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోతాను."

ప్రఫుల్లునకు సువర్ణమనోభిప్రాయము మారుటకు కారణము తెలియలేదు.

"ఇదేమమ్మా నీ మనస్సిట్లు మారిపోయింది."

సువర్ణ మరిమాట్లాడలేదు. కాలిబొటనవ్రేలుతో నేలవ్రాయుచూ తలవంచి ఊరుకొన్నది.

లోకంలో చెప్పేవారులేక చెడినవారులేరు.

కృష్ణస్తవము

శ్రీమతి కవితావిశారద కం. కనకాంబగారు

కం॥ మధురాపురీవిహారీ మధుకైటభహారి శౌరి మాధవ నృహరీ
మధుమధురవచశ్శ్రీహరి సుధాకరకలాపభూరిశోభాలహరీ!

కం॥ గోపకులమందు నందుని పాపఁడవై పుట్టు టేటిపాపము? పోనీ
గోపికలఁ గామించుట శ్రీపతి! తగునట్లు పిల్లచేష్టలు నీకున్?॥

కం॥ వెన్నుఁడవని మునులందఱుఁ బన్నుగ సద్భక్తి నిన్ను భజియింపంగా
వెన్నం దొంగిలు టేలొకొ మున్నా క్షీరాబ్ధినున్న మురహరి నీకున్॥

కం॥ ఏవిధి నున్నను శ్రీహరి నీవని పరమార్థదృష్టి నెంచు బుధులకున్
కైవల్య మొసఁగి వారలచే విజ్ఞానంబు గలుగఁ జేయవె ప్రజకున్॥

గీ॥ మాధవా! సురేశ! మధుసూదనా! హరీ, వేదవేద్య! వరద! వేంకటేశ!
పంచవిషయములఁ బ్రపంచంబునన్గాంచి యాత్మ నిన్నుఁ గాంతు నభవ కృష్ణ॥

కం॥ లీలామానుషవిగ్రహ కాలాంబుదనీలదేహ కంసారి హరీ
కాళీయఫణి ఫణాగ్ర విలోలాంఘ్రిద్వయ సుభక్తలోకాధారా॥

గీ॥ కృష్ణ నిన్నుఁ బోలఁ గృష్ణచేలంబన్న యతని బోలఁగఁ గనకాంబరంబు
నీవు దాల్చుచుండ జీవుల కెవ్వఁడు పొందఁదగినవాఁడొ బోధపడునె॥

కం॥ భవదీయతత్త్వముం గని భవమున్ దరియించి నీదుపాదాబ్జమునన్
శివ మనుభవింపఁజాలిన ప్రవిమలపదమిమ్ము మాకుఁ బరమాత్మ హరీ!

గీ॥ దివ్యమంగళవిగ్రహుం డవ్యయుండు భవ్యకర్తవ్యతామూఢసవ్యసాచి
సేవ్యుఁ డత్యంతభక్తబాంధవ్యఘనుఁడు ద్రవ్యకాంతావిరహితమంతవ్యుఁ డజుఁడు॥

కం॥ అజ్ఞానతిమిరభాస్కర ప్రజ్ఞానాకార విశ్వభాగ్యాధారా!
యజ్ఞేశ్వర శ్రీహరి సర్వజ్ఞా వేదాంతవేద్య భక్తారాధ్యా!

కం॥ భూరికృపాకర శ్రీకర సారసదళనేత్ర సాధుసజ్జనమిత్రా
ధీరార్చిత గురుపుత్రా మారమణీహృత్సరోజ మార్తాండ హరీ!

కం॥ దేవా జీవాకారా భావాతీతాత్మ సకలబంధూ నృహరీ
శ్రీవేదమూర్తి సురసంభావితచరణారవింద పాహి ముకుందా!

గీ॥ రామకృష్ణ దేవరాయ దామోదర స్వర్ణచేల నీలవర్ణ బాల
శ్రీనివాస దాసచిత్తాబ్జమకరందపానశీల వేణుగానలోల!

కం॥ చాలదు నిన్నెన్నఁగ నా నాలుక చాలదు మనంబు నవ్యప్రీతిన్
శ్రీలోల లోన నిల్పఁగ జాలదు జ్ఞానంబు భక్తి చాలదు కృష్ణా!

ఉ॥ నీకమనీయవిగ్రహము నీకరుణార్ద్రవిలోకనంబు న
స్తోకవిభూతి గోపికలతోడుత నాదిమదంపతీరసో
ద్రేకము జీవులాత్మగనురీతులు నీతులు బోధజేయులో
కైకసుపోషణా! పరమనాస్తికభీషణ! నందతోషణా!

కం॥ శివదం శాంతిద ముత్తమ మవధీరితశత్రులోక మానందద మా
త్మవిదాంశరణం యదుపుంగవ! తవచరణంభజామి కనకాభరణం॥

కం॥ శరణాగతరక్షణతత్పర పురుషోత్తమ రమాధవ కృపాంభోధే
గురురూప విశ్వదీపక శరణంభవహరణమేవ చరణౌతవ మే॥

కం॥ సోహంభావోపేతం శ్రీహరిపాదాబ్జభక్తి సిద్ధంధ్యానం
సాహసమాత్రం సభవత్యూహాపోహాదిరహిత ముత్తమ మమలమ్!

శ్లో॥ రామానుజ! రమానాథ! దివ్యమంగళ విగ్రహా!
స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ! సంసారార్ణవతారక॥

శ్లో॥ కృష్ణ మాద్యం బుధైర్వేద్యం భక్తిసాధ్యం పరాత్పరం
సత్కల్యాణగుణోపేతం ముక్తిహేతుం హరిం నమ॥

శ్లో॥ గోపాలకృష్ణాయ పరాత్పరాయ వేదాంతవేద్యాయ భవౌషధాయ
శ్రీరామచంద్రాయ శివేశ్వరాయ తస్మైపరోక్షాయ నమశ్శివాయ॥

శ్లో॥ బంధవే సర్వలోకానాం। కరుణారససింధవే
ఇందవే భవతప్తానాం నమశ్శివాయ విష్ణవే!

శ్లో॥ కాంతాయ కాలరూపాయ సంతానాయ మహాత్మనాం!
శాంతాయ దేశికేంద్రాయ నమశ్శివాయ విష్ణవే!

శ్లో॥ గోపాలబాల మత్యంతమ్ చింతయామి పరాత్పరమ్
కమలాయతనేత్రం తమ్ సంసారార్ణవతారకమ్॥ [భూతమ్

శ్లో॥ పరమకరుణసింధుమ్ బాలగోపాలబంధుమ్ భజతిగురుపదాబ్జద్వం ద్వమద్వంద్వ
తరతిభవమహాబింధా సదాన్వేనయస్సః చరతిశిశువదంతశ్శాంభపీది వ్యశక్త్యా॥

మా॥ విదితసకలసారం వేదవేదాంతవేద్యంమదనజనకమాద్యం మామకం దేశికేంద్రమ్
సదయహృదయమిత్రం సాధుసంతానచైత్రంముదితవదనమీశం పుష్పసన్నేత్రమీడే॥

శ్లో॥ జయతుజయతులక్ష్మీ జానిరానందమూర్తిః మనసిజజనకోయం మానినీచిత్తచోరః
యదుకులమణిభూషో, యజ్ఞభోక్తాపరాత్మా కనకకలితచేలః కాంతిమాన్ బాలకృష్ణ.

పేదరాలు

శ్రీమతి వెలిగండ చూడికుడుతమ్మగారు

మధ్యాహ్నము మూడుగంటలైనది. ప్రొఫేసరు రంగనాథన్ గారింట్లోఉన్న పనివాళ్లందరు ఊపిరి విడుచుటకైన తెరపిలేక ఉక్కిరిబిక్కిరిగ ఇటూ అటూ పరుగెత్తుచుండిరి. అధికారులు అనధికారులు అగు చాలామంది పెద్దలందరు కార్లమీదను, బండ్లమీదను, కులకులమని దిగుచుండిరి. వారు అలంకరించుకొనిన చిత్రవిచిత్రములగు ఆభరణాంబరములు, పేదవారల హృదయములు దద్దరించునట్లుగా, కండ్లను, మిరిమిట్లు గొలుపుచుండెను. రంగనాథన్ రత్నకుమారి గార్లు వచ్చిన వారందరికి కైలాగులనిచ్చుచూ ఉత్సాహమైన మాటలతో ఎదుర్కొంటూ లోనికి పంపుచుండిరి. లోపలఉన్న హాలంతా విదేశీయ పనిముట్లతోను, విదేశీయ సిల్కువస్త్రములతోను, చక్కగా అలంకరింపబడి చూచేవారలకు బహుఆకర్షణీయముగ కనిపించుచుండెను. పైన ఎలక్ట్రిక్ ఫానులు టకటకమని తిరుగుచుండెను. స్పెన్సరుకంపెనీ బొట్లర్లు యూనిఫారండ్రెస్సు తొడుక్కొని చకచకతిరుగుతూ పరిశుభ్రమైన టేబిల్సుమీద ప్లేట్లతో ఆహారవస్తువులను అమర్చుచుండిరి. ఈవచ్చినవారందరు అనేకవిధములైన ప్రసంగములు చేసుకొనుచూ తీపిగా ఆహారమును ఆరగించుచుండిరి. చివరకి ఒక గ్లాసులోపోసి అందిచ్చిన రసముతో ఆవిందును ముగించి, అమెరికానుండి ప్రత్యేకంగా ఈవిందుకొరకు పిలిపించిన ఒక స్త్రీ యొక్క ఆటకొరకు ఎదురుచూచుచుండిరి. ఇంకా దీపములు పెట్టలేదు. పేదసాదలు కూలినాలులు ముగించుకొని తమ కొంపలలోఉన్న దమ్మిడీలను, కానులను లెక్కపెట్టుకొంటూ మాటాడుకొనుచుండిరి. ఈరోజుకు ఈశ్వరుడు మనకింతే ఇచ్చినాడను పెద్దల అమృతవాక్కు ఆ నిరుపేదలకు తృప్తినిచ్చుచుండగా తమచేతనున్న అణాడబ్బులకు తాము తమపిల్లలును తినడానికి ఏమివచ్చునా అని యోచించుకొనుచూ బజారుకు కాళ్లీడ్చుకొనుచూ పోవుచుండిరి. కొందరు తమకీరోజున కూలి అసలే దొరకలేదని చిన్నబోయిన మొగములతో తమగుడిసెలకు వెళ్లుచుండిరి. ఆసమయంలో మహోత్సాహంగాఉన్న రంగనాథన్ గారి గుమ్మము వద్ద 15 సంవత్సరముల నవయౌవనవతియైన ఒక స్త్రీ చిన్నబోయినముఖముతో చేతిలో ఒక భిక్షాపాత్రను పట్టుకొని నిలుచుండెను. ఆమె కట్టుకొనిన బట్ట చాలమాసిపోయి చినిగి ఆమె శరీరానికైనను పూర్తిగా కప్పలేకుండాయుండెను. కాని ఆమె సహజమైన యౌవనలావణ్యమును మాత్రము మరుగుపరచలేక శతవిధాల చూచువారందరికి ఈమె చాలాగంభీరమైన హృదయముగలదనియు, చాలా పవిత్రమైన చరిత్ర గలదనియు తోపించుచుండెను పక్షపాతరహితమైన ప్రకృతిదేవతఇచ్చిన సౌందర్యము ప్రకాశిస్తుండగా మెల్లని కంఠస్వరముతో "అమ్మా దిక్కుమాలిన దీనబాలిని: పిడికెడుబియ్యమును దయచేయండి. నాలుగు రోజులై మంచినీరుతప్ప రెండో ఆహారములేక బాధ పడుచున్నాను." అని దీనముగా అడుగుచుండెను. గుమ్మమువద్ద కావలికాస్తూఉన్న దర్వాన్ ఖాన్ అధికారసేవావాసనచేత కండ్లెఱ్ఱచేయుచూ పండ్లు పటపటకొరకుతూ "ఓసీ నిర్భాగ్యురాలా! ఇక్కడ మాత్రము నోరుచెయ్యకు! అయ్యగారు, అమ్మగారు వింటారంటే నీకూ నాకూ కూడా తలతెగిపోగలవు. వెళ్లిపో. ఇంకావెళ్లలేవేమి? పందికొక్కులాగ ఇంటింటా ఇలాతిరిగే అందర్నీ వేధించకుండాఉంటే ఎక్కడనైనా కష్టపడి కూలిచేసుకోకూడదూ, పో. అవతలికి పో. జల్దీజల్దీ." అని కఱ్ఱనాడిస్తూ బెదరించెను. ఆపేదరాలు కృశించిపోవుచున్న తనశరీరమును తన ధైర్యావలంబనచే నిల్వబెట్టుకొనుచూ "నాయనా! కూలినాలుల

కోరకు నేనెంత దేవులాడితినో నీకు తెలిసిన ఇలాగనియుండవు. నన్ను చూచిన నీకు కనికరము పుట్టకపోవచ్చును. తొంబదిసంవత్సరాల ముసలిబడుగు ఈతిండిలేని కారణముచేత తటతటకొట్టుకొంటూ ప్రాణావసాన స్థితిలోఉన్నది. ఆసంగతిని విచారైనా కొంచెము కనికరించుము." అనెను.

దర్వాన్:—నా కేమీ అవసరములేదు. నీఅబ్బ ముల్లెదాచినట్లుగా ఆలాగు గుమ్మంపట్టుకొని వదల కుండా ఉన్నావేమి? నీకు దేహమర్దనము కావలసినట్లు కనపడుతున్నది." అనెను. ఇంతలో లోపలనుండి "ఫ్యాన్" అనేకేక వినబడెను. వెంటనే అతడు "వస్తున్నానండీ అమ్మగారూ" అని అంటూ "ఓసే వెళ్ళెదవా లేదా" అని గాండ్రించుచూ అరచుచుండగా లోనుండి "ఇంకనూరావేమి" అని కేకలు వేయుచూ రత్నకుమారి విసవిసవచ్చి "ఓరీ నీకు చెవులులేవా? పిలిచినవెంటనే ఎందుకురావు" అని కసరి "ఓరి వెధవా ఈగుంటతో సరసాలాడుతూ కదలిరాలేకున్నావా? నీరోగము దానిరోగము కూడా వదలించెదనులే." అని అనుచుండగా "అమ్మగారూ! దీనికి బిచ్చముకావలెనని మొండికేసి కూర్చున్నది. నేను ఇంతకుముందే మీయాజ్ఞను ఎరిగున్నవాడిని కాబట్టి దీనిని వెళ్లగొట్టుతున్నాను" అని దర్వాన్ జవాబిచ్చెను.

రత్న:—ఛీ నోరుమూయి. చేతకాని సందవు. నీ బ్రతుకుకు చేసినతప్పు సమర్థించుకోవటంకూడానా?

పేదరాలు:—(అవమానముచే కలిగిన రోషవిచారములతో) తల్లీ! మీ రనవసరముగ ఉపయోగింప కూడని నిందావాక్యాలను పల్కినారు. మీరుకూడా జన్మముచేత స్త్రీలైనప్పటికీ స్త్రీలకు సహజముగా ఉండవలసిన ప్రేమవాత్సల్యాలు ఆత్మగౌరవము, ఎందుచేతనో గాని లోపింప జేసుకుంటున్నారు. నిజమైన ఆత్మగౌరవము మీయందు ఉన్నట్లైతే తోటి స్త్రీని ఇంతనీచమైన అవమానపుమాటచేత నొప్పించరు.

మీరు ధనవంతులుగదా అని నాకడుపుకక్కూర్తి ఈ విధముగా నన్నిక్కడికి ఈడ్చుకొనివచ్చినది." అని అంటూ వెళ్లబోవుచుండెను. ఆమాటలను వింటూ ఉన్న రత్నకుమారి పట్టలేని అహంకారముతో ధనాధికారములు మంచిచెడ్డల తెలియనీయనందున దర్వాన్ ఖాను చేతిలోఉన్న బెత్తాన్ని తీసుకొని ఆపేదబాలికను దిట్టముగా నాల్గుతగల్చెను. అప్పు డీదీనరాలు ఇక తాను మాటాడుట లాభములేదనుకొనుచూ తన సుకుమారమైన శరీరమంతా రక్తము క్రక్కుతూ ఉంటే ఈఅన్యాయము, అధర్మపరిస్థితులు, దారిద్ర్య ధనవంతులమధ్యనుండే ఈఅగాధమైన తేడాలు ఆలోచించుకొంటూ ఈశ్వరుని దలచుకొంటూ నడచుచుండెను.

౨

"అమ్మాయీ ఎందుకు నీశరీరమట్లు ఎఱ్ఱగాకంది రక్తము చిమ్ముచున్నది? ఏరాతిగుండెగలవాళ్ళు నీ శరీరము అంత కందిపోయినట్లు నిర్దాక్షిణ్యముగా బాదిరి?"

"అవ్వా! నే నేమని నీతో చెప్పను. రోలాచ్చి మద్దెలతో మొత్తుకొన్నట్లుగా ఉండును మన మొఱ్ఱలు ఒకరితో ఒకరు చెప్పుకొనుట. ఈరోజు ప్రొద్దుటినుండి మా అవ్వపడేబాధను చూడలేక పోయాను. ఇంట్లో చారెడునూకలైనలేవు గంజికాచటానికి. అప్పుడు ఒకవిధమైన తెగింపుతెచ్చుకొని మా ఇరుగుపొరుగువారి కిళ్ళకు వెళ్ళి మొట్టమొదట ఏమైన కొరకునేమో అని చూచాను. ఒకఇంట్లోఉన్న ఇల్లాలు ఒక చిన్నగుండెడు సంకటిని కాచినది కాబోలు. చిన్నచిన్నచిప్పల్లో ఇంతంత సంకటి వేసి ఇంట్లోఉన్న నల్గురుపిల్లలకు పెడుతూఉన్నది. నంచుకొనుటను ఒక్కొక్కపచ్చి తెలకపిండిఒడియం చేతికిచ్చింది. ఆపిల్లలు అది చాలదని గిలగిల తన్నుకుంటూ ఏడుస్తున్నారు. నాగుండె ఝల్లుమన్నది. ఇంకొకరి పెదగ్గరికే వెళ్లాను. ఆఇంట్లో పెద్దవాళ్లు ఎవ్వరూలేరు. ఇంకా కూలినుండి

రాలేదు కాబోలును. నేలకంటిన ఆపొట్టిచూరుకే ఒక కుళ్ళుచింకిపంచెలో ఇరవైరోజులబిడ్డ మలమూత్రాలు చేసుకొని కారుకారుమంటూ గుక్కతిప్పుకుండా ఏడుస్తూఉన్నది: మ్యునిసిపల్ వారి ధర్మమాఅని ప్రత్యేకముగా వీధిపూడరుండేదయచేత ఎత్తివేయకుండానున్న చెత్తకుప్పలమధ్య దిసమొలలతో ఎదపిల్లలు ఆడుకొంటున్నారు. ఆపిల్లలు ఈచంటిబిడ్డ ఏడుపును వినగానే దబదబావచ్చి అఱచెయ్యిలను గట్టిగాఊపి ఆబిడ్డను ఊడ్డుగుడుచుకొన్నట్లుగా చేసిపోవుచుండిరి. ఇలాగే అక్కడఉన్న కూలిజనం గుడిసెల్లోకి వెళ్ళిచూచాను. ఒక్కఇంట్లోకూడా ఒకపూట గంజికాచటానికైన చారెడుబియ్యము నిలవలేవు. ఇంకా ఇక్కడంతా ఇదే మచ్చునారముగదా అని అధికారపదవుల్లోఉన్న పెద్దపెద్దవీసల్లోకి వెళ్లినట్లైతే మా అవ్వప్రాణము కాపాడుకొనగలననే భ్రాంతితో ఆ పెద్దవీధుల్లోకి వెళ్లి నేపొందిన బహుమానమిది.

ముసలిది:—అయ్యో ఎంతపని జరిగింది. నీతల్లి చిన్నతనంనుంచి మిమ్ములను నేనెరుగుదును. ఎంత బుద్ధిమంతురాలు, అంత యోగ్యురాలు ఇక పుట్టబోదు. దరిద్రబాధచేత సరియైన ఆహారము లేనందున నీవు కడుపున పడినప్పటినుండీ నీతల్లి చాలా నీరసించిపోయింది. నెలలు నిండినతరువాత నిన్ను కనగానే మొగము తిరిగి పడిపోయినది. అదే ఆఖరు. నీతండ్రి ఆశవమును దహనపరచటానికికూడా శక్తిలేనందున అంతకుముందే విచారంతో క్రుంగిపోతూఉన్న అతని మనస్సు ఈవిచారంతో మరీ చలించి దేశాలపాలైనాడు. ఇప్పుడు నిన్ను పెంచుతూవున్న ఆ అవ్వ నీసౌందర్యానికి ముగ్ధురాలై తన కడుపు కట్టుకొని, నిన్ను పెంచి పెద్దదానినిచేసింది. ఏదో విధంగా నీస్వబుద్ధిమూలమున, ఆఅవ్వ తరిఫీదువలనా కొంత జ్ఞానము సంపాదించావు. తల్లీ! నీవు చాలా దురదృష్టవంతురాలివి. దారిద్ర్యబాధకుతోడు దెబ్బలు కూడా తిన్నావు. ఒక పల్లెటూరిఖామందు తనఇంట భారసాలని వచ్చినవాళ్లందరికీ లేదనకుండా ఒకపూట భత్యమని రెండేసి అణాలు చొప్పున ఇచ్చినాడు. ఈ రెండణాలు నీవు తీసుకొనివెళ్లి పో. ఈ పూట కు గడచిపోవును గదా. తెల్లవారి మనబాధలు మనవే. ఆనాడు కలియుగంలో చెప్పినట్లుగా మనకు "దినదినగండం వేయేళ్లు ఆయుపు" పద.

పేదరాలు:—అవ్వా! ఒక్కఅణా చాలు. ఆ ఖామందు గ్రామాల్లో నివసించేవాడు కాబట్టి ఇంకా ఈ బారసాలలు ఈపెళ్లి సంతర్పణలు పెట్టుకొన్నాడు. లేకపోతే ఈవిధముగా ఖర్చుపెట్టుట కిష్టపడనే పడడు. ఏపనిమంది పెద్దవాళ్లకో ఒక వెయ్యిరూపాయిలు ఖర్చుపెట్టి ఒక టీపార్టీ పెట్టి తన జన్మమంతా సార్థకం అయిపోయినట్లుగా సంతోషించేవాడు. దేవునిచేత సృష్టింపబడిన ఈ ప్రపంచంలో ఇంత అన్యాయం ఇంతఘోరం ఎన్నాళ్లుజరగాలో రోజురోజుకి బ్రతుకడం ఎల్లాగాఅన్న చింతతప్ప రెండో దానికి దేనికీ అవకాశమే లేదు మనకి.

ముసలిది:—కాలమంతా పూర్తిగా మారిపోయింది. నా చిన్నతనంలో ప్రతివాళ్లము ఇంతో అంతో వ్యవసాయం చేసుకొంటూ, ఒక గేదె, ఒక ఆవు పాడితో హాయిగా మేము పదిమందిమీ కాలక్షేపం చేసుకుండేవాళ్లము. తెల్లవారి ఒక కానీని కూడా చూడవలసిన అవశ్యకం లేకపోయేది. మాకు పండింది ఒకరికిచ్చేవాళ్లము. ఒకరికిపండింది మేము తెచ్చుకొనేవారము. దగ్గరఉన్న బీళ్లులోకి హాయిగా పశువులను తీసికొనివెళ్లి మేపుకొని వచ్చేవారము. దగ్గరగాఉన్న ఏలడవుల్లోకివెళ్లినా మాకు కావలసినంత వంటచెరుకు సంవత్సరానికి కట్టే బహుస్వల్పరుసుముతోనే తెచ్చుకునేవారము. అటువంటి కాలమంతా ఇంత విషమించింది. మొన్న నీ మధ్య పారుగునఉండే 10 ఏళ్లపిల్ల దగ్గరగాఉన్న ఒక అడవిలోకివెళ్లి తెలియక కంపవరకటానికి కొడవ లెత్తిందట. దానికి వెంటనే వేరూ. జుర్మానా అధికారులు

వేసేశారు. పాపము వాళ్లు బ్రతుకుటే కష్టముగా ఉంటూఉన్నప్పుడు డబ్బురూపంగాఉండే ఈజుర్మానాలు ఏవిధంగా చెల్లించుతారు. దీన్ని యోచించి తీర్చేనాథు డెవ్వడూ కనిపించడు. మీదుమిక్కిలి పన్నులుమాత్రము ఏటేటా కొత్తకొత్తవి కొత్తకొత్త రూపాలుగా ప్రత్యక్షమవుతున్నాయి.

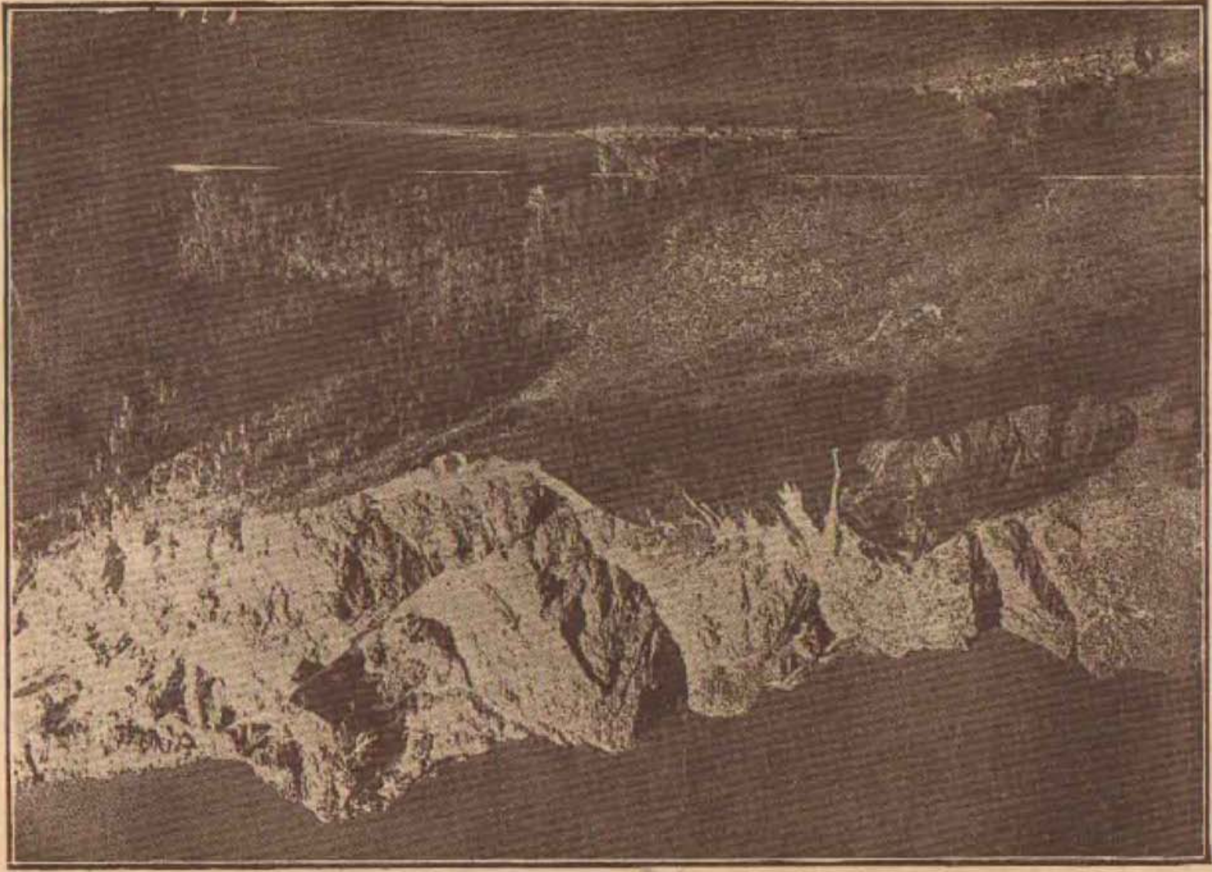
పరిపాలనా సౌకర్యకోసరం ఏర్పడ్డ వేర్వేరు స్థానికసంస్థ లన్నీకూడా వేరువేరు పన్నులను ఒకే మనిషికి తగిలిస్తున్నారు. వాటిని లెక్కపెట్టడానికి వీల్లేదు, ఆపన్నులను వెయ్యడంలో ఈమనిషి ఇచ్చి తీరవలెననే ఉద్దేశమే గాని ఇవ్వగలశక్తి యున్నదా లేదా అని యోచించి వేయుపద్ధతి సుతరాం ఎక్కడా లేదు. ఒకేమనిషిని నలుగురు నాలుగువైపుల తలోసారి వచ్చి తలో తన్నుతన్ని ఎవరిమట్టుకు వారు ఈ ఒక్కడిచ్చే గదా అని తలచినట్లుగా తలావకరు తలో రూపంగా పన్నులు వేస్తున్నారు. మనిషికి వచ్చు నికరాదాయాన్ని పుచ్చుకొని వాడి జీవితాధారం పోను ఒక్కసారే ఒక్కటే పన్నును వేసినయెడల న్యాయముగను సబబుగాను యుండియుండేది. ఈ కారణాలవల్ల వ్యవసాయదారుడు కష్టపడి పండించే దానికన్న భూమిని వదలివేస్తేనే బాగున్నట్టు తలప వలసిన అవసరం వస్తున్నది. అందుకోసరం గ్రామస్తులందరు గ్రామాలనీ వ్యవసాయాలనీ వదలివేసి పన్నులబాధలను మధ్యవర్తుల దండగాలనూ భరించ లేక గ్రామాల్లో కడుపుజరక్క పట్నాల్లో కూలి చేసుకుందామని మొత్తముమీద అందరూ దాస్యవృత్తికి తయారు కావలసి వచ్చింది. అందువలన గ్రామాల్లో నిత్యమూ మామూలుగా నడుస్తూఉన్న గృహపరిశ్రమలన్నీ నశించినవి. వ్యవసాయము కడుపు నింపుతూఉంటే ఈచేతిపనులమూలాన తమ ఇతరఖర్చులు సౌఖ్యములూ జరుగుతూఉంటే గ్రామస్తులందరూ ప్రపంచము తల్లక్రిందలైనా తాముమాత్రము తొణకవలసిన అవసరంలేకుండా హాయిగా ఉంటూ ఉండేవారు. అందుమూలాన తాము సౌఖ్యపడుటయే గాక సమస్తప్రజలకు తిండికి కష్టములేకుండా జరిగి పోతూ ఉండేది. ఇక ఇక్కడ చూదాం లేనా (అనగా పట్నాల్లో) మన సౌకర్యంకోసరం చాకిరీ చేస్తున్నామా, లేక చాకిరీకోసరమే మనముపుట్టామా అనే ప్రశ్నలోనికి వచ్చినాము. నిజానికి చూడబోతే చాకిరీకోసరమే మనంపుట్టాము అని రుజువవుచున్నది. ఏమిల్లుకుపోయినా ఏకూలికిపోయినా ప్రొద్దుటే 6 గంటలు కొట్టకుండావెళితే 12 గంటలు కొట్టే వరకూ గొడ్డుచాకిరీచేసి తిరిగి రెండుగంటలకేవెళ్లి సాయంత్రం 6 గంటలవరకు ఆవిధంగానే చేసితీరాలి. అంత చాకిరీ చేస్తేనేగాని ఒక్కపూటైనా గడవదు. అంత చాకిరీకి సరియైన ఆహారము, సరియైన ఉత్సాహ పరిస్థితులు లేనందున శక్తియుండదు. అందువల్ల మస్తుగా తాగటం అలవాటు చేసుకుంటారు. దానికి తోడు సహవాసాలు ఎక్కువ ప్రోత్సాహం చేస్తూ ఉండగా, మన అధికారులుకూడా చాలా చవుకగా పేదవాళ్లమీదఉండే దయచేత చేసేసప్లైవల్లనూ బాగా త్రాగుబోతులై, చేతకానివందలై, జీవచ్ఛవాలై చెడిపోతున్నారు. ఈత్రాగుడే ఆహారముగా కూడా మారిపోయిన కాలంవచ్చింది. ఈత్రాగుడు మూలాన కలిగేఅవస్థలు పోట్లాటలు వేరే చెప్ప నవసరములేదు. వాళ్లిచ్చిన కూలిడబ్బులు కాస్తా ఇలాగ వ్యయమైపోగా ఇంట్లో పెళ్లాంబిడ్డలు మామూలుపస్తే. ఈవిధంగా మనవాళ్లబ్రతుకులు తారుమారు కావలసినపరిస్థితులు ఏర్పడ్డవి. ఇంతకూ మనఅవస్థలు తీరేవిధము కలలోకూడా కనబడటం లేదు. ఇక వెళ్లుప్రొద్దుపోయింది. రేపు కలుసుకుందాం.

3

ప్రతాప దేవవర్మమహారాజు గారు చాలా ఉదార హృదయం గలవారనిన్నీ. సరసులనిన్నీ, విద్యావంతులనిన్నీ, కించిత్పరమార్థ చింతగలవారనిన్నీ ప్రసిద్ధి. ఐశ్వర్యవంతులలో అంత నిగర్వచూడామణిని

రామేశ్వర గోపురం

ꦭꦺꦴꦏꦺꦴꦁꦧꦶꦤꦢꦶꦔꦸꦤꦺꦁ ꦒꦸꦤꦸꦁ ꦥꦸꦭꦶꦫ

చూపటం ఆపుదనికూడా వాడను. అలాగే ఒకరోజున ప్రొద్దుటే 8 గంటలకు తనమహల్లోనే ఒంటరిగా ఏదో గ్రంథమును చదువుకొంటూ కూర్చుండెను. అప్పుడు లోపలినుండి ఒకయువతి ఆయన యున్న చోటికివచ్చి కొంచెము ప్రక్కగా నిలుచుండెను. ఆయన కొంతసేపటివరకు ఆవిడను చూడలేదు కాని తరువాత చూచి "అమ్మాయీ శకుంతలా! ఎందు కిలాగు వచ్చావు. నీశరీరము ఇంకా నీరసముగా ఉన్నదనిన్నీ ఒక నెలవరకు కదలకూడదనిన్నీ డాక్టరు చెప్పారుకదా? ఆరోజున నువ్వు నా కారుక్రింద పడి పోయినప్పుడు నీవు తిరిగీ ఈ స్థితిలోకి వస్తావని అనుకోలేదు సుమా. ఇంతకూ భగవంతుడు నాపాలిట ఉన్నాడు. లేకపోతే నీవంటి ఉత్తమ జీవిని లోకంలోనుండి తప్పించిన పాపము నాకొడుకుకు చుట్టుకొనియుండేది. అయినా ఆరోజు కార్లు కూడా వడి, బండ్లకూడావడి, గవర్నరుగారి రాకవలన మేమిచ్చే టీపార్టీలవలన ఎక్కడా తెన్ను తెరపి లేకుండా ఉండెను. నిన్ను చూచినవేళా విశేష మేమిటో గాని కణ్వమహామునికి శకుంతల్లాగ నీవు నాకంటికి కనబడగానే శకుంతలాఅని పిలవవాలని బుద్ధిపుట్టింది. మీఅవ్వకూడా ఖులాసాగా ఉన్నది కదా?

పేదరాలు:—తండ్రీ! మీరు చూపించేదయకూ ప్రేమకూ నేను చాలా కృతజ్ఞురాల్ని. మీవంటి వదాన్యుల్ని ఈకాలంలో సాధారణంగా చూడ లేము. తెన్నుపోయే భిక్షురాల్ని తెచ్చి ఇంతవరకూ ఇంతజాగ్రత్తగాచూడటం ఈకాలంలో అరుదు. నా శరీరంలో ఇప్పటికి చాలావరకు దారుఢ్యమొచ్చింది. ఇక మీకు శ్రమను ఇయ్యలేను. తమరికి నాయందు దయవుంటే మాఅవ్వనిమాత్రం మీనౌకర్లఇళ్లలో దేనిలోనైనా ఉండటానికి అవకాశమిస్తే చాలా సంతోషం.

వర్మ:—(ఆశ్చర్యంతో) ఏమీ! జీవసాధారం ఏమీలేని నీఅవ్వను ఎండల్లో వానల్లో ఒంటరిగా కడుపుకోసరం దేవులాడుతూ వెళ్లిపో దలచినావా? వద్దు. వద్దు. నీకిక్కడ ఏమైనా లోపంజరిగిందా? నీఅవ్వకు శుశ్రూషచేసుకుంటూ నా ఇంట్లో నే ఒకచోట ఉండు. నీగౌరవానికి ఏమీ లోటు రానీయను. నేచెప్పినట్లుగా చేయుము. నామాట వినుము.

పేదరాలు:—తండ్రీ! నేను పుట్టినప్పట్నుండి ఇంత ఆదరణ, ఇంత సౌఖ్యము ప్రపంచంలో ఇంకా ఉన్నదనేసంగతే నాకు తెలియదు. గాని మీరు నన్నెంత పుత్రికాభావంతో చూచినా, నేను నాయీ స్థితిలో మీగృహంలో శాశ్వతంగా ఉండటం మంచిదిగా నామనస్సుకు తోచటంలేదు. అదిగాక మావంటివారు నివసించేతావులు వేరే యున్నవి. దయచేసి సెలవీయండి.

వర్మ:—(విచారంతో) నిన్నెవ్వరైనా ఏమైనా అన్నారా ఏమిటి? నీవు నివసించవలసినతావులు వేరే యున్నాయని చెప్పావుగదా! పరమేశ్వరుడు ఒక్కొక్కమనిషికి ఒక్కొక్కతావు నొసటవ్రాసి నిర్ణయించాడా? ఇవిఅన్నీకూడా మానవులు తమ అధర్మయుతమైన వక్రబుద్ధులచేత కల్పించుకొన్న కృత్రిమపద్ధతులు. దురభిమానపూరితమైన పాషాణ ధర్మాలు.

పేదరాలు:—ఇలాగైతేనేమి? ప్రస్తుతంలో అందరూ అవలంబిస్తూఉన్న పద్ధతులే అవికదా. మాలో ఎవరైనా తమరికి కలిగేబాధలు, తమరుపడే ఇబ్బందులు నోరుతెరచి చెప్పటానికి సాహసించినా వినేవాళ్లేరు. మీదుమిక్కిలి "రాజుగారని చెప్పి వస్తే మరిరెండు తగిల్నియ్యి" అన్న సామెత మాయందు సార్థకమవుతుంది. మీరు అనగా ఐశ్వర్య వంతులు నిత్యమూ అనుభవిస్తూయున్న సౌఖ్యాలు, అనుభవాలు వేరువేరుగా నే చెప్పఅవసరంలేదు. మాస్థితిగతులు ఊహామాత్రంచేతకూడా మీకందు

పాటులోనికి రారు. మేము ఉండేతావులు, కట్టుకునే బట్టలు, తినేతిండి, పీల్చేగాలి అన్నీకూడా మీవాటికి మావి హాస్తిమశకాంతరాలు. మీరు ఎండెక్కితే ధనుపడి మార్బల్ రాళ్ల బంగళాల్లో, చల్లనిగాలి వచ్చే ప్రదేశాల్లో, హంసతూలికాతల్పాల్లో హాయిగా చీమ చిటుక్కుమనకుండా నిద్రపోతారో ఆసమయంలో మేము కడుపులోకి ఉప్పులేనిగంజైనా లేక పైని నెత్తి, క్రింద కాలు, లోనకుత్తుక మలమలమాడ్చివేస్తూ ఉండగా ఇంటింటా పిడికెడు బియ్యము కోసం యాచించుచూ, సామంతుల నిర్దాక్షిణ్యమైనదను నిందలకు గురియౌతూ మిడిఎండలో తిరుగుతూ ఉంటాము. మమ్మల్ని చదువురానివాళ్లని అనాగరీకులని నిందిస్తూఉంటారు. ఆరోగ్యముగా ఉండమని చెపుతారు కాని మాకు తగిన సీటిసదుపాయం కల్పించరు. పిల్లలకు చదువుచెప్పించుమని బోధిస్తారుగాని చదువుకునేటందుకు తగిన సదుపాయాలు చేయరు, సరిగదా కడుపుకోరకై 5 రోఏండు వచ్చినప్పటినుండి కేవులాడవలసిన పరిస్థితుల్లో ఆచదువేమివస్తుంది. అదేమి వంటపడుతుంది. మేమేమికష్టపడో ఒకబేడ్డబ్బులు బజారుకు పట్టుకొనివెళ్లితే ఆబజారువాడంతకంటె మోసముచేస్తాడు. వాడికండలోనే కత్తెర్తి పాపము. మనిషియొక్క ఆదాయానికి, బజారురేట్లకు ఎట్టిసంబంధము లేదు, దాన్నిగురించి మన అధికారులకు నాటనేలేదు. యోచించటానికికూడా అవసరం కనపర్చరు. ఒకఉద్యోగికి నావాపు సంవత్సరానికి 3 లక్షలు అధికారులు ఖర్చుపెటుతూ వారే తిరిగి ఇంకొకఉద్యోగికి సంవత్సరానికి 144 రూ. కన్న ఒక దమ్మిడీ ఎక్కువ ఖర్చుపెట్టరు. పరమేశ్వరుడు సమస్తమానవులకు ఒకేవిధముగా భార్యాబిడ్డలు సంసారము ఇత్యాదిపరిస్థితులన్నీగూడా సమానంగానే ఏర్పాటు చేసాడు. జన్మతోనే క్షుత్పిపాసలను ఏర్పాటుచేసాడు. యిటువంటప్పుడు ప్రజల బాగోగులకు బాధ్యులైనవారు మనిషియొక్క జీవితానికి కనీసము ఎంత ఖర్చవుతుందో అది కొంచమైన గమనించిన న్యాయముజరిగేది. ఇట్టి గమనింపులకోసర మున్నా, ప్రజలబాగును గమనించటానికిని తగిన అవకాశముకోరకున్నా గదా ఈజనాభాలను ప్రతి పదేసి సంవత్సరాలకు తయారుచేయుట. కాని అది నిజమైన ఉపయోగంకోసంగాక లోకప్రదర్శనానికి ఉపయోగమౌతూఉంది. తమరికి నిత్యము ఎవరియొక్క సహాయము లేకపోతే ఒకపనికూడా నడవదో అట్టి తమ తాబేదారులనుగురించియే నిర్లక్ష్యంగా ప్రవర్తిస్తూ మనకు మనుష్యులు ఎంత తగ్గింపుజీతమునకైనా సిద్ధమౌతున్నారని నిబ్బరంగా మనపోషకులు ఉన్నారు. తగ్గింపుకు వస్తున్నారంటే దరిద్రమంత ఎక్కువగా విచారించేనాథులు లేరు. అమాత్రంకూడా అసరాలేని మాలోటివాండ్లసంగతి "ఎవరికి పుట్టినబిడ్డరా వెక్కివెక్కి యేడుస్తున్నది" అన్నట్లు ఉన్నదనటంలో అసంభవం ఏమీలేదు. ఈదారిద్ర్యంచేత మాలోటివారు చేయరానిపనులను చేయటానికిగాని, వినరాని మాటలచేత ఒకరినొకరు నిందించుకొంటూ కొట్టుకొనుటకుగాని ఎవ్వరూ వెనక్కితియ్యరు.

మా మొరలు, మాలోపాలు, మాచింతలు వినేవారుగాని, చూచేవారుగాని, తీర్చేవారుగాని ఇప్పట్లో ఎవ్వరూలేరు. మశూచి, కలరా, క్షయ, ఇత్యాది వ్యాధులుమాత్రము మాకు చాలా స్నేహితులుగా ఉంటూ ఎడబాయకుండా ఆదరించుతూఉంటవి. ఇంతకూ కర్మను తప్పించలేరనే సిద్ధాంతం మనకి కొత్తది గాదుకదా?

వర్మ:— కాలమానపరిస్థితులు ఆవిధంగా పొచ్చుకొని వస్తూఉన్నవి. ఎవరిపీలునుబట్టి వారు సివిప్పుడు చెప్పిన సమస్యలన్నిటినీ నివారించటానికిప్రయత్నాలు చేస్తునేయున్నారు. ఇంకా ఎవరేమి చేయగలరు? ఎవరదృష్టమువారిది,

పేదరాలు:— నేచెప్పేదిగూడా అదే, కానీ, కొంచము సహాకారమనేగుణము ప్రపంచమునగల సుగుణాల్లోకెల్ల ఎక్కువదిగదా? దేశంలో ఏపనైనా

శాశ్వతంగా కావాలంటే ప్రభుత్వమువారిద్వారా జరిగినట్లుగా ఇంకోవిధంగా జరగజాలదని నాకు ఘంటాపథంగా తెలుసును. అయినను మీవంటిధన వంతులు, మీవంటి వదాన్యులు, చాలామంది ఇంకా ఉన్నారు. ధనమంతా భూమిలో ఇంకిపోలేదు. సముద్రంలో కొట్టుకుపోలేదు. తనతోడి దేశీయులు, తనతోడిమానవులు, తనతోడిసోదరులు వీధుల్లోబడి గుప్పెడు మెతుకులకోసరం, జానెడు గుడ్డకోసం మానాభిమానాలు వశింపచేసుకుని కడుపు కొట్టుకొంటూ గుమ్మముగుమ్మముదగ్గిరా దేవురిస్తూఉంటే డబ్బును నిల్వచేసుకొన్న కోటీశ్వరులంతా హద్దుపద్దు నీతినియమములేని అనవసరభోగాలకు, అనవసర వేడుకలకు, అనవసర మెహర్బానులకు లక్షల లక్షల ధనాన్ని వెచ్చిస్తున్నారు. ఇంకా వెచ్చించటానికి ఒళ్లెరగని ఆవేశంతో ఎదురుచూస్తున్నారు; తమ కాళ్లవద్ద ఈడిగిలపడి తాము ఎడమకాలితో తన్నినా తమ దయాభిక్షాన్నే యాచిస్తూఉన్న తనసోదరులను కొంచమైనా గమనించటానికి ధనవంతుల మనస్సుల్లో చోటులేదు. ఇంతకూ వాళ్లమనస్సుల్లోమాత్రము శాంతిఉందా? నిజంగాచూస్తే శాంతి అన్నది భోగములోకంటే త్యాగంలోనే ఉందని పెద్దల వాక్యంగదా? అట్టిది లేకపోవడంచేతను, మానవ హృదయాల్లో తృష్ణను పెరిగించేపరిస్థితులు ఎక్కువగా నాల్గువైపులా చెలరేగటంచేతనూ ఎక్కడా నిజమైనతృప్తి, శాంతి, కలల్లోకూడాలేవు. ధార్మిక వాసనలు నైతికకట్టుబాట్లు ప్రజలహృదయాల్లో నానాటికి నశిస్తున్నాయి. కాబట్టి మానవులకు సహజముగా కనబడవలసిన జగత్కళ్యాణస్వరూపాన్ని కన్పింపజేసే హృదయపరివర్తన ధనవంతులహృదయాల్లో కలుగవలెను. అది అత్యవసరము. అట్టి హృదయపరివర్తనమే లేకపోతే పైపై ఉపశమనాలు పైపై ఉపన్యాసాలు ఏమియు లాభంలేదు. అట్టి సుకాలము ఎప్పుడువస్తుందోకదా? కేవలము దీన జనావలోకనమాత్రంచేత సమస్తసౌఖ్యాలను వదలివేసి సర్వభూతదయాళుత్వమును సందేశరూపంగా ప్రపంచానికంతా బోధించిన త్యాగశిరోమణులవంటి త్యాగులు తిరిగి జన్మింతురు గాక.

వర్మ:—బిడ్డా! నీవు చెప్పినదంతా సబబుగానే యున్నది. గాని లోకమర్యాదను, లోకరివాజును, నీవంతగా గుర్తించలేవు. ఒక ధనవంతుడు ఎంతమందిని, ఎన్నివిధాలని పోషించి కాపాడగలడు? ఇదంతా జరిగనేరనిపని.

పేదరాలు:—తండ్రీ! మీరడిగారు కాబట్టి నాకు తోచింది నేచెప్పటానికి సాహసిస్తున్నాను. లోకమర్యాదల్ని వదలివేయుమని కోరటంఅస్వాభావం. గాని అందులో మతామతములు, సమయాసమయాలు ఉన్నవిగదా? ఇంట్లోబిడ్డలు ప్రాణావసానస్థితిలో ఉంటే ఊళ్లో పేరంటానికి కవరైనా వెళ్లటానికి తలుస్తారా? అన్నీ తెలిసిన మీకు నేచెల్పటం అనవసరం. తమ త్యాగగుణాన్ని చూపించటానికి దీనులనుపోషించటానికి అనేకమార్గాలున్నాయి. పూర్వము తమవంటి వారంతా సామాన్యులందరికీ సహజమైనబుద్ధి చాతుర్యం ప్రోత్సహించే అనేకరకములైన కళలనూ, వ్యక్తిత్వాభివృద్ధి సూచకములైన పరిశ్రమలనూ, దోహద పరచుటకు ప్రయత్నించి శాశ్వతకీర్తిని పొందినట్లుగా మీకు బాగాతెలియును. ఇప్పుడో ఒక్కవ్యక్తికే లాభమంతాచేర్పించే కంట్రాక్టుపద్ధతులు, లైసెన్సు పద్ధతులు అంతులేకుండా పెరిగిపోయినాయి. సామాన్యులందరు కష్టజీవులై అల్లాడటం దానితోకూడా సమంగా పెరిగింది. ఇది ప్రతిదేశంలోనూఉంది కాని ఆదేశములవారు తమ్ముతాము రక్షించుకొంటూ లోపాలను వెంటనే తెలుసుకుంటే దిద్దుబాటు చేసుకుంటారు. మనకిమాత్రము అట్టిది అనుభవం ఏమో అని అనుకోవాలసివస్తున్నది. ఇంకొక్కసంగతి. కొత్తకొత్తవనిముట్లను కనుక్కొంటూఉన్న ధీమంతులు కొత్తకొత్తమార్గములను చూపించుచూఉన్న మహనీ

యులు చాలామంది ఉన్నారు. ఇంకా బయల్దేరుతున్నారు. పాలితులందరి బాగును దృష్టియందుంచుకొనవలసిన పాలకులు అతనిని ప్రత్యేకంగా గౌరవించి ఆ పనిముట్లను తమస్వాధీనంలో వుంచుకుంటే ఇంత దుర్భిక్షకులు సామాన్యులలో ఉండరు. ప్రభుత్వమునకు తగినంత ధనము ఉండి తండ్రిదగ్గర ఉన్న ధనము పిల్లలందరికీ వినియోగించి పంచిపెట్టునట్లుగా అధికారులు ఆధనమంతా సద్వినియోగపర్చటానికి సాధ్యమాతుంది. అందువలన పేదలు కొంతవరకైనా పన్నుల బాధలుతగ్గి సుఖపడునట్లుగా అధికారులు చేయగలరు. అదిగాకుండా కోట్లకొద్దిధనము ఒకేవ్యక్తి స్వాధీనమందుండుట సంభవించదు. దీని నమలునందుంచ ప్రయత్నిస్తూ వ్యవసాయాభివృద్ధికి సకలవిధాల తోహద మిచ్చినట్లైతే ప్రజలు కొంతవరకైనా శాంతి సౌఖ్యాలను పొందగలరు. ధర్మస్వరూపుడును ధర్మసంస్థాపకుడును అయిన పరమాత్ముని రక్షణచేత రక్షింపబడేవారినే గాక రక్షకులు లేనివాళ్లనికూడా రక్షించి తన దీనజనబాంధవుడనే బిరుదును సార్థకపరకునేవేళ తప్పకుండా వచ్చును గాక. సెలవిక సెలవు పుచ్చుకొనెదను. అని నమస్కరించి తిరిగిచూడకుండ వెడలిపోయెను. నమ్మదయు ఆమె ప్రసంగమునుగూర్చి యోచించుచూ అటులనే కూర్చుండెను.

స్త్రీ విప్లవము

హిందూవనితల దుస్థితుల నించుక గమనించిననింతకంటె విషాదకరమింకొకటిలేదు. మనలో కొంతమంది పూర్వాచారపరాయణులగువారి కొక వెఱ్ఱినమ్మకము గలదు. యేడవయేటనె కన్యాదానమొనర్చిన ఫలమధికమనియు, మరియు వయసుచెల్లి యెవ్వరు కన్య నీయక వివాహమాడకుండు వాని కిచ్చిన సుకృతమని లోకులు మెత్తురనియు, యెన్నడో చచ్చిన తమపెద్దలు తరింతురనియుతలంచి ప్రపంచమన నెట్టిదో యెరుగక బొమ్మలతో నాడుకొను చిన్నపిల్లలకు పెండ్లిండ్లుచేసి కలకాలము వారి జీవితముల కష్టభాజనములు సేయుచున్నారు. కుటుంబనిర్వహణాసమర్థులకైనను సంతానమునకు తక్కువయుండదు గదా! ఇట్టి విషమావస్థలకు చెందినవారిలో పురుషునికి కుటుంబనిర్వహణభారము తనపైగలదన్న యాలోచన లేక, బిడ్డలకు కుడువ కూడు కట్ట గుడ్డ లేక, విద్యాగ్రహణాదికరములగు కార్యములందలపెట్ట వీలుగాక పలుబాములంబడు హిందూవనితల నెంతమందినో జూచుచున్నాము. "స్త్రీని లౌకికవ్యావహారిక విద్యలభ్యసింపనీయరాదని మృగము రీతిని పెంచి గార్హస్థ్యమునకు దగనివానికి దానిని ముడిబెట్టిన నిక నా వధూవరులది సంసారమనబడునా? భయంకరదావానలమువలె నసహ్యమగును గదా. విద్యలేని కారణమున వినయవివేకము లెరుగక, కర్తవ్యతామూఢులై సోమరులై, దుస్సాంగత్యమున యుక్తాయుక్తవివేచనాశూన్యులై, ఆలిని బిడ్డల నన్నవస్త్రముల కల్లాడించుచు మానావమానములనక కొరమాలిన ప్రసంగములతో ప్రొద్దులు బుచ్చుకొనుచు, కుటుంబనిర్వహణమాయని మొఱ్ఱవెట్టు నిల్లాండ్రను బలుబాములంబెట్టుచు అనరాని మాటలనుచుండు పురుషుల కెదురాడరాదట. ఆడినక్లైన పాపమట.

కన్నబిడ్డ లన్నమునకై వాపోవుచుండ కడుపార నన్నమిడలేని యేతల్లిమనస్సు కరిగి నీరైపోవకుండును? బ్రతుకుదెరువరయనేరక యే యబల కన్నీరుమున్నీరుగా వాపోవకుండును? ఉన్న కొలదిద్రవ్యమైనను సంసారయాత్ర కుపయోగపరుపనేరక చేతులార పోగొట్టుకొనునప్పుడైనను వాని నతిక్రమించి ఉన్నసొమ్మితరుల నపహరింపనీక కాపాడుకొనుటకు స్త్రీకిస్వతంత్రము లేదట. అత్తింటికడుగిడినది మొదలు అగచాట్లపాలై అష్టకష్టములకోర్చి యచ్చట వార నుపచరింపవలయునే గాని ఆర్థికవ్యావహారికములపట్ల నధికారమే స్త్రీకి లేదట. పుట్టినింటికిబోవ, పుచ్చినవక్కకైకొనుటకైన నధికారముండదు. మెట్టినింట వట్టినిస్తరి మంచినీళ్లు. ఇట్టి యన్యాయ మే దేశముననైన గలదా?

అంగాదంగా తత్సంభవతి, శ్లో. పుత్రవద్దుహితానృణాం, అని ధర్మశాస్త్రము లుద్ఘోషించుచున్నవి. మరియు పురుషునికి స్త్రీ సహధర్మిణి, సహచరి యని వ్యవహరించుచున్నారు. అట్లుండియు క్రియయందు మాత్రము పైతృస్వమంతయు అన్నదమ్ములకు సంక్రమించుటయు శ్వశురగృహమున ఆమరణము మహానసమే స్థిరావాసమగుటయునై యున్నది. అదేమన మన పండితులు "నస్త్రీ స్వాతంత్ర్యమర్హతి" అని యొకధర్మ ముపపాదించుచున్నారు.

స్త్రీజాతిగూడ మానవజాతికి జెందినదే గదా. దేహయాత్రకనువగు కరచరణాద్యవయవములు దేవుడు పురుషులతోబాటు స్త్రీలకుగూడ నొసంగియున్నాడు గదా. మరియు కుటుంబినియై శిశుపోషణాదికములగు మహత్కార్యనిర్వహణములకనువగు రీతిని స్త్రీజన్మనిర్మాణ మొనర్చి ప్రపంచవృద్ధి స్త్రీమూలముననే జరుగవలయునని యాజాతికొక యాధిక్యత గలుగజేసియున్నాడు గదా. ఆవిధముగా ప్రపంచవృద్ధికి మూలకందములై పురోభివృద్ధి నొందునట్లు మంగళప్రదుడగు శ్రీ పరమేశ్వరునిచే నిర్మింపబడిన కుసుమకోమలులగు తమ ముద్దుకూతుండ్రను తమ కెప్పుడో యే లోకముననో పుణ్యమబ్బునని వివాహానర్హులకు బలిగా నొసంగు టెంతటిఘోరము! ఆడుపిల్లలని ఉన్నతవిద్యల నేర్పనివారును; అనుచితరీతిని బాల్యవివాహము లొనర్చినవారును అందుచే తమ కూతుండ్రకు గల్గిన కష్టనష్టములకు ఉత్తరవాదులు గావలసియుండునుగదా. అట్టివిచారణయే లేదయ్యె.

పురుషుడు దుస్సాంగత్యముచే సోమరియై సంసారనిర్వహణము మాని దారాపుత్రాదులను దుఃఖములపాల్జేసి పీడించుచున్నతరి అనన్యగతిక యగు స్త్రీగతి యేమి గావలయును? కన్నబిడ్డలన్నవస్త్రము కాకుల పడుచుండ ముందుగతి గానక దుఃఖించుచుండవలసినదేనా? పూర్వాచారపరాయణులగు పెద్దవారి యవినీతిచే తమకు జీవనోపాధియగు విద్య సున్నయయ్యె. వివాహవిషయమునను పై యవివేకమే సంప్రతించె. ఇక వారు ప్రాణత్యాగ మొనర్చుకొనవలసినదేనా? నిరుపేదలని కరుణించి ధర్మబుద్ధిని యించుక సాయమొనర్పగల యుదారులతోనైన తమ కష్టముల మొఱ్ఱబెట్టుకొని వారిడుబిచ్చమునైన గైకొని జీవితము గడుపుకొనుటకు స్త్రీకి స్వతంత్రము లేదా? పెట్టీపోయలేనితల్లి కుట్లు వెళ్లగ్రుద్దినట్లు, బిచ్చమెత్తుకొన దలచినను నిర్బంధించి బెదరించి నిందించుటయా? విడివడి తిరుగుచున్నదని యవివేకముగ పలుపురిలో చెప్పుకొని తలవంపులు సేయుటయా? విన్నవారు కన్నవారు వికటహాసము లొనర్చుచు వ్రేలుసూపుటయా?

ఉద్యోగంపురుషలక్షణం బను న్యాయ్యమున పురుషుడు వర్తించి దారాపుత్రాదుల నుద్ధరింపనినాడు స్త్రీ స్వాతంత్రించి కుటుంబ సంరక్షణకై ప్రవర్తించుట నింద్యమని యే ధర్మశాస్త్రముననున్నది? కలకాలము కష్ట

పక్షలేక సర్వసముడగు దేవుడు కరుణచే నొసంగిన యించుక జ్ఞానమునైన నభివృద్ధి జేసుకొని మతిమంతుల మన్ననలకు పాత్రలై తమ జీవితముల సుగమము లొనర్చుకొనవలయునన్న, బదుగుల మను వారు బంధములై వారి సత్ప్రయత్నము లకు భంగకారులౌచు భయంకరములగు దూష్టాత్ములను బరపెదరేల? ధర్మబుద్ధి గల వారు న్యాయ్యవాదులగువారు యిట్టి విషమపరిస్థితుల నరసి అగతికలై దీనలగు అబలాజనమును రక్షింపబూనవలదా? అనాథకుటుంబములనదగు నిట్టి కుటుంబము లను రక్షించి పురోభివృద్ధికిం దెచ్చుటకు కొన్ని సంఘములైన నేర్పరుపవలదా? కాలవైపరీత్యముచే దుస్థితి నందియున్న వనితాలోకము నుద్ధరింప గృహలక్ష్మి మున్నగు పత్రికావర్గములును మరికొందరు మహాత్ములును కంకణబద్ధులగుట దైవము స్త్రీలోకమున కమృతము ప్రసాదించుటయే. సంఘదౌర్జన్యములచే విపదంధకారమున కన్నొరగియున్న స్త్రీ సముదాయమునుండి దేశోద్ధరణసమర్థలు భాషాసేవాపరాయణలునగు శ్రీ సరోజిని, రుక్మిణమ్మ, వసుంధరాదేవి, కనకాంబ, వరలక్ష్మి దేవి మున్నగు స్త్రీరత్నము లాంధకారమును భేదించుకొని దివ్యజ్యోతులవలె ప్రకాశించుచున్నారు. ఇట్టి ధన్యజీవికల సంఖ్య మన దేశమున కొలదిమాత్రమే యున్నది.

తక్కిన స్త్రీలోకము నాగరకతా జ్ఞానశూన్యలగు మూఢపిశాచముల యవివేకముల కగ్గమై వారి దుష్ప్రచారములకు భీతలై అష్టకష్టములపాలై యాహారాదులు వర్జించి, కృశించువారును తమ జీవితములు కష్టభూయిష్టములయ్యెనని వాపోవువారును, ప్రాణత్యాగమునకు తెగించువారునునై గోడుగుడుచుచున్నారు. ఇట్టి దీనలగు అబలల దుస్థితుల నించుక పరిశీలించి అవివేక సంఘములను మందలించి రక్షించు నిష్పక్షపాతచేతస్కు లేరీ? కలరు, కాని పెన్ను దాటినవెనుక గదా పెరుమాళ్ల సేవ. ఈర్ష్యాళులగు......వారిబారినుండి తప్పి బ్రతికి తలలెత్తిన వెనుకగదా మహాశయుల సహాయ్య సంపదలను వారి యాశీస్సులను నందగల్గుట.

ఇట్టి విప్లవము లణంచుటకు లౌకికజ్ఞాననిపుణులగుమహాత్ములెవరికర్మములు వారివని యుపేక్షింపక కాంతాలోకమంతటిని తాము గన్న కన్నియలవోలె సమదృష్టినరసి శ్రద్ధవహించి, విధిగా అనుచితములగు ప్రచ్ఛన్న బాల్యవివాహముల వారించి, నిర్బంధముచేనైనను బాలికల కున్నతవిద్య లభ్యసింప జేయుదగు శాసనము లుపపాదించి, పైయవస్థలకు లోనైయున్న కష్టజీవనకుటుంబములను చేరదీసి రక్షించి పురోభివృద్ధికిం దెచ్చుటకు కొన్ని ధర్మసంస్థలనేర్పరచుట ముఖ్యమైనపని. సర్వసముడగు శ్రీపరమేశ్వరుడు అట్టి మహాశయుల సత్ప్రయత్నముల సఫలము లొనర్చుచు, ఘోరాతిఘోరాతిములగు నీవిప్లవము లడంచి రక్షించుగాక!

—ఒక మహిళావిశేఖరి.

స్త్రీవిద్య—తమోదీపిక

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు ఎం.ఏ. బి.ఎల్.

మనుష్యహృదయమందలి శక్తులను అవ్యాలకిజృంభింపఁజేయు శక్తియే విద్య. తన అంతరంగమందలి అద్భుతభావవారాశిని మానవుఁ డెఱుంగఁడు. ఎఱుంగుట కాతని కాంతరంగికదృష్టి అవశ్యకమైనది. ఈ దృష్టి నలవఱచుకొని, లోనిగభీర రత్నాకరమును గుర్తించు జిజ్ఞాసువు అతుల విజ్ఞానవిభూతి కధిపతి యగును. తన గుండెయందు కాపురముచేయు అద్భుతశక్తికి చేతులు మొగుచును. దాని వెలుగునందు దినమణి తేజమున; తేజరిల్లు తామరవలె ప్రఫుల్ల జీవియగును. ఆతని నిమిత్తమాత్రునిఁ గావించుకొని, దీనిచే నది అద్భుతక్రియలు చేయించును. అద్భుతక్రియలు అద్భుత భావసముద్భూతములు కదా! ఈ భావములు విద్యయందు పండిన పంట యేకదా! అంకురము కావించు సాధనయే కాలక్రమమున దానిని ముగ్గినపండు చేయును. విజ్ఞానక్షేత్రమున ముగ్గినపండు కాఁదలఁచు వాఁడు సాధనయందు సిద్ధహస్తుఁడు కావలెనని తెలిపితినికదా!

సాధన మతమునకు సంబంధించినది. కావున విద్య మతమునకు దగ్గఱిచుట్టము. ఈ సత్యమును అధునాతన వసుంధర యింకను గుర్తింపకుండుట దురదృష్టము. దివ్యజ్యోతివలె ఇది మన ప్రాచీనులదృష్టి సమక్షమున వెలింగినది. కావున నాధ్యాత్మిక విభూతిని కరస్థలామలకము కావించువిద్యనే వారు తమ యిలువేలుపుఁ జేసికొనిరి.

మనుష్యజీవనము బహుముఖములుకలది; మనవాఁడు నిర్వహింపఁగలయు క్రియలు వివిధములు. చెట్టు కొమ్మలట్టివి వేలు శాఖలున్నను, వీనికి జీవితము నొసఁగు ఏకైకశక్తి ఆత్మశక్తియే! ఈశక్తి నారాధించి, దాని ప్రసన్నత నందుటకు వలయు జిజ్ఞాసాసాధనములు మతమువలనగాని సుసాధ్యములు కావని గ్రహించి, మన ప్రాచీనులు దానిని గణాధిపతిఁ గావించి, తొలుత దానిని సేవించి నిర్విఘ్నజీవనములు గడపిరి. కావుననే భారతప్రకృతియందు నేఁడును మతము అధిష్ఠానదేవతయై యున్నది. అన్యనాగరకతలు ఎన్నిమాఱులు భారతసభ్యతపై దాడివెడలినను, అది నేలగూలక ప్రపంచజిజ్ఞాసువులదృష్టిని, బోధకుల దృష్టిని, ప్రవక్తలదృష్టిని ఆకర్షించుచుండుటకు కారణము మతమహత్త్వమును గుండెయందు నిలుపుకొనుటయే!

పాశ్చాత్య నాగరకతయందు ఏదో వెలుఁగు వెలుఁగుచున్నదని, * దానికి "జే! జే!!" అని, తమ నాగరకతను "డిళ్ల!" యనువారు ఆఙ్గ్లవిద్యయందాఱితేఱిన భారతీయులలో ననేకులున్నను, ఆంగ్ల విద్య నెఱుంగని పామరులు సంప్రదాయసిద్ధమైన మతమహత్త్వముపై కన్నిడి దాని యాలోకనమున తమ జీవనములను గడపుకొన గాంక్షించుచున్నారు. ఈ కాంక్షకతననే భారతరాజకీయ, సాంఘిక, ఆర్థికోద్యమములు మహత్తరాశయమండితములై యుండవలెనని వీరాశపడుచున్నారు; ఈ కాంక్షకతననే మతముపై ఆత్మశక్తిపై, ఆధ్యాత్మికశక్తిపై నాధార

---

* ఈ వెలుఁగునుగుఱించి రవీంద్రుఁ డేమనినాఁడో పరికింపుఁడు: "The glow we see on the western horizon is not the glory of the sun or of a new birth, it is that of a conflagration."

పడు ఉద్యమములనే వీరారాధించుటకై ముందంజ వేయుచున్నారు.

మతమునినంతేన సుఖము చిట్లించుకొను విద్యార్థినులున్నారు. వీరి మనసును పట్టిన చెడుపు కృషీకులను, పల్లెవాసులను అంటుకొననందుల కానందించవలసి యున్నది. 'భారతీయులు పల్వురు మూర్ఖు'లను వాక్కు కర్ణకఠోరమై వినఁబడుచున్నది. కాని, యీ మూర్ఖుల హృదయములం దింకను ఆరిపోని జ్యోతిని మన ఆంగ్లవిద్యాధికులు పల్వురు సాదరదృష్టితో విలోకించి, తమ యంతరంగమందలి అఖండమునై దివ్య దివ్వెనవీచు ప్రతికూల సభ్యతా వాతూలమును ప్రతిఘటించు రక్షణావ్యవస్థను నిల్పుకొందురుగాక!

మతమహత్త్వమునకు విశేషమై, ఆధ్యాత్మిక శక్తిని గనక, ఈ తత్త్వాశయములకు దూరీకృతమై యున్నదికావుననే, నేటి విద్యావిధానము పెక్కు చెఱుపులకు కన్నతల్లియైనది! ఈ చెడుగులపై నేఁడు కొందఱు మహనీయులు దృష్టిసారించుట సంతోషకరము. బెంగాలు రాష్ట్రమందలి విద్యావిధానము లోపములతో నిండియున్నదని, నిన్నకాక మొన్న ఆ రాష్ట్రపాలకులే తెలిపిరి. ఈలోపములు అధునాతన భారత విద్యావిధానమందంతటను ప్రబలియున్నవి. నేటి విద్యావిధానము చచ్చి, మనుష్యహృదయమున జిజ్ఞాసనుదయింపఁజేసి, మానవుని యాత్రికునిచేయు విద్యావిధానము తలయెత్తిననాఁడే, సర్వతోముఖ పురోభివృద్ధికి వలయు భావసామగ్రి శమంతకము కతన వృద్ధియగు బంగారుప్రోవువలె మనుష్యహృదయమున పెంపొందును.

మూర్ఖులనఁబడు పల్లెవాసులందు పల్వురు ముముక్షువులున్నారు. మానవజీవనమును నేఁడెదుర్కొను వివిధ సమస్యలను గుఱించిన పరిజ్ఞానముమాత్రము నేఁడు వీరికి అక్కఱకై యున్నది. ఇట్లని స్త్రీలనుగుఱించికూడా వాకొందును. మననారీగణములందు మతమహత్త్వము తెలుఁగొందుచునే యున్నది. వీరియందు నేఁడు సంచలన ముదయించుచున్నది. ముందంజవేయు వీరు కౌతుకము చూపుచున్నారు. కాని వీరిలో పల్వురు నేఁటి ఆంగ్లవిద్యాధికుల దృష్టాంతములను మేలుబంతులుచేసికొనఁ జూచుట దుఃఖకరము. ఈ విద్యార్థినుల కనుకొలుకులందు వెలుఁగునది పూతభావ మరీచి కాదని వీరు గుర్తింపవలెను. తమ హక్కులను, తమ బాధ్యతలను, తమ కర్తవ్యములను ప్రత్యేక ప్రాముఖ్యము కలవనియు, తమదృష్టి నాకర్షింపవలయు విద్య నేఁడు విజృంభించుచున్నది కాదనియు, తమ ఆశయములను, తమ గమ్యస్థానమును తాము గమనించియే తాము నడుముఁగట్టవలెననియు సోదరీమణులు గ్రహింపవలెను.

మతాలోకమందే విద్య పెంపొందవలయుననుట కన్నేని కారణములు కలవు. మతదృష్టి సచ్చిదానందముల కాలవాలమైన జగదీశునిమీఁదనే యుండును. "సత్యం సుందరం, శివం" అను పరమాశయములదెస మతము తన చెంగటఁజేరువారిని కొంపోవును. ఈ యాశయములు తత్త్వశాస్త్ర మతశాస్త్రములందు ఎందో అడఁగియుండి, పండితుల చర్చకు పనికివచ్చు సామగ్రిమాత్రమని అపోహపడువారు కొందఱున్నారు. ఇవి మానవజీవనమును తమదెస కాహ్వానించు దివ్యశక్తులని వీరు గ్రహించుట పాడి. వీని దెస పెడమొగము పెట్టువారు అపరదిశఁగల నరకమందుఁ గూలఁబడెదరు. మనుష్యమానసము ఏదేని ఒకదిశకు పోకమానదు. మానసము నదీపూరమువంటిదని మనశ్శాస్త్ర పరిజ్ఞాతలెఱుఁగుదురు. నిదురయందుకూడ నది ప్రవహించుచుండును. ఆత్మశక్తి ఈ పూరమునకు ఉచితపంథ నేర్పఱుపవలెను. లేనిచో, అది ప్రతికూలదిశఁ బాఱును. ఆత్మశక్తి, మతపరిజ్ఞాన, మతానుష్ఠానముల వలన పెంపొందును. మానసమును సత్పథగామిఁజేయునది శక్తియే!

మనుష్యచిత్తముపై గొప్పతలఁపులు పూలవానవలె రాలినపుడు, అది స్వర్గమగును. వానకోయిలలై

మానవుఁడు తన చూడ్కి నీతలఁపులపై నిలుపఁడేని, కాబోండులట్లు దుశ్చింత లాతని చిత్తముపై వ్రాలి దానిని పొడుచుకొని తినును. సదాశయము స్వర్గబంధురము; దురాలోచనము తనగుండెయందు నరకము నిముడ్చుకొని యుండును. నాకనిరయములకు నడుమ Purgatory అనఁబడు లోకము కలదని క్రైస్తవులు, చిరనరక చిరస్వర్గములందలి విపరీతభావమును నెట్టించుటకై యూహించుకొనినను. ఇట్టి దొండుకలదని తెలుపఁజాలము. సచ్చిదానందములులేని తావున నంధకారమలముకొని యుండును. సత్యములేనితావున అనృతము రాజ్యచక్రము త్రిప్పును! ఆనందమున మున్కవేయని వాఁడు, దుఃఖబడబానలమున మిడుతయగును. ఈ యంశముల నెఱిఁగియే, "సత్యం, సుందరం, శివమ్" అను పరమాశయముల దెస మానవుని నడుపఁజాలు తెరవులను తమవిద్యాప్రణాళికయందే మన ప్రాచీనులేర్పఱచిరి. * నిముసమోపిక పట్టి పరిశీలించితిమేని, మనుష్యజీవనము, విద్య, మతము అవినాభావ సంబంధమున మనదేశమందు నరలెనని గుర్తింతుము.

సుగంధ సౌందర్యములు హృదయమునకు స్వర్గ సుఖమిచ్చునవి. కాని గుణములకు ప్రత్యేకమైన అస్తిత్వములేదు. ఇవి ఒకవస్తువుపై నాధారపడవలెను. కావున సుగంధసౌందర్యములు పూవునాశ్రయించినవి. ఈ గొనములులేనియెడల, పువ్వునకు బ్రదుకులేదు. పూవులేకున్నయెడల, వానికి దిక్కులేదు. విద్యా మతములు మనుష్యజీవనము నాధారముచేసికొనును. ఇది లేని జీవనము అబద్ధపు బ్రదుకగును.

మతదృష్టియందలి మహదాశయములను క్రమానుష్ఠానము కలిగిన మానవుఁడు మనసునకు పట్టించుకొనవలెననియెంచి యే ప్రత్యేకజీవన ఘట్టములందు మన ప్రాచీనులు ప్రత్యేకజీవన విధానములను నిర్ణయించిరి. వీనినే ఆశ్రమములందుము. తొలుతటిది విద్యార్థి. వృక్షాంకురమువలననే వృక్షఫలము తలసూపు లీల, విద్యకలన మనుష్యజీవనము ఫలపుష్ప సమన్వితమై, కల్పకమునకు మేలుబంతియగును. తొలుతటి ఆశ్రమమందారంభమైన సాధన, నాలుగాశ్రమములు ముగియునప్పటికి పూర్ణమై మనుష్యజీవనమందలి తుది రొబ్బయగు ముక్తిమందారమును కుసుమింపఁజేయును. ఈ సాధనమును నెఱపిన నిష్ఠపరులే—యీ తపస్సునందు సిద్ధహస్తులైన మహనీయులే సర్వతోముఖజ్ఞానాభివృద్ధినంది, తమవిజ్ఞానసౌరభము నాత్మ జీవనమున నింకింపఁజేతురు. వీరిచరిత్ర సుగంధబంధురమై యుండును! మనుష్యశక్తులను నిశితమొనరించుటయే కాక మనుష్యచరిత్రను అమరులకు నోరవడి చేయుటకూడ విద్యయొక్క ఆశయమగుడు యీ ఆశయమును అందిపుచ్చుకొనువారే నిక్కంపు విద్వాంసులై బహుసంఖ్యాకులకాచార్యులై, పరార్థజీవులు కాఁజాలుదురు. చరిత్రవిహీనుఁడైన విద్వాంసుఁడు ఆత్మజీవనమున గరళముఁబోసికొని, అన్యుల కడలు

* విద్యార్థి అలవఱచుకొనవలసినది ఆధ్యాత్మికదృష్టియనియు, నైతికపటుత్వమనియు నేను పలుమాఱు వాకొనుచునేయుందును. జిజ్ఞాసువులై, యాత్రికులైన పాశ్చాత్యమనీషులు మన ఆశయముతో నేకీభవించుచున్నారు. డాక్టర్ హాగ్ మహాశయునివాక్యములు పరికింపుఁడు : "For, my experience is far from teaching me that the Indian undergraduate is less responsive than other undergraduates to the emancipating transforming magic of a many sided College life, and to the contagious example of teachers with whom pursuit of truth, beauty and goodness is an abiding passion. If you graduates have had the good fortune to belong to a College that knows its business, to-day is not the first time that you have inwardly pledged yourselves to support and promote the cause of morality and sound learning. Disinterested pursuit of the good and the true has long ago become a demand which you make upon yourselves." Vide: Dr. Hogg's Address at the Madras University Convocation held on 7th August 1935.

పుట్టించును. "చారుమాణిక్య భూషితశస్త మస్తకంబయిన పన్నగముభయంకరము" కాదా?

ఆత్మసంయమమునం దాఱితేఱినవారు, వీర్యవంతులై అద్భుతశక్తి సంపన్నులగుదురు. ఈ వీర్యమునే అరవిందయోగి energy అనుచుండును. ("We are each of us a dynamo into which waves of that energy have been generated and stored, and are being perpetually conserved used up and replenished") Vide: "The Brain of India" page 21, by Sree Aurobindo Ghose.) ఈ శక్తిని తమ హృదయములందు పూరించుకొను వ్యక్తులే ఆత్మకురుక్షేత్రమున విజయులు కాఁగలరని గీతాచార్యుఁడు వాకొనెనని భగవద్గీతయందలి శంఖప్రకరణమును హృదయంగమముఁ గావించుకొనినవా రెఱుఁగుదురు. శంఖమును పూరించుటన నీ శక్తిని అంతరంగమున నింపించుకొటే! పాంచజన్యమును పూరించిన హృషీకేశుఁడును, దేవదత్తమును బూరించిన ధనంజయుఁడును, పౌండ్రమను మహాశంఖమును పూరించిన వృకోదరుఁడును, అనంతవిజయమును బూరించిన యుధిష్ఠిరుఁడును, సుఘోషమణిపుష్పకములను పూరించిన నకుల సహదేవులును, వేర్వేఱుగా("పృథక్పృథక్") తమతమ శంఖములను పూరించిన ద్రుపదుఁడును, ద్రౌపదేయులును, సౌభద్రుఁడు మున్నగు మహాబాహువులైన "పృథివీపతు"లును ఈ యద్భుతశక్తి కలవారే విజయకేతన మెత్తఁగలిగిరి. కౌరవవీరు లెవ్వరును శంఖమును పూరింపరైరి. వారికీ శక్తి లేదనుట స్పష్టవిషయము. వారు మనుష్యులకు మేలుబంతులు కారు. అపజయమునకు, వారనుంగుబిడ్డలు!

ప్రాచీన విద్యావిధానమున మేలుచేతులైనవారందఱు తమజీవనములం దీ యద్భుతశక్తిని శంఖస్థాపనముఁ గావింపఁగలిగిరి! ఈ విద్యావిధానమందలి పరమార్థమును గ్రహించి దాని నారవడిగావించుకొనఁజాలితిమేని, నేఁటి మనవిద్యాప్రణాళిక నవనవోన్మేషమై, మనకు పునరుద్ధరణము చేకూర్పఁగలుగును. ప్రాచీనమనినంతన,—సనాతనమనినంతన చప్పుమని లేచుట పాడి కాదు. *

యుగములు కదచినను, నవయుగమున కక్కఱైన పద్ధతులు కొన్ని అవలంబనీయములైనను, ప్రాచీన సంస్థలందు పెరిఁగి పెంపొందిన ఈ త్రిమాశయములు (యివి రవికిరణములట్లు, పూవుతావివలె, పండువెన్నెల చందమున మాపు కెఱుఁగక నిత్యనూతనములగుచు) నేఁడును మనపూజాపీఠమందలి ఆరాధ్యదేవతలై వెలయవలెను. ఏకాగ్రదృష్టియనుఁడు, మననిదిధ్యాసనములనుఁడు, మతానుష్ఠానవిద్యాభ్యాసములవలన మనుజునకు పట్టుపడును. పరమాత్మనుండి కదలివచ్చిన జీవాత్మను తొంటిపదవియందు చేరుచు అద్భుతశక్తి మతమందున్నట్లు, అణువై యున్నమానవుని బ్రహ్మాండమున నిండియున్న భగవానునందుఁ జేరుచుశక్తి విద్యయందు కలదు. ఆదర్శవిద్యనంది, ఆత్మశక్తి పడసిన మహాసంయమి యే మహావీరుఁడై "సోహమ్" అని సుమగంభీరస్వరమున పలికె "తత్త్వమసి" యను గంభీరవాక్య మెదుటిహృదయమున ప్రతిధ్వనింపఁ జేయును. ఒకప్పుడు అణువై యుండిన వ్యక్తి యీశక్తి నందినంతన పొన్నవాహనముమీఁది శ్రీకృష్ణునట్లు యుగములవాఁపునఁ దేజోశాలియై వెలయును! మనుష్యజీవనమునకీ ఘనపదవినిచ్చు విద్యయే నేఁడు మనకు కనకదుర్గ కావలెను. వ్రతమునిన పరమపవిత్రోప సంభరిత స్వాంతలగు సోదరీమణు లీమార్గమును, యీ "మునుకొమ్మల మాలఫుటమ్మ"ను హృదయమందిరము లందు నిలుపుకొందురుగాక!

* "It is a human paradox not altogether devoid of humour and tragedy that, in these days when reason and enlightenment are supposed to be the ruling factors, Sanathana Dharma should be looked upon by certain sections as essentially reactionary." His Holiness Sree Sankaracharya of Kamakoti Peeta.

గురుతరోద్దేశమును కనులెదుట నిలుపుకొను యాత్రికుఁడు ఎదుటికొండ కోనను చేరఁజాలక పోవచ్చును. ఈతని యుద్దేశమందలి మహత్త్వమును, ఈతని దృఢయత్నమును గణనీయములు. ఈతఁడు గెలుపునందుఁగాక, అందక పోవునుగాక—యీ కృషియును, ఆయుద్దేశమును సహజభుజకీర్తులై ఆతని చరిత్రకు అపూర్వసౌందర్యము నొసఁగును! అనంతశక్తి సమన్వితుఁడగు జగదీశుఁడు తన యొరవడినిబట్టియే మనుజుని సృష్టించినాఁడు. జన్మ పరంపరలు వివిధ ప్రాకారములై యెదుటనిలిచినను, నిజజీవనోద్దేశమును గుర్తించిన మానవుఁడు ప్రాకారములను దాటి దాటి స్థలకాలముల కతీతుఁడై, దివ్యసింహాసనాసీనుఁడై యున్న సర్వేశునిచేరి, ఆతని హృదయమున కౌస్తుభ మణి కాఁగలఁడు. ఒకే ప్రాకారమున కవ్వల, ఒకే జన్మమున కవ్వల ముక్తిని చూడఁగలిగిన మానవు లీవఱలో నే యుగమందును పుట్టలేదు.

“ప్రయత్నాద్యతమానస్తు యోగీ సంశుద్ధకిల్బిషః,
అనేకజన్మ సంసిద్ధస్తతో యాతిపరాంగతిమ్”

(శ్రీ భగవద్గీత; అధ్యాయము 6; శ్లోకము 45).
ఎన్నియో జన్మలనుదాటియే నరుఁడు విజయుఁడయ్యె ననియు—ధనంజయుఁడాయెననియు గీత తెలుపుచున్నది. కృషిమాత్రమును వదలనివాఁడు, సూత్రముతుదఁగల దివ్యమాణిక్యమును కాలక్రమమున చేఁబట్టఁగలఁడు. కృషియే మనుష్యజీవన మహత్త్వము నుగ్గడించునది! ఇదియే ఈశ్వరసృష్టియందు మనుజున కగ్రస్థానము నిచ్చుచున్నది!! ఇదియే వీనిని ఈశ్వరపార్శ్వమున దివ్యరుచులు చిప్పిలఁజేయుగద్దియం దాసీనుఁగావించును!!! రక్కసిమూకల నెదుర్కొనిన బ్రహ్మచారి మహావీరుఁడను ప్రతీతిపడసి, సంజీవిని చేతఁబట్టిన నిత్యజీవియైనట్లు, మహారిష్టములను ప్రతిఘటించు వ్యక్తి అమరత్వమునందఁగలఁడు. ఈతని ఆశయము చెరిగి పోదు; జగదీశుని నొసలున వెలయు కస్తూరీతిలకమువలె అనంతకాలమున శోభిలును! ఎదుటికొండ నెదుర్కొనినపు డీతని నొసలునుండి చెమ్మటబొట్టులు రాలును; యీ బిందువులను, అదృశ్యవనదేవత యట్లే తనచెంగట వర్తించు ఈతని ఆశయము దోసిలొగ్గి, అవి దివ్యమౌక్తికములగుట గుర్తించి వానిని దండగ గ్రుచ్చి, పరీక్ష ముగిసినంతన, ప్రాణపతిఁ జేరు హృదీశ్వరియట్లాతనికి హృదయసీమయందు స్వాగతమిడి మౌక్తికహారము నాతని కంధరసీమ నలంకరింపఁజేసి “ఇఁక నీదాననైతి” నని కులుకును!

నేఁడు తమశ్ఛన్నమై యున్నది సంఘమనమే. నానాజాతులవారు నేఁడు చీఁకటిలో కుమ్ములాడుచున్నారు. “హక్కు”లని“ప్రత్యేకజాతి సముద్ధరణ”మని పెడబొబ్బలు పెట్టుచున్నారు! ఈ చీఁకటి అంతరించినగాని, ఎవ్వరును తమహక్కులను బాధ్యతలను గుర్తింపలేరు. సాంఘిక రాజకీయోన్నతికి వెలుఁగు అవసరము. ఈ వెలుంగు నిచ్చునది సద్విద్య. సద్విద్య సదాశయము నుపాసించునది. ఈ యాశయమును దృష్టినిడికొని వ్రతదీక్షకు కడంగితిమేని, సుప్రసన్నయైన దేవివలె నది సంతమసమును చీల్చి, చెండాడి మన ప్రోల మహాజ్యోతియై వెలుంగును. ఈతమోదీపిక ప్రోల స్త్రీలును, పురుషులును, సర్వజాతులును జగద్ధాత్రి కట్టెదుటనిలుచు భక్తులట్లు వ్యత్యాసము లెఱుఁగక నిలువఁగలరు. ఈజ్యోతికతన వీ రాత్మజ్యోతిని, పరంజ్యోతిని గుర్తించి వానికి తమగీతాంజలి సమర్పింతురు. ఈ శుభముహూర్తము ప్రత్యక్షమగుట ఎన్నటికో కదా!

ఉత్తమజాతి అందమైన ముంజేతి గడియారములు

ప్రత్యేకముగ స్త్రీలు ధరించుకొనుటకు

వివరములు

అత్యుత్తమమైన లీవరు గలది,
15 లేక 17 కెంపులు పొదుగ బడినది,
కట్ కాంపెన్ సేషన్ బాలెన్స్‌ను
గట్టి పదును పెట్టిన ఉక్కు
హెయిర్ స్ప్రింగును,
అందమైన కేసును గలది.

రెండు సంవత్సరములు గ్యారంటీ.

" రికార్డు "
5¼ సైజు. 18 క్యా.
బంగారము.
రాళ్లు పొదుగబడినది.
వెల రు. 95 లు.

" రికార్డు "
5¼ సైజు. 18 క్యా.
బంగారము
అంతటా రాళ్లు పొదుగ
బడినది. వెల రు 95 లు.

" రికార్డు "
5 సైజు. 18 క్యా.
బంగారము.
అంతటా రాళ్లు పొదుగ
బడినది. వెల రు 95 లు.

" రోకెయ్ల్ "
5¼ సైజు. 10 యేండ్లు
వాడుకకు వచ్చును
R. G.
వెల రు 35 లు.

" రికార్డు "
5¼ సైజు. 18 క్యా.
బంగారము
రాళ్లు పొదుగబడినది.
వెల రు 95 లు.

" రికార్డు "
8¾ సైజు.
రాళ్లు పొదుగబడినది.
9 క్యా. బంగారము.
వెల రు 55 లు.

" రికార్డు "
5¼ సైజు. 18 క్యా.
బంగారము
రాళ్లు పొదుగబడినది.
వెల రు 95 లు.

తాము ఆర్డరు చేయునపుడు
యీ పేపరును చూచినట్లు వ్రాయుడు.
మిక్కిలి అందమైన పెట్టెలో సప్లై చేయబడును.
ప్యాకింగ్‌ను పోస్టేజియును ప్రత్యేకం.

జలాల్ & సన్స్

వాచ్ మేకర్స్ & గవర్నమెంటు & రెయిల్వే సప్లయర్స్.

హెడ్ ఆఫీసు
46, రటన్‌బజార్, మద్రాసు

బ్రాంచి
190—B మౌంట్‌రోడ్డు

మ నో ర మ

ఉ. పాయక పాకశాసనికి
భారతఘోరరణంబునందు నా
రాయణునట్లు తానునుధ
రామరవంశ విభూషణుండు నా
రాయణభట్టు వాఙ్మయధు
రంధరుడున్ దనకిష్టుడున్ సహా
ధ్యాయుఁడునైన వా డభిమ
తంబుగఁ దోడయి నిర్వహింపఁగన్.

—నన్నపార్యఁడు.

అంతట నవనవాదర్శ పరాఙ్ముఖయు, ప్రాచీనాచారపరాయణయునగు కామేశ్వరమ్మ మేమయిదుగురమును భాషాంతరీకరించి చెప్పుచుండిన 'రాజకుమారి' యను కథయందలి నాల్గవభాగ మందుకొని చెప్పవలసిన సమయమాసన్నమయ్యెను. లీలావతి తన కథాభాగమును ముగించిన తరువాతమే మావిషయమునుగూర్చియే చర్చింప నారంభించితిమి.

"ఇఁక కామేశ్వరమ్మగారివంతు వచ్చినది." అని నేనంటిని.

"నే నెట్లు చెప్పఁగలను? ఊతరానివానిని నీట ద్రోసి యీదుమన్నటులున్నది మీ వైఖరి." అని కామేశ్వరమ్మ బదులు చెప్పెను.

రేపు సాయంకాలమునఁగదా ఆమె చెప్పవలసియున్నది? ఆమెచేత నేను చెప్పింతునో లేదో నీవే చూతువుగాని—" అని కళావతి పలికెను.

"అయిన నీవే భాషాంతరీకరించి ఆమెచే చదివింతువా యేమి?" అని లీలావతి తన యాశ్చర్యమును ప్రకటించెను.

"నే నేమిచేసినను నీకుఁ దెలియకయే పోవునా? ఒకవేళ నట్లొర్చినను 'హాణీనారాణి'*

---

* రాజా జైమిని భారతమును జేయుటకై పినవీరభద్రున కాజ్ఞయిచ్చి పంపినప్పు డతఁడు గడువులోపల సావకాశముగాఁ బుస్తకము రచియింపక యుపేక్ష చేసి యహోరాత్రులు భోగభామినులయింట కాలక్షేపము చేయుచు వచ్చెననియు, మితిదినము వాటికి గ్రంథమునుచేసి సమర్పింపనియెడల రాజాచేత మాటవచ్చునని యన్నగారెన్నివిధముల హితోపదేశముచేసినను లక్ష్యముచేయక యాతనిమాటలు పెడచెవులఁబెట్టి యథేష్టముగాఁ దిరుగుచువచ్చెననియు, పుస్తకము ముగింపవలసిన దినము తెల్లవారఁగా నాఁటిరాత్రి తనగది యలికించి లోపల దీపముపెట్టించి పెందలకడ భోజనముచేసి గదిలోఁ బ్రవేశించి తలుపులోపల వేసికొనఁగానే పదిమంది చేరి లోపల పుస్తకము వ్రాయుచున్నట్లు గంటము చప్పుడు వినఁబడెననియు అద్భుతజనకమైన యాచప్పుడు విని మనసు పట్టలేక పెద్దవీరన్న తలుపుసందునుండి తొంగిచూడఁగా సర్వాభరణభూషితురాలై దీపము వెలుతురున శరవేగమున వ్రాయుచున్న యొకస్త్రీ 'బావగారు చూచుచున్నా'రని చివాలునలేచి తొలఁగిపోయె

అని చెప్పుకొను మహాకవులుకూడ తమ కావ్యముల తమ 'రాణుల' చేతనే రచియింపించుకొని తమ నామములఁ జెప్పికొనుట ఆంధ్రసాహిత్యమున నొక సాంప్రదాయముగ నుండనేయున్నది కాదా?" అని కళావతి నవ్వుచు బదులు చెప్పెను.

"అయిన కామేశ్వరమ్మగారికిఁ గూడ వాణియే వ్రాసియిచ్చెనా? పిసవీరనకు వాణి రాణి కావచ్చునేమొ గాని ఈమెకేమగును?" అని లీలావతి తిరుగననెను.

"ఏమగునా?—ఈమెకును రాణియే యగును. మనమందఱము ఆమె కింత వశంవదులమైయుండగ నామె కటాక్షమున ఒక్కనాటి కార్యక్రమమునే జరుపుకొనలేకపోవుదుమా?" అని ప్రియంవద పలికెను.

లీలా—'ఇట్ ఈజ్ ఏ లీప్ ఇన్ ది డార్క్'—అని మొదట నేను చెప్పియే యుంటిని.

కళా—'సంశయాత్మా వినశ్యతి'—అని ప్రియంవద నాడే నీకు సమాధానమీయలేదా? తినఁబోవుచు రుచి కూరలడుగుట యెందులకు? తేపటి సాయంకాలమువఱకు వేచియుండజాలవా?

లీలా—ఇట్ విల్ బి నథింగ్ పార్ట్ ఆఫ్ ఏ మిరకిల్—సమ్మజాలని ఇంద్రజాలమేమైనఁ గావలయు గాని.

ప్రియంవద—'విమలాదేవి' యను గ్రంథమాంధ్రభాషయం దెట్లు రచింపబడినదో నీ వెఱుంగుదువా?

లీలా—నా కంతగఁ దెలియదు. ఎవరో బాలకవి వ్రాసెఁ గావలయు.

ప్రియం—నేను చెప్పెదను వినుము. అది మహారాష్ట్రభాషయందలి యొకగ్రంథమాధారముగ రచింపఁబడినది. ఆ గ్రంథకారున కొక్క ముక్కయైన మరాఠీ తెలియదు. అయినను తా నాగ్రంథమును కీర్తిశేషులును బహుభాషా కోవిదులును అగు కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావు పంతులవారిచేఁ జెప్పించుకొని తా నాంధ్రభాషయందు 'విమలాదేవి'సి రచించియుంటిసని ఆ గ్రంథకర్తయే చెప్పుకొనియున్నాడు. మేమదేవిధముగ ఆంగ్లభాషాజ్ఞాన మేమియు లేని కామేశ్వరమ్మగారిచే నీ యాంగ్లకావ్యకథను చెప్పింపఁగలమని మాకు విశ్వాసమున్నది. ఆదికవియగు నన్నయభట్టు నహితము తన భాషాంతరీకరణోద్యమమున తన సహాధ్యాయుఁడు నారాయణభట్టనువాఁడు తోడయి

ననియు, అటుపిమ్మటఁ బుస్తకమునఁ గొంచెము భాగము మిగులఁగాఁచిన పీరన దానిని పూర్తిచేసి మఱునాఁడు రాజసభకుఁ గొనిపోయెననియు, అతఁడు "వాణినారాణి" యని పంతమున పలుకఁగా గొలువులోని వారు సహింపక యాతని నిరాకరించినప్పుడు రాణి నవరత్నఖచితములయిన కంకణములు గదల తనహస్తము తెరలోనుండి పయికిఁ జూపిచూపి యాతనిమాట సత్యమని యశరీరవాక్కునఁ బలికెననియుఁ జెప్పుదురు.

—ఆంధ్రకవుల చరిత్రము.

నిర్వహించెనని చెప్పుకొనుచున్నాఁడు. అదే విధముగ నుత్తరరామాయణకారుఁడగు కంకంటి పాపరాజు పుష్పగిరి తిమ్మన యను స్నేహితుఁ డొకఁడు సహాయమొసరింపగా తానా గ్రంథమును విరచించియుంటినని జెప్పికొనినాఁడు.

గీ. అనిఁ గిరీటికి శౌరితోడై నటులు

నన్నమహాకవి సాహాయ్య మాచరించె—

అని యతఁ డచ్ఛముగ నన్నయభట్టారకుని వైఖరినే మిత్రసహాయమునఁ దానట్టి రచనను చేసియుంటినని చెప్పుకొనెను. పలువురు కవు లిదేవిధమున సుహృత్ సహాయమున తాము కవిత్వదీక్షావిధి నొందుచుంటి మనియు, గ్రంథరచనాధురీణుల మగుచుంటి మనియు నిస్సంకోచముగఁ దెల్పుకొనుచు తమకును వారికినీకూడ శాశ్వతమగు యశము నుపార్జించుకొనుచున్నారు.

ఒకరి రచనల కొకరు దోడ్పడుచుండుటయు, అట్లు తోడ్పడుటవలన గ్రంథకారు లుత్సాహవంతులగుటయు నెందుల కగుచుండునో కొంత యోచింతము. పండితులకు— పండితమానులకు రచయితల మనిపించుకొనవలయునను నూహ నిఖిలజగమున నన్ని దేశములవారియందు నొక్క విధముననే యుండునని మనము భావింపవచ్చును. 'మందః కవియశఃప్రార్థీ గమిష్యామి అపహాస్యతామ్' అని మహాకవియగు కాళిదా సత్యంతవినయమున నీభావమునే ప్రదర్శించుచున్నాఁడు. నీవు * కూడ నీవు తెలిగించియున్న భాగమున కీర్తికాసపడుట యెందుల కందువేమో!—సత్కీర్తియున్నదే, అది మహానుభావమున మెఱయువారి యభినందనమున కాస్పదమైనది అని చక్కఁగఁ జెప్పియేయుంటివి. కావున గ్రంథకారులు 'ఆపరితోషాద్విదుషామ్ న సాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానమ్' అని కాళిదాసునిచేఁ జెప్పఁబడిన యున్నతాశయమును తమ హృదయాంతరాళముల నిల్పుకొనవలసివచ్చుచున్నది. అట్టి భావముతోడనే వారు రసగ్రహణపారీణులకు తదితర పండితులకును, సహాధ్యాయులకును, సుహృద్భావముతో నుండువారికిని తమ రచనములఁ జూపించుకొని వారివారి యభిప్రాయానురూపముగ సవరింపించుకొని ప్రకాశమునకుఁ దెచ్చుకొనుట తటస్థించుచున్నది.

ఇంతకును గ్రంథకారులు గ్రంథములు వ్రాసికొనుట అవి తమయింటనే భద్రముగఁ దాఁచియుంచుకొనుటకు గాదుకదా! 'గిరీశమ్' గా రనునట్లు లోకమును 'మరమ్మత్తు' చేయవలయునను భావ మొకటి గ్రంథకారులకు కొలదిగనో గొప్పగనో కలుగుచునే యుండునని భావింపవలసియున్నది. సమకాలీను లొకవేళ తమ కావ్యముల ఘనతను కొనియాడజాలనియెడల గ్రంథకారు లూరకుండక 'కాలోహ్యయం నిరవధి ర్విపులాచ పృథ్వీ' అని నిస్సంశయముగఁ జెప్పుకొని

* నీవు—లీలావతికి సంబోధనము.

యున్న భవభూతి మహాకవివాక్యమును తడవుచుండుటయు జరుగుచునేయున్నది. సమకాలీనుల యరసికతత్వమునుగూర్చి మన మిట్టి సందర్భమును క్రిందటి ప్రసంగమున విపులముగఁ జర్చించియేయుంటిమి. కావున నిపు డందునుగూర్చి చెప్పుకొనవలసిన యావశ్యకత యుండదనుకొనుచున్నాను.

విశ్వశ్రేయమే పరమాదర్శముగ నెవ్వరైన గ్రంథముల వ్రాయవలసియున్నది. రచింపఁబడు గ్రంథముల కనురూపమైన ప్రోత్సాహమును పొగడ్తయు గ్రంథకారులకుఁ జెందవలసియున్నది. వారట్టి యభినందనముల నుత్సాహవంతులయి తదుత్తర కావ్యముల ఘటింప నూహించుచుందురని మనము నిరాఘాటముగఁ జెప్పుకొనవచ్చును. కాని గ్రంథకారు లెప్పుడును

గీ. తరువు లతిరసఫలభార•గురుతఁగాంచు
నింగి వ్రేలుచు నమృతమొ•సఁగు మేఘుఁ
డుద్ధతులుగారు బుధులు స•మృద్ధిచేత
జగతి నుపకర్తలకు నిది•సహజగుణము

అనునట్టి నిష్కామ్యతత్వమునఁ గేవల లోకోపకారమే పరమోద్దేశ్యముగఁ బ్రతిఫలముల నాసింపకుండనుండరనియు, వారెంత సారస్వతోపాసకులైనను తదితరమగు లౌకికచింతలఁ జేయుచుండుదురనియు జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను.

గ్రంథోత్పాదన మొకరీతిగ ప్రసవవేదన వంటిదనియు, అట్టి భారమును తలకు గట్టికొని మనవా రెందులకు బాధపడవలయు ననియు కొందఱు విమర్శకావతంసులు నిర్దాక్షిణ్యముగ నధిక్షేపించుటయు జరుగవచ్చును. నిజమే. అడుసుద్రొక్కనేల కాలు గడుగనేల? కాని యిట్టి 'ప్రసూతివైరాగ్యములు' ఎవ్వరియందైనసరే క్షణభంగురములై నశించిపోవుచుండును కాదా? కావున నిక పర్యవసానమున

"విద్వానేవవిజానాతి విద్వజ్జనపరిశ్రమమ్
నహివంధ్యా విజానాతిగుర్వీమ్ ప్రసవ
వేదనామ్"

అని పెద్దలు మనకు తెల్పుచున్నట్లు విద్వజ్జనపరిశ్రమమును—అనగా విద్వత్కవుల రచనలయందలి మహత్వమును తెలిసికొనుటకు పాఠకులకు సహితము కొంత వైదుష్యముండవలసిన యవసరమున్నదని మనము భావింపవలయు.

ఇఁక నీ యంశము నింతటితోఁ గట్టిపెట్టి మన కార్యప్రణాళికనుబట్టి తేపటి సాయంకాలము సఁ గామేశ్వరమ్మగారివంతునకు వచ్చియున్న కథాభాగమునుగూర్చి మన మిప్పుడు నిశ్చయించుకొనవలసియున్నది. మన సంఘసభ్యులలో మన మెట్టి మెట్టి ప్రత్యేకతత్వములఁ బ్రకాశించుచున్నను మఱి మా సంఘవ్యవహారముల యుక్తముగ నిర్వహించుకొనవలసిన బాధ్యత మన యైదుగురియందును సమముగ నేయున్నదని భావింపవలెను. అట్టి తత్వముతోడనే మన మీ 'రాజకుమారి'ని ఆంధ్ర మహిళాలోకమునకు సమర్పించుకొనుచున్నాము.

కావున నిప్పు డీ నాల్గవభాగమును వహింపవలసిన బాధ్యత కామేశ్వరమ్మగారియందెంత యున్నదో మన నల్గురియందు సహితమట్టి బాధ్యత యున్నదని యూహించుచున్నాను. విమలాదేవి ఆంధ్రమునఁ బరివర్తింపబడినట్లే నేనును కళావతియు ఆంగ్లమున నున్న ప్రతివాక్యమును తొలుత కామేశ్వరమ్మగారికి బోధపఱచి ఆమెచే నీభాగమును ఆమెకుఁ దోచిన శైలియందు రచింపఁ జేసి మన మీ యుద్యమమును నిరాటంకముగ సాగింపవలయునని నే నూహించుచున్నాను. ఈకథ మన సంఘసభ్యు లందఱిచేతను రచింపబడుచున్నదే కాని కేవల మొక్కరివలన నగుచుండలేదని మనము తొలుత నే చెప్పుకొనియుంటిమి. ఇట్టి 'సమిష్టి' తత్వమున విరచింపఁబడుటచేతనే నాల్గవభాగ మాంధ్రీకరించినవారు కామేశ్వరమ్మగా రొక్కరే కాక నేనును కళావతియుకూడ చేసియుంటిమని యెవ్వరైన భావించుట తటస్థించినయెడల నందువలన మన సంఘమునకుఁ గాని, కామేశ్వరమ్మగారి ఘనతకుఁగాని, కథయందలి మహాత్వమునకుఁగాని యెట్టి కొఱతయుఁ గలుగదని నే నూహించుచున్నాను.

అందులకు మే మందఱ మేకగ్రీవముగ నామోదించితిమి. తదనంతరము మేము సభను చాలించి మా యిండ్లకు వెడలి పోతిమి. నిర్ణీతసమయమునఁ గామేశ్వరమ్మ తన కథాభాగము నీ క్రిందివిధముగ జదివెను.

రాజకుమారి

౪

గీ. అనుప మోజ్జ్వల రమణీయమైనశోభ
రమ్య పూర్ణోతి హాసాంతిరస్థమైన
అతిమహోన్నత తుహినదుర్గాంతరముల
నాక్రమించుచు నందందయుడఁగదొడఁగె

గీ. పుణ్యసారభరుచిరవిభూతిదనరి
సద్గుణోత్కరవారిజ సమితినొప్పి
సత్సభాంతర సుచరిత్ర సారమనగ
మెఱయు పరిపూర్ణ సత్సరోవరమునందు

గీ. పూర్వకర్మలజాడలఁ బోలెనొప్పు
దీర్ఘతరమైనకాంతి సందీప్తమయ్యె
కదలఁ దొడఁగెనువాయు ప్రకంపమగుచు
వ్యర్థతృషల మానస సరోవరముపోలె

గీ. దివ్యదేదీప్యరోచులఁ దేజరిలుచు
ఎగిఱె గంతిడు పోల్కిన య్యేఱుపోవు
సింహనాదంబొ తూర్యంబొ శృంగరవమొ
మ్రోగఁజేయుఁడు దిక్కులుమ్రోగునట్లు

గీ. పలుముఖంబుల బొంగు నవార్యరవము
తిరుగ దోతెంచుగాక ప్రతిధ్వనులతొ
మ్రోగుగావుత బహుముఖముఖరితముగ
లీనహా గాత దిశలనాశ్లేషమగుచు

గీ. వినుమువిను మొంతస్వచ్ఛమై విమలమై క
డు గడు విశుద్ధతరళమై డోలికావి
నోదలీలమై కిన్నరీనాదమధురి
మానురూపమై పండువై కాననగునో

గీ. ముగ్ధ మోహనమధురత్వ పూర్ణమైన
దివ్యఘోషలకెంగోన దిరుగువడుచు

పలుదెఱంగుల సంగీత పథములందు
మ్రోయు గావుత ప్రతిశబ్దవాయుగతుల.

ఉ. ఓనవలామణీ సఖ యహో కనుగొంటి
వె నాదమిద్యోదన్
కానన శైలనిర్ఝరుల కమ్మియసంగును
గాని ఆత్మలో
జ్ఞానముపొందునంతన సహస్ర సహస్ర
విధంబులన్ ప్రతి
ధ్వానముసేయుచున్ ప్రబలు వైఖరి
గంటివె చోద్యమయ్యెడున్.

మ. మనయాత్మధ్వను లొండొకంటి పరి
రంభంబౌచు మార్మ్రోయుచున్
నినద బ్రహ్మము రోదసిన్ ప్రబలుచున్
నిండారు చందాన బూ
చిన భావంబుల సౌరభంబు త్రిజగత్
క్షేమంకరంబౌచు భా
విని భూతంబున వర్తమానమున పృథ్విన్
బెంచు నామోదమున్.

"అదిగో! స్వయంజ్యోతియగు నొక నక్షత్రమే యనియు — మన భూమితోడి నవగ్రహములకును నాయకమణి యగుటచేత మనకింత తేజోవంతముగ నింత శక్తిమంతముగ గానవచ్చుననియు జ్యోతిర్వేత్తలు మన కెఱింగించుచున్న లోకలోచనుడగు నభోమణి యస్తంగత మగుచున్నాఁడు. — అయిన వారి సిద్ధాంతము లెంతవఱకు నిజమో యెవఁ డెఱుఁగును? వారు సృష్ట్యాదియందు సర్వ చరాచరావళియుఁ గొన్ని సూర్యగ్రహము లనియు అందుండి మనభూమినిబోలు ఖగోళ రాసు లెన్నియో వేఱుపడి చల్లనయి ప్రాణి కోటులకు వాసయోగ్యముగఁ దయారయిన వనియు నభివర్ణింతురు. — ఇఁకఁ జీకటిపడ కుండ మనము క్రిందకుబోయి విశ్రమింతము" — అని రాజకుమారి పలికినంతనే మేమా పర్వతశిఖరమునుండి క్రిందకు మరలివచ్చి తిమి. సంజచీకటి యగుచుండగ అంతర్దీపికచే మెఱయుచు క్రిందిగుడార మొక మెఱుగుడు పురుగువలె కాన్పింపఁదొడంగెను. ఆపర్వతా వరోహణ మొనరించునపు డొకటిరెండు మాఱు లామె నాకుఁగైదండ యొసంగుచు నా హృదయమునకుఁ దడశాలును, రక్తమున నుద్వేగమును గల్గించి అత్యపూర్వమగు పర వశత్వమును నా కొనగూర్చుచువచ్చెను.

ఏటవాలుగ నొరకముగనున్న ఆ పర్వత మును కొంతప్రయాసముతో పరస్పరసహా యమున నిర్గమించి మే మాకన్యాసంఘములఁ దోడ్కొని గుడారమునకు మరలివచ్చితిమి. అక్కడ దీపములకాంతిలో పట్టువస్త్రము లచేఁ దయారుకాఁబడిన ఆగుడారము కన్నుల పండువుగా నుండెను. మే మాగృహాంత రాళమున నుపవిష్టుల మైతిమి. చిత్రవిచిత్రమైన యల్లికపనులతో పట్టువస్త్రములచేఁ దయా రయి అచ్చుటవేయఁబడియున్న పర్యంకముల నాశ్రయించి మే మప్పటిబడలికను కొంత యుపశమింపఁజేసికొంటిమి.

సుమనస్సౌరభ సంభరితమగు నొకదీపికా ప్రకాశమునఁ బలుదెఱంగుల భక్ష్యంబులును, నానా ఫలంబులును, రసాయనంబులును, గంధోదకంబులును, మదిరారసంబులును,

మధురద్రవ్యంబులును, హిరణ్యంబును మెఱసిపోవుచు మాయెదుట నుంచఁబడెను. అప్పు డాకాంతల కేశదామముల మెఱయు పుష్పమాలిక లానందవర్ధనమగుఁ జల్లనితావుల బ్రసరింపఁ జేయుచుండఁగ నారాజకుమారి "ఎవ్వరైన నొకగీతమునో కొంతసంగీతమునో వీనులవిందుగ బాడవలయు; సంగీతగోష్ఠినున్న నిముసములు లెక్కలేఁగట్టికొనిన ట్లెగిఱిపోవును." అనెను.

అప్పుడు వాసంతి యనునామె వీణ చేతఁ బట్టి కొన్ని గీతములఁ బాడెను. —

గీ. అశ్రులశ్రులు — వ్యర్థాశ్రులక్కటకట
ఏల జనియించుచున్నవో యెఱుఁగనైతి
పరమదివ్య విషాదవిహ్వలములగుచు
పూర్వవాసన లూరక పొంగునకట.

గీ. హృదయమునబుట్టి మొగమున నెగసివచ్చి
రిత్తకన్నీటి కెరటాల నొత్తికొనుచు
చింత సేతును ప్రాక్తన జీవితంబు
చింతసేయుదు నింక నశించెనంచు

గీ. అంతమైపోయె పూర్వవసంతమకట
భగ్నమైపోయె పూర్వసౌభాగ్యలక్ష్మి
ఓర్వరానివిషణ్ణత నొందుచునికి
లుప్తమైపోయె సింహావలోకనంబు

గీ. తోయధినిజూడ తొలుదొల్త దోఁచునట్టి
అస్మదాప్తుల గొనితెచ్చు యానపాత్రఁ
తెరలచాపల తెల్లనితేజమట్ల
పరమసౌఖ్యావహంబౌచు బరగుచుండి

గీ. ప్రాణసఖుఁడను గొనుచు నపారసంద్ర
మావలికిబోవు నోడయందంత్యమందు
కొంచెమగపడు తెరచాప కొయ్యలట్లు
పరమచింతావహంబౌచు బరగుచుండి

గీ. పూర్వవాసనలూరక పొడమునకట —
పూర్వముప్పొంగి సంస్మృతింబొంగునప్పుడు
చింతసేతును పూర్వవసంతలక్ష్మి
చింతసేయుదు నిన్నఁడేఁగాంతుననుచు.

గీ. వేగుజామున తమసంబు విరియునపుడు
నగము తెల్పొందు పక్షివిస్వనముచేత
మరణపర్యంకమున గ్రుంగుమానిసికిని
కర్ణముల నెట్లుదోఁచు నక్కరణినుండి.

గీ. వెల్తురొక్కగవాక్షంపు వీథియందుఁ
గ్రమత నొకచతుష్కోణమహాకాంతియట్లు
మరణ మాసన్నమైన యమ్మానిసికిని
కన్నుగవయందుదోఁచు నక్కరణి నుండి.

గీ. సతతనూతనవిభ్రాంతి సల్పుకతన
రిత్తకన్నీటి కెరటాల నొత్తికొనుచు
చింతసేతును ప్రాక్తనజీవితంబు
చింతసేయుదు నెన్నఁడేఁ గాంతుననుచు.

గీ. మరణమొందిన బంధులమానసముల
జ్ఞప్తియందుండు ముద్దులచందమునను
అన్యవశమైన హృదయంబునరయలేని
మోసమెఱుఁగని స్వచ్ఛందమోహమట్లు.

గీ. పరులసొమ్మగు నధరంపుమధురమట్లు
మధురమధురంబు ప్రేమైకభాజనంబు
అరిదిప్రణయంబురీతి నత్యంతతీవ్ర
మాదిప్రణయంబువోలె నవ్యాహతంబు.

గీ. అప్రమేయంబు సతత మవ్యక్తమగుచు
నుపశమింపకయుండు నాయుల్లమరయ

కొంగునం దగ్గి డాఁచినభంగినోట
నరిదివిహ్వలతాస్పదమయ్యెనకట

గీ. జీవమునమృత్యు వక్కటా చింతసేయు
రి త్తకన్నీటి వెల్లువ నొత్తికొనుచు
చింతసేతును ప్రాక్తనజీవితంబు
చింతసేయుదు నింకనశించెనంచు.

దుఃఖదూషితస్వాంతయై నిక్కంపు నడలున బాడుటచేఁ గావలయు నామె యభివర్ణించిన యశ్రుపూకటి ముత్యమువలె మెఱయుచుఁ బ్రత్యక్షమయి ఆమె యపరాధము నొకింత నుగ్గడించుచు నామె వక్షస్థలమునఁబడి యదృశ్యమయ్యెను. అదేమియు మెచ్చక నా రాజకుమారి సామర్థావహాసముగ నిట్లు పలికెను.

"నేర్చుకొంటివి! ఇఁకఁ గట్టిపెట్టుము— పునరాగమమున కవకాశములేని ప్రాక్తన వర్తనముల కింత పరిదేవన మెందులకు? వర్తమానమునకన్న గతమే నీవభివర్ణించున ట్లొకవేళ యోగ్యతరముగఁ జెప్పుకొన్నను వర్తమానమెప్పటికి గతముకాకుండ వర్తమానమై యుండజాలదుకద! అనఁగ వర్తమానమును అవశ్యం భావియగు. భావియు నెప్పటికైన భూతకాలమునఁ జేరిపోవలసినదే కాదా? కావున నిది ప్రాక్తన మిది వర్తమానమని మనకు దోచు కాలవిభేదము వృథా భ్రాంతి కాలవాలమగుచున్నదని బలుకవలసియున్నది.—ఒకవేళ నీవు చెప్పు 'పూర్వవాసనలం'దు నీ వభివర్ణించు మనోజ్ఞత్వమేదైన యున్నయెడల మన కాత్మవినాశహేతువై కేవల కర్ణరసాయనముగ గోచరించు నిట్టి గానమును వినుపించుకొనక మా కర్ణరంధ్రముల దూదిఁ గ్రుక్కుకొని యూరక నడయాడవలసియున్నది. * — కాని నీ గానమునందలి భావతరంగములున్నవే అవి నిర్వ్యాపారత్వమునఁ దిని కూర్చుండి సంస్కారశూన్యవుగ నుండి పోవుటవలన నేర్పడుచున్నవి. — అతిక్రమించియున్న ప్రాక్తన వర్తనములం దెట్టి మహాత్వమున్నను అవి యింక చేతులకందకుండ నున్నప్పుడు

* 'హోమర్' అను గ్రీకు పౌరాణికుడు వ్రాసియున్న 'ఆడెసీ' యను నితిహాసమునఁ జెప్పఁబడిన యొక కథాసందర్భమును రాజకుమారి యిచ్చటఁ దడవుచున్నదని పాఠకులు గ్రహింపవలసి యున్నది. ఆ పురాణకథయందు 'ఆడీసియస్' యను మహావీరుఁ డొకఁడు దుర్గమమగు సంద్రములనడుమ పెక్కుకష్టము లనుభవించి అనేక సాహసము లొనర్చిన ట్లభివర్ణింపఁ బడినది.

అతఁడు మహామోహా జనకముగఁ బాడుచుండు 'సైరెను'లనఁబడు రాకాసి సుందరుల హస్తములనుండి తప్పించుకొనుటకయి ముందుగనే తన పరిజనులందరికి సైరెనుల గానమహాత్త్వము వినరాకుండ చెవులకు దట్టముగ మైనమును దట్టి తన పరిజనులచేత యోడయందలి యొక తెరచాపకొయ్యకు తన్నుఁ దాఁ గట్టించుకొనెనట. సైరెనుల కతి సమీపముగ తన యోడ పోవలసియుండును గావునను తనకు వారి గానమహాత్త్వమున తప్పక వెఱ్ఱిలెత్తి వారిచేతఁబడి హతమైపోవుట నిశ్చయమని తెలిసియుండుటచేతను ఇంత 'వివేక' మాతఁడు ప్రదర్శించి యుండెనని గ్రీకు పౌరాణికు లభివర్ణించుటయే గాక పాశ్చాత్యులు సహిత మీకథ యక్కఱకు వచ్చునపుడెల్ల దడవుచుందురని గ్రహింపవలయు.

వానికై దుఃఖించుటకంటె వెంగలితన మింకొకటి యుండదు. అనంతమగు కాలవాహిని సాగుచుండుట సృష్టికి సహజసిద్ధమగు స్వభావమగుటచేత మనమెల్లప్పుడును వర్తమానమున—భావికాలమున నౌన్నత్యమునుపొంద నూహింపవలయును గాని గతజలసేతుబంధనము సేయుచుఁ గూర్చుండరాదు. ఇంతియును కాలచక్రము సంతతపరివర్తనశీలమగుచు నడచుచుండుట మనుజుఁడీ భూమిపై నుదయించినప్పటినుండియు జరుగుచునేయున్నది. ప్రపంచపరిణామతత్వ మెప్పుడీవిధముగనే యున్నది. క్రొత్తవింతయు ప్రాతరోతయు నగుట ప్రపంచతత్వమునందే యున్నది.—ఇట్లనుచుండినంత మాత్రమున స్వతఃసిద్ధముగఁ జేవయు ఘనతయునున్న పూర్వవైఖరులకు గాని, పూర్వశాసనములకు గాని నిర్నిమిత్తముగ నధఃకరించుచు నడ్డుదగులు దాననుగాను. ఇప్పుడు మన మయఃపాషాణములుగఁ దలంచు కొన్ని పురాతన శాసనములు తుదకు మనకవి సువర్ణవికారములుగనే దోఁచి యానందమొనగూర్పవచ్చును. అట్టివానితో నాకెట్టి తగవును లేదు. కావున ప్రస్తుత మీస్థితియందు మాత్రము మనము గతమును 'గతమ్‌గతమ్' అనియే భావింపవలసియున్నది. ఈజగముత్పాదింపఁబడుటకుముందు పోయిన కల్పాంతకాలమున పురాణములయం దభివర్ణింపఁబడిన మహాప్రళయమువలెనే స్త్రీజాతికిఁ జెల్లిన పూర్వ సంఘటనములన్నియు నిర్విశేషముగ నశించినవనియే మన మూహించి మజిల నిచ్చుట మననైన పునఃసృష్టియందు మనకలవడియున్న ప్రభయుఁ, బ్రజ్ఞయు, నసాధారణ తేజమును పూర్ణముగ నుపయోగమునకుఁ దెచ్చుకొని మనమిచ్చుట జగద్భద్రాను సంధాయినులమై యుంటిమని సర్వదా జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలయు."

ఆమె నావైపునకుఁదిరిగి—"మీదేశపు గీతమేదైన నీకురాదా? — గడచినవానికై ప్రలాపించునట్టివిగాక రాఁబోవు నానందసర్థ నము వర్ణించున వెట్టివైనసరే!—విందుల గుడుచుచు పూర్వ మైగు ప్రదేశవాసులు తామెంతదినుచున్నను తుదకుఁ జచ్చువారమే యనిజ్ఞప్తియందుంచుకొనుటకు పీనుగుల యాకారముల పెట్టెలలో నుంచుకొని భోజనశాలలో తమకెదుట నుంచుకొను వారఁట. అట్టి తత్వమున బాహుగీతమైన నెడల నేదియుఁగలదు."

అప్పుడు మా దేశముననుండగ నేను స్వయముగ రచించియుండిన కొన్ని గీతములు నాకు స్ఫురణకువచ్చెను. వానిని సందర్భోచితముగఁ గొంతమార్చి బాలికాయోగ్యమైన స్వరమున నుండవలెనని తిన్ననికంఠమున నాకుఁజేతనైనంతవఱకు ప్రయత్నమొనర్చుచు నిట్లు చదివితిని.

౧

రాజహంసమ! దక్షిణరాజ్యమునకుఁ
బోవుచుంటివో యేమొ నీపోకఁజూడ
వేగమరుగుము నాసఖివేగఁజూచి
నేనుచెప్పెడుదెల్లను నీవచెప్పుమ.

౨

ఎలుగుదువుగాదె యుభయుల నిందునందు
కాంతిమంతంబు భూరి విక్రాంతియుతము
చంచలత తావు దక్షిణజాతిధ్రువము.

౩

నల్లవడియును నిశ్చలులెల్లవారు
సత్యసంధులు కారుణ్య సాజమతులు
ఔత్తరాహులయందున నాంధ్రజాతి
ప్రాణసఖికిట్లు చెప్పు నామాటగాగ.

౪

రాజహంసమ! దక్షిణరాజ్యమునకు
నీవుబోవెడురీతి నేఁబోవునెడల
శీఘ్రముగఁబోయి వ్రాలనే చెలినిజూడ—
వ్రాలినంతనె సల్పనే ప్రణయఘోష.

౫

రెండులక్షలుగలవు నాప్రేమఁజూప
పదములవియన్ని వల్లించిచదువుదాన
నేను చెప్పిన నీవు వర్ణింపగలవె
నీవుపలుకంగ నేర్తువే నావిధాన

౬

నీవవోసయిఁయుండిన నిశ్చయముగ
ఆమె హృదయంపుఁజేరువ హత్తికొనగ
ప్రణయఘోషను సఖని నావసముచేసి
దివ్యగానంబుహృదయాన దీయఁగలను.

౭

ప్రాణధారణహేతువౌ ప్రణయమన్న
ఆమెకీ యుదాసీనత కేమిగలదొ
ఎఱుగకుంటినియున్నాళ్లు ఎఱుగనేర్తు
వేని వేవేగఁజెప్పు నాకెఱుగఁబడఁగ.

౮

అల్పభోగ్యంబుజీవిత మరసిచూడ
ప్రణయమన్నను బహుదీర్ఘ భావమరయ
ఆమె నాయెదియట్లయాడు మీవు
నీమె వెనువెంటవత్తు నే నిశ్చయముగ

నే నీ గీతములఁ జదువుచుండగ నచ్చటి స్త్రీలందఱు వింత వైఖరుల నొండొరుల నవలోకించుకొనుచు వినాశకాలమున సముద్రతీరమున బానవిధి నొనర్చి కేకిస లాడుచు చావునకు సిద్ధముగనున్న యాదవుల వైఖరి పెద్దకన్నులతో దీర్ఘముగ నుపలక్షించుచు పరులమొగములఁ బెట్టుకొని నవ్వునట్లు తమలోఁదాము నవ్వుకొనుచు తామేమి యొనర్చుచుండిరో దెలియని వైఖరి నుండి పోయిరి. * అప్పుడు నాకంతము తప్పక నన్నును నావేసమునుగూడ వంచించుచుండెనని నాకుఁ దోచెను.

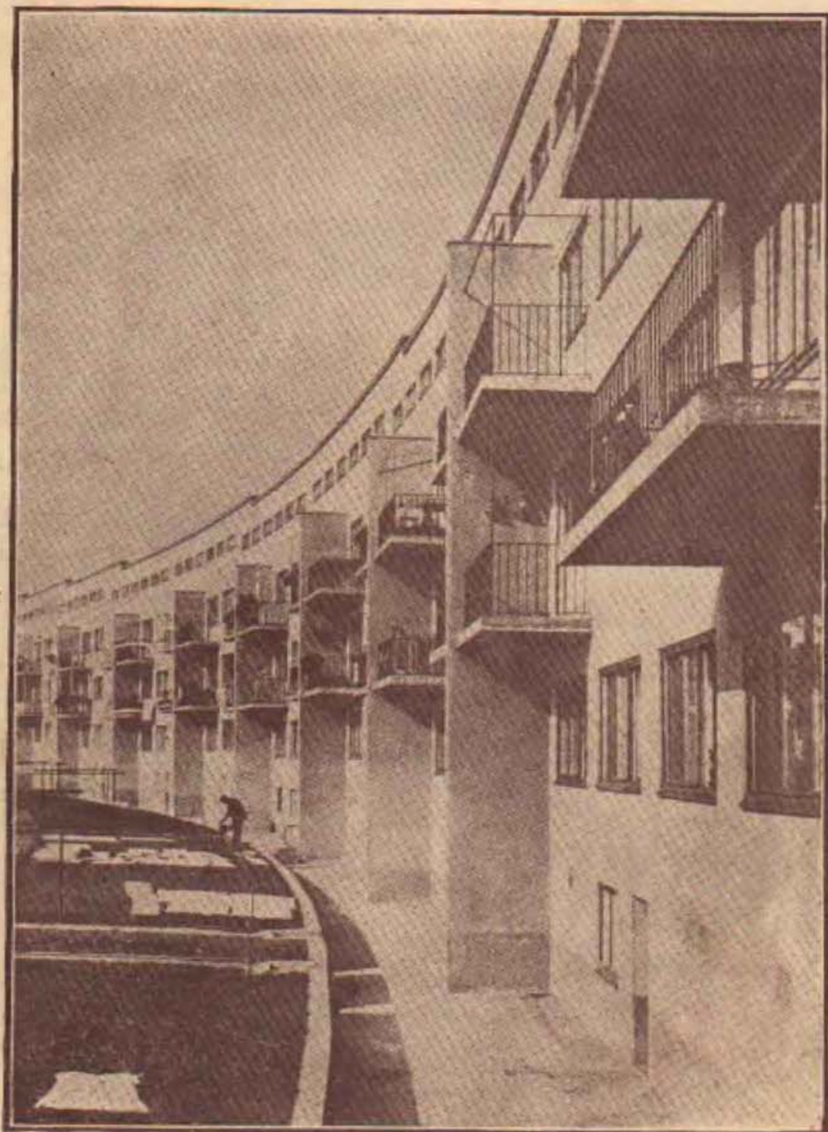
ఆ రాజకుమారి మిగుల నపహాససుందరముగ నన్నుఁజూచి—"ఆహా! నీ వెఱుఁగుదువో లేదో! గండుకోయిల గులాబికన్యను తనదెస కాకర్షింపఁ గోరి యుత్కంఠమున గాన మొనర్చునని పారసీకకవు లొక చమత్కారముఁ జెప్పుకొందురు. నీవట్టి కోయిలవయి ఈ విధముగ గానమొనర్చినను ఏ గులాబియు నీయందు సఖ్యము వాటింపదని

* I ceased, and all the ladies, each at each
Stared with great eyes and laughed with alien lips
And knew not what they meant.

మిస్ శ్రీరంజని

(సినిమానటి)

వి చి త్ర సౌ ధ ము లు

నేను నిశ్చయముగఁ జెప్పఁగలను. ఇది కర్ణకఠోరమగు రాబందులయులివువలె నుండుట చేత నీవు తప్పక నట్టి పిట్టలకు సహోదరి వనిపించుకొందువు.—ఇఁక నీ గీతమున్న దే అది పట్టి ప్రణయోన్మాదమునఁ జెప్పఁబడిన శృంగారాత్మకమైన రచన—దీనికిని మన భాషయందలి కవుల శృంగారరసాపస్మారములకును ఏమైన భేదమున్నదా?—కావున నో మిత్రమ! నా కట్టి పద్యములన్న చెప్ప వలదా, పరమాసహ్యము. అవి మనము మన బంధుగులయిండ్ల * సైరంధ్రీవృత్తుల నవలంబించి యజ్ఞాతవాసముల నున్నకాలమును జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చును. పురుషులఁబోలు వంచకులుండరు. ఎక్కడనో ఏదేశములందో సంతతకళ్యాణప్రదముగ రాజన్యమాన్యశ్రీయాంగనలై యుండు సదృష్టముగల యున్నత జాతిసంభవలకుఁ బోసఁగియుండునేమొకాని తదితర సామాన్య స్త్రీలందఱును ఒళ్లు చెమర్చునట్లు నికృష్టముగ — నీచతరప్రకారముగ నోరులకన్నులసన్నల నుదరపోషణమొనర్చుకొనుటయే జరిగిపోవుచున్నది. పురుషుల కింత లాఘవముగ — ఇంత మానధన విహీనముగ నాఁడుజాతి యుండుటచేతనే మన మీ మహిళామహోద్యమతత్వమున బద్ధకంకణలమై యుండుట సంభవించినది.

"ఎవరో సంపన్నాంధ్రలగు కొందఱు కాంతలకుగాక విద్యాగంధశూన్యలగు నాడువాండ్రందఱకుఁ గడుపు బ్రోచికొనుటకు ఊర్లెత్తుటమొదలు చందనములు రాయువఱకుగల వెల్లబండపనులును చిన్నపనులును వంశపారంపర్యముగ నుండిపోవుచున్నవి. నిరక్షరాస్యలయ్యు సర్వలక్షణ సంపన్నలమని, సంపన్నగుణాభిరాములమని విఱ్ఱవీగు నాఁడువాండ్రు కట్టి, తొడిగి, పూయుటయే జీవితపరమావధిగ దలంచుచు నెల్లకాలము తినుట త్రాగుట నిద్రపోవుటయే పనులుగ నుండిపోవుదురు. లేనివారు అంట్లుదోముకొనుచునో, పిడుక లమ్ముకొనుచునో, రాజమార్గముల ఊళ్లుగొట్టుకొనుచునో కాయకష్టముననుండిపోవుదురు. ఇఁక సాధారణగృహములనుండు కాంతలు వంటచేయుటయో, హారములు గ్రుచ్చుటయో పువ్వులు ముడుచుటయో, నలుగునూరుటయో, కలపంబులు గూర్చుటయో పనులుగఁ జేసికొనుచు వంటయు దేహాలంకరణమును జీవితపరమావధిగఁ దలపోయుచునుండుట జరుగుచున్నది.

"వంటయిండ్లకై పడుకటిండ్లకై బ్రదుకు టెంత యోగ్యము? మననాలుక లెట్లుత్రిప్పిన మనయెడ శ్లేమిఁగోరిన అవి చేసికొనుచు నుండిపోవుటయే మనజీవితములకుఁ బరమ

* పాండవ మహిషికి విరాటనగరమున నున్న కాలమునందును సుధేష్ణాదులతోడి బాంధవ్యమున్నది.

క. ఏ నమ్మహానుభావుల
మేనల్లుఁడ వార లార్య మిత్రులు శత్రు
క్ష్మా నాయక గర్వాలిమో
భానులు బంధుహితకార్యపరతంత్రాత్ముల్.

అని యుత్తరుఁడు 'బృహన్నల'తోఁ బాండవులఁగూర్చి పలుకుచున్నాఁడు.

ప్రయోజనమా? చదువులఁగాని, ఉన్నతపుఁ జేతలనికాని, ఉదాత్త తత్వములనిగాని మన జీవితముల ననుభవమునకుఁ దెచ్చుకొనఁ జాలనియెడల మన మేమితిన్నను, ఏమితొడిగినను, ఏమి యూహించుచున్నను ప్రాణములతోడి 'పీనుగుల'వలె సంచరింతుమని భావింపవలయునుగాదా ?

"అట్టి యుదాత్తచిత్తమునఁ బ్రకాశించువారిపు డెందఱున్నారు? — మనకవుల శృంగారకల్పనల నిట్టియూఁడు దొక్కటైయైన నున్నదా? గతానుగతికముగ నపాత్రపు లక్షణము లాదర్శముగ నుంచుకొని తుచ్ఛశృంగారధోరణులనుండు ముఱికి నంతయు సుగంధమని దట్టముగ పట్టించుటయే జరుగుచున్నది. ఆకస్మిక కామోన్మాదములు, విరహతాపములు, శీతలోపచారములు, చంద్రాద్యుపాలంభనములు — ఇట్టివన్నియు మనకవులు శాస్త్రోక్తముగ సంఘటించుటయే జరుగుచున్నది. ఇట్టి పాడుప్రబంధములఁ జూడ నాకు వానిపై నిప్పుపెట్టవలయు నంత మహామర్ష ముత్పన్నమగుచుండును. మన భాషయం దిట్టి తుచ్ఛకావ్యము లెన్నియున్నవో, ఉన్నతాదర్శబోధకములు, నుదాత్తరసాన్వితములునగు నుత్తమకావ్యములు గూడ నన్నియున్నవి.

క. మానంబెతొడవు సతులకు
మానమె ప్రాణాధికంబు మాన మఖిలస
న్మానములకు మూలంబగు
మానరహితమైన బ్రదుకు మానిని కేలా.

అను నుత్తమభావములు సహితము ధీరోదాత్తచిత్తలుగ నభివర్ణింపబడిన కొందఱు నాయికలకున్నవి. అయినను పురుషస్పష్టములగు నిట్టికావ్యములతో పురుషులు తమ బుద్ధులను బోనిచ్చుకొనకుండ పూర్తిగఁ బ్రదర్శింపుచునే యున్నారు. అమ్మవారికి బలియిచ్చుట కలంకరింపఁబడు గొఱ్ఱెలవలె వారు తమనాయికల కాకర్షణీయమైన వేసములువేసి నిష్కారుణముగ వారియాత్మలను 'హత్య' యొనర్చునంత పనులఁ జేయుచునే యుందురు. ఇట్టి యుదాత్తనాయికలఁ జిత్రించునప్పుడుకూడ పురుషహృదయము లెంత నీచముగఁ బోవుచుండునో చూడుడు! తనపై నలుకవహించి 'కోపగృహము'న నున్ననాయిక నుద్దేశించి —

చ. మన మరయుందలంచి యొక
మార్గము వన్నితో నవ్వటాలకో
నను వెఱపించెదో యకట!
నాయెడ నిక్కము తప్పుగల్గెనో
వనజదళాయతాక్షి! వగ
వాడనె నన్నిటు లేలచూడ వొ
క్కనిముసమైన నీవు దయఁ
గన్గొనకుండిన నిల్వనేర్తునే.

అని నాయకుడు ప్రలాపించుచున్నాఁడు.

చ. మనముల మాటలం గ్రియల
మన్ననలీ నొకనాడు నట్టికా
మినులకు గౌరవంబు మెఱ
మెచ్చులకై వచరింతుఁగాని; పా
యనియనురక్తి నీయెడల
యగ్గలమై కనుపట్టునాకు నీ

పనిచిన వంపు సేయుటయు
ప్రాభవమాటది నీవెఱుంగవే.

ఈ కపటవినయము లెందుకు? స్త్రీలఁగై వస మొనర్చుకొనుటకే కద! ఈ బ్రతిమాలు లెందులకు? స్త్రీల పాదాక్రాంతల నొనర్చుకొనుటకే కద! ఈకావ్యమునఁ బురుషుఁడు తననాయిక 'కర్మిలి మ్రొక్కుచు' కార్యసాధన మొనర్చుకొనుచున్నాడు.

చ. నను భవదీయదాసుని మ
నంబున నెయ్యఁపుఁగిన్కఁబూనితా
చినయది నాకు మన్ననయ,
చెల్వగునీపదపల్లవంబు మ
త్తనుపులకాగ్రకంటకవి
తానము దాకిన నొచ్చునంచు నే
ననియెద నల్కమానవుగ
దా యిఁకనైన నరాళకుంతలా.

పురుషు లిట్లు మ్రొక్కుటయు వారిచేఁదాపులఁ దినుటయు మఱల వారిచే మ్రొక్కించుకొనుటకును వారిని మఱింత భంగిపెట్టుటకును అగుచున్నది కాదా? 'ఈ నయగారపుం బ్రియము లీపస లీమొగమిచ్చమాట'లివి పురుషుల కెల్లదేశములఁ దమ శృంగారనిర్వాహణమున కక్కఱకు వచ్చుచునేయున్నవి.

"అందును మనదేశకవులు ఆడుదాని బ్రదుకెంత నరకమైయున్నను అదంతయు భూమిపై నవతరించిన స్వర్గమాయని మనకుఁ దోచున ట్లభివర్ణింపగలరు.

"పాపము! నాయొద్ద నొక పరిచారిక యుండెడిది. ఆమె శృంగారరచనముల రసిక జనమనోరంజనములఁజేసియున్న యొక కవిని ప్రేమించి వాని నొక లోకోత్తరచరిత్రునిగా — అప్రమేయగుణపూజ్యునిగా భావించుచు, అతనికై మనుజులువడని యుమ్మలి కలువడి అడలియడలి దేహమును శుష్కీభూత మొనర్చుకొని తుద కాదురాత్మునిచేత పరిత్యక్తయై చనిపోయెను. ఇహలోకమున ఉత్తమోత్తమమగు ప్రణయమున ఆమెకు దుర్లభమైయుండిన మనశ్శాంతి నేను పరలోకమునందైన నీశ్వరకటాక్షమున నామెకు లభింపకుండ నుండదని భావించుచున్నాను.

"కాని యాకవిత్వ మనునది మహాశక్తిమంతమగు దివ్యసాధనము. నేనుగూడ నొకప్పుడు మనస్త్రీజాతియందుఁ గావలసియున్న భావికార్యసంఘటనముల నూహించుచుఁ దేజోవంతముగ నాయంతరాళమున మెఱయుచున్న స్వతంత్రభావములను శాశ్వతముగఁ గవితయం దుండిపోవున ట్లొనర్చితిని.

"కవిత మనుజుల స్వాతంత్ర్యప్రియత్వమును, జ్ఞానోపార్జనమును, ఉన్నతభావవ్యాప్తియు నుగ్గడించుటకు వినియోగింపఁబడవలయుగాని తుచ్ఛమగు శృంగార లాలసత్వమును అట్టిదేయగు భోజన ప్రియత్వమును ప్రదర్శించుకొనుట కుపయోగింపరాదని నాయూహ.

"కాని పూర్వకవుల శృంగారరసమున్న దే అది నిశ్చలమైన పవిత్రమైన ప్రేమతత్వము నుగ్గడింపక కేవల దైహికసంజనితమును జంతు సాధారణమునగు కామోద్రేకము నభివర్ణించునని మీరు గ్రహింపవలెను. శాశ్వ

తముగ మన మిట్లుండవలసిన యావశ్యకత లేదు. మొదట స్త్రీజాతికి 'హక్కు'గ మనము తెలిసికొనుచున్న మనయోగ్యతను పురుషులు పూర్ణముగ నంగీకరించిన యెడల మన కా పురుషజాతితో నెట్టితగవు నుంచుకొన వలసిన యావసరముండదు. దాసీజనములపై జేయునట్లు మనపై లేనిపోని పెత్తనములఁ జేసి బాధింపకయు, పసిపిల్లల నాడించునట్లు మనల బుజ్జగించుచు గారాబములఁ జూపకయు, మనకీయవలసిన గౌరవమును పురుషుఁడు మనయందు జూపించువఱకు మన మీమహిళామహోద్యమ మొక జన్మవ్రతముగ నూహింపవలసియున్నది.

"అట్టి సంకల్ప మొక మిథ్యామనోరథ మని మీ మనస్సులం దేమాత్రమున్నను మీరీ యుద్యమమున కృతార్థత్వమును పొందఁజాలరు.

" — మీకుఁ దెలియఁజెప్పుట కీమాత్రము చాలునని నాయూహ. ఇప్పు డిఁక వ్యర్థముగ కాలహరణ మొనర్చుచుండి పోవుటెందులకు?" అని నావంకఁ జూచి

"మీదేశ స్త్రీలవైఖరులను, వారి ప్రకృతులను ఉన్నదున్నట్లు తెలియఁజేయఁ గల యెట్టిగీతమును నీకు రాకనేయున్నదా?" అని పలికెను.

ఇట్లని తాను గోరినరీతి నేదైన గీతము నేను వినుపింతునన్న యూహను బ్రకటించుచు తేజస్వంతములగు నేత్రముల నన్నడిగెను. నేనును అట్టిరీతి గీతముల నేవైనఁ బాడుద మని నాతలను చించుకొనుచుండగ కృష్ణవర్మ మితిమీరి దాహశాంతి * చేయుటచేతనో— లేక అదేదైన చమత్కారముగ నూహించెనో యేమోగాని—అదువాంధ్ర కర్ణములకు వినసొంపుగాని గైరమ్మ * ను గూర్చియు వెంకమ్మను గూర్చియు—

'నే నెరక్కపొయ్యెత్తిని గైరమ్మా!' అని తేనెపెరవలెనుండు గేయముల నుత్సాహముగఁ బాడ నారంభించెను. తెగఁద్రాగి యొడలు తెలియకుండ ప్రలాపించు వాని జిహ్వ నెవ్వరాపఁగలరు?

'వలదు వల'దను నర్థముతో పార్థసారథి యాతని కెన్నికనుసంజ్ఞలఁ జేయుచు, తల నాడించుచు, నదల్ప నూహించుచున్నను ఆత డింకను తన్మయత్వమును బొందియున్న వానివలె నొక్కటే ధోరణిని బాడుచు పోవుచుండెను.

* దాహశాంతి — మదిరాపాన మొనర్చియుండెనని రాజకుమారుని భావము.

* ఇవి నే డాంధ్రదేశమునఁ బ్రతియింటను ఒక్కటేరొదగఁ బాడి వేయఁబడుచున్న 'గైరమ్మపాట'యు 'వెంకిపాటలు'ను గావని పాఠకు లూహింపవలెను. ఒకవేళ నెవ్వరైన నట్లు శంకించినను అదియొకవిధమైన 'ఎనక్రానిజమ్' — అనఁగ కాలమునకు విరుద్ధమగు నొకరీతి రచనముగ — కామేశ్వరమ్మగారిచేతఁ జెప్పఁబడి యుండవచ్చునని భావింపవలసినదిగ నేను పాఠకులఁగోరికొనుచున్నాను. ఇట్టిరీతి సంఘటనముల 'షేక్స్పియర్' వంటి మహాకవికూడఁ జాలఁజేసి యుండెనని విజ్ఞు లెఱింగియే యుందురు.

—మనోరమ.

అప్పు డారాజకుమారి యతనిని మిగుల రూక్షముగ నవలోకించుచు 'ఊరకుండుము.' అని యనుచుండగనే నే నాగ్రహావేశమున—

"ఊరకుండవయ్యా?" అని కృష్ణవర్మ నదలించుచు ప్రేమతోఁ గోపముతో నా యొడలు మండుకొనిపోవుచుండగ నాతని వక్షస్థలమున నొకటి గొట్టితిని.

అతఁడు తనపాటలను గట్టిపెట్టుచు నివ్వెఱపాటుతో నన్ను దిలకించుచు నుండి పోయెను.

అప్పు డాకస్మికముగ నేలమట్టమునకు బాడుచేయఁ బడుచున్న మహానగరమునందు వలె నా మహిళా సంఘమునం దెంత గందర గోళమైన నుదయించెను. పూర్వకాలమున తల్లికోట యుద్ధసమయమునను హాయిగనుండి గుండియలపైఁజేయిడి నిద్రపోవుచున్న విజయనగరముపై తురుష్క లొక్కసారిగ నాక్రమించినప్పుడైన నంతభీభత్సమగు నార్తనాద ముదయించియుండెనని నేను భావింపఁ జాలను.

అప్పుడు మాలతి మిగుల సంక్షోభమున నడలిపోవు కన్నులతో—"పాఱిపొండు. ఇఁక నున్నయెడల చావు నిశ్చయము. వేగమే పాఱిపొండు."—అని మమ్ములఁ దొందర పెట్టఁజొచ్చెను.

తన మహిళాసంఘమున నంతటికలకల ముదయించినను ఆరాజకుమారి మిగుల స్థిర చిత్తయై నిష్కంపధైర్యమున మెఱయు మహాద్రివలె—

"గుఱ్ఱముల నాయత్తముసేయుఁడు. మన విద్యాలయమునకు వెడలిపోవుదము." — అని తన నెచ్చెలుల కాజ్ఞాపించెను.

అప్పుడు మధుకోశమున కేమైనఁ దగిలిన యెడల నలుదిక్కులకును పాఱిపోవు మధుమక్షికములవలె నాబాలికాసంఘమంతయు గుడారమునుండి నానాముఖముల చెదరి పోయెను.

ఒక్కక్షణమునం దా గుడారమున నేనొక్కడను పార్థసారథితో నుండిపోయితిని. నన్ను నేను తిట్టుకొనుచు, కృష్ణవర్మను శపించుచు—ఆకస్మికముగ పలాయితమై పోయిన నా మనోరథములవలెనే నారాజకుమారి— నా మనోహారిణియు, తదితర స్త్రీజనమును నన్నువీడి యావలకు వెడలిపోవు సవ్వడులు నాకర్ణరంధ్రములఁ బడుచుండెను. ఆవల నున్న వంతెనపై పలాయితమై పోవుచున్న స్త్రీల గుఱ్ఱపుడెక్కలు మిగుల గందరగోళముగ వినుపించుచుండెను.

అప్పు డాకస్మికముగ—

"రాజకుమారి! అయ్యో మనరాజకుమారి! — ఏటబడిపోయినది. — మన నాయకురాలు. హా! హా!" యను హాహాకారములు నాశ్రవణపుటములఁ బడెను. ఆమె యాగ్రహావేశమున నానిశాసమయమున స్వారి యొనర్చుచు—తానెక్కియున్న గుఱ్ఱము కాలుజారి పోవుటచేఁ గావలయు నశ్వారోహయై యుండియు ఆయేటి నట్టనడుమఁ బడిపోయెను.

నూతన భారతీయ గృహలక్ష్మి

దడువుల రామచంద్రయ్యగారు

(అనువాదకుడు)

ఇర్విన్ ప్రభ్వీకళాశాల యందలి కార్యజాలములు

ముదితల్ మున్కొనివచ్చి భావిగృహల
క్ష్ముల్ గాగ సన్మార్గమై,
యుత శ్రీ భారతమాత హృత్కమలమ
ధ్యంబైన ఢిల్లీపురిన్,
విదితంబయ్యె సహోదరీ! కనుము
ఇర్విన్ ప్రభ్వి విద్యాలయం
బదనయ్యెన్ చనుదెమ్మ! లెమ్మ చటి కా
మ్యార్థంబులన్ బొందగన్.

[పోయిన జూలయి మాసపు 'గృహలక్ష్మి'యం దనువదించిన "గృహశిక్షణ : నియమిత వేతనములు" అను వ్యాసము 'గృహలక్ష్మి' పాఠకుల కెక్కువ ఆక్కరను గల్గించిన దని తలంచుచున్నాను. కారణమే మన వ్యాసమును జదివినతరువాత చాలమంది, ఆంధ్ర సోదరీమణులకుగూడ తగిన శ్రీయుత రత్నతాతాగారి విద్యాలయములవంటి సంస్థలనుగురించి తెలుపవేడుచు, వ్యాసకర్తకును, గృహలక్ష్మి కార్యాలయమునకునుగూడ వ్రాసియుండిరి. అందుచేత మున్ను వ్రాసిన సంస్థను బోలినదియును, దానికన్న నన్నివిధంబుల మిన్నయనదగినదియును నగు ఇర్వినుప్రభ్వీకళాశాలనుగురించి వ్రాయ నుద్దేశించితిని. ఈ సంస్థయందు యే యువతీమణులైనను ప్రవేశపరీక్షయం దుత్తీర్ణురాలయ్యెనేని చేర్చుకొనబడును. ఆమె ఏ మతస్థురాలైనను, విశాల భారతదేశమునం దెచటనున్ననుగూడ యీ కళాశాలను ప్రవేశింపవచ్చును. ఐనను, యీ క్రిందివ్యాసమున వివరించియున్న కారణములచే యీ విద్యాలయమున ప్రవేశింప ప్రయత్నించిన ప్రతి యువతికిని చోటుదొరకకపోవచ్చును; గాని ముందే తగురీతి ప్రయత్నించుచో విఫలములుగారని నా తలంపు. విద్యాలయమునుగుఱించిన వివరములు, Directress, No. 1, Sikandra Road, New Delhi వారికి వ్రాసి బడయవచ్చును.]

అల్పకాలముననే ఇర్విను ప్రభ్వీకళాశాల విద్యార్థిని చురుకుదనమునకును నిపుణత్వమునకును ఆదర్శప్రాయమయి యుండును. మూడు సంవత్సరముల క్రింద తొమ్మండుగురు విద్యార్థినులచే ప్రారంభింపబడిన యీ సంస్థ భారతీయ మహిళా విద్యాభివృద్ధికి యెక్కువ పాటుపడ నున్నది. ఏలయన, ఈ కళాశాల భారతీయ స్త్రీవిద్యా సమస్యా పరిష్కారమునకు హిందూ సుందరులచేతనే గావింపబడిన ముఖ్యమగు నొక మార్గమైయున్నది. వారు తమ్ము తా ముద్ధరించుకొన జాలరను సవాలున (ఆక్షేపణకు) కియ్యది సరియగు సమాధానమై యున్నది.

బెతూను కళాశాలయందు బహుమానముల నంచు తఱి, వంగదేశ విద్యాధికారి (Director of Public Instruction) భారత నారీమణులు తమ్ము తాముద్ధరించుకొనజాలకున్నారని యాక్షేపించి తమ విద్యా విషయమున తెల్వితో చురుకుతో శ్రద్ధగైకొనుడని ప్రబోధము చేసెను. అంతట ఈ విషయమునెడ అఖిల భారత మహిళాసభ అత్యంతశ్రద్ధ గైకొని 1927 వ సంవత్సరమున పునహానగరమున విద్యాసంస్కార

విషయముల జర్చింపఁగూడిన సభయందు, ఈ కార్య క్రమమునకు గావలసిన ధనార్జనోపాయమునకు రెండవ సభ ఢిల్లీ నగరమున సమావేశముగావింపవలయునని తీర్మానించిరి.

ఆరంభము :—

ఇర్విను ప్రభ్వి అధ్యక్షతక్రింద శ్రీమతి షెరిడూజీ గౌరవ కార్యదర్శిగా అఖిలభారత మహిళా విద్యా విధాననిధిసంఘ మేర్పడెను. వెనువెంటనే హిందూ దేశమునందన్ని భాగములందును గల విద్యాప్రవీణులను ఒకసంఘముగా నేర్పాటు జేయబడియెను. ఈ సంఘము చాలకాలము సమాలోచనలు జరిపి గృహనిర్వహణశాస్త్రము, విద్యాప్రచారపద్ధతులు, మానసికశాస్త్రము వీనిని జదువుటకును, వానియందు నూతన విషయములు గనిపెట్టుటకును ఒక మహిళావిద్యాలయ నిర్మాణమావశ్యకమను సూచనతో నొక ప్రణాళికను వెలువరించిరి. ఇవ్విధమున ఇర్విను ప్రభ్వికళాశాల 1932 వ సంవత్సరమున నవంబరుమాసమునందు ప్రారంభింప బడియెను.

ఈ విద్యాలయారంభమునుండియు దీని యాధిపత్యమున జరుగుచున్న, మిసర్స్ హుస్నా పెన్ యను నామె యాహ్వానముపై నీ కళాశాలను జూచుటకై వెళ్లినపుడు దాని క్రమాభివృద్ధిని గమనింప వీలయ్యెను. దురదృష్టవశమున నా యధికారిణి జబ్బుగనుండుటచే యామె సహాయాధికారిణితో నపుడు విద్యాలయమంతయు జుట్టి చూచితిని. విద్యాలయము స్థిరముగ నుండదగిన భవన నిర్మాణ మింకను సాగుచుండుటచే యీ కళాశాలను దీనికిసంబంధించిన భోజనవసతియును (Hostel) నెం. 1 సికంద్రీరోడ్డు, న్యూడెల్లీ (No. 1, Sikandri Road, New Delhi) యందు ప్రస్తుతము జరుపబడుచున్నది.

వనపాలనావశ్యకత:—

ఈ స్థలము క్రమక్రమముగా వృద్ధియగుచున్న యీ విద్యాలయావశ్యకతలకు చాలుటలేదు. ఏబది మందికంటె యెక్కువ వారికి చోటు చాలనందున యీ సంవత్సరము చాలమంది యభ్యర్థినులను నిరాకరింపవలసివచ్చెను.

ఈ కట్టడమునకు చుట్టును ప్రహరియును, దాని లోపల క్రమముగ తీర్పబడియున్న యుద్యానవాటికలును గలవు. ఈ వనవాటికల యభివృద్ధికి విద్యార్థినులే తగుశ్రద్ధ గైకొనుచున్నారు. ఈ విద్యాలయ కార్యక్రమమునందు వనపాలన ముఖ్యమగు విషయమనియు, మొక్కల మనోహరముగా బెంచుటయందు విద్యార్థినులతిశ్రద్ధగైకొందురనియు నాకు దెలియవచ్చెను.

స్థలము చాలకున్నందున వరండాలయందును, భోజనము జేయుచోటునందుగూడ తరగతులు పెట్టుకొనబడుచున్నను, అచటి గదులన్నియు, పెద్దవై నిర్మలవాయు పూరితములై యున్నవి. ప్రస్తుత మీ విద్యాలయమున ద్వివిధ విద్యావిధానములు గలవు:—

ఉపాధ్యాయుల శిక్షణ (Training course) మూడు సంవత్సరములు; గృహవిద్యాశిక్షణ, రెండు సంవత్సరములు గలవు. ఒకసంవత్సరమునసే ముగియు గృహవిద్యాశిక్షణ విధానముగూడ గలదు. కావున ఐదు తరగతుల నియమితస్థలమున జరుపవలసియున్నది.

విపులమగు విద్యావిధానము:—

భారత యువతుల కత్యంతావశ్యకములైన విషయములయెడ ప్రత్యేకమగు శ్రద్ధవహించి, విపులమగు అనుక్రమణిక తయారుచేయబడినది. స్త్రీలను సకల విద్యాప్రవీణలగను, పండితులుగనుగా జేయుట వారి యుద్దేశ్యముగాదు; కాని చక్కని గృహశిక్షణ మొసగుట ఉపాధ్యాయత్వమునందు ప్రవీణలను జేయుట వారి ముఖ్యాశయములు. ఈ విద్యావిధానమునకు జేర్చుకొనబడు యువతులు ప్రవేశ పరీక్షగాని (Matriculation) దానికి సమానమగు మరియే యితర పరీక్షయందుగాని ఉత్తీర్ణలై యుండవలయును.

గృహశిక్షణ తరగతియందు మనోశాస్త్రము (Psychology) పరిపాలనా పద్ధతులు (Civics) జీవశాస్త్రము (Biology) ఆహారపదార్థ విజ్ఞానము (Dietics) ఆరోగ్యశాస్త్రము (Hygiene) వీనియందు కొద్దిగ ప్రవేశమును, ప్రథమ చికిత్సయందును (First Aid) శిశుపాలనాది గృహసంరక్షణ కుట్టుపని పాకశాస్త్రము వస్త్రముల శుభ్రపఱచుట (Laundry) వనపాలనము మొదలగు వానియం దెక్కువగను నేర్పబడును.

ఉపాధ్యాయ వృత్తికొరకై చదువువారు వీని నన్నిటిని నేర్చుకొనవలసినదే గాక, రసాయనశాస్త్రము (Chemistry) భౌతికశాస్త్రము (Physics) జీవశాస్త్రము వీనినిగుఱించి యెక్కువగ జదువవలసియుండును. కడపటి సంవత్సరమున(Final year) చరిత్ర విద్యాబోధనా పద్ధతులు, మాత్రమేగాక గృహసంబంధములగు విషయములు నేర్పుట నందలి ప్రముఖత బడయవలయును.

ఈ విద్యా విధానమున సిద్ధాంతముల నేగాక, (Theoretical) అభ్యాసమును (Practical) పరిశోధనశాలయందును (Laboratory) పనులను జేయవలసియుండును. తరువాత నేను పాకశాలలో జూచినప్పుడందలి యువతులు తట్టలతోడను. తదితర పాత్రలతోడను ఎంతయు నాయాసముగా బనిచేయుచుండిరో, యావిధముననే ఆ చిన్న పరిశోధనాలయమున గూడ క్షారములతో (Alkalis) ద్రావకములతో (Acids) వారు పనిచేయుచుండిరి. వారు తాము పాకముల జేయ నియమింపబడిన కాలములలో తయారుజేసిన ఊరుగాయలతో, చట్నీలతో పెక్కు ఫలహారములతో నిండిన బీరువాయొకటి పాకశాలయందు జూపిరి.

అభ్యాస సిద్ధమగు శిక్షణ :—

(Practical Training)

గృహమునకు సంబంధించిన వివిధ విషయములను గుఱించి యూరక చదివి నేర్చుకొన్నంతమాత్రమున ఆ విద్యాలయమున వారి చదువు పూర్తియగుట లేదు. ఆ విద్యాలయాధికారిణి ప్రతివారు నిర్ణీతసమయములందు ప్రతి పనిని స్వంతముగాచేసి యభ్యసించు విధమున కార్యక్రమమును చాల నిపుణతతో నేర్పాటు జేసినది. వారి భోజనవసతి గృహకార్యములన్నియు వారే జూచుకొనవలసియుండును. ప్రతిదినము ప్రతి విద్యార్థినికిని వేరువేరు కార్యములుండును.

దీనికొక యుదాహరణము:—ఇరువురు యువతులు ప్రతిదినము అతిథుల నాదరించుటకై నియమింపబడి యుందురు. ఇది వారికి మిగుల యిష్టమగు కార్యము. ఎందుకన అతిథులతోగూడ వెళ్లి ఆ విద్యాలయమంతయు వారికి జూపింపవలయును. నలుగురు వంటయింటిని, భోజనశాలను జూచుకొనుటకు నియమింపబడుదురు. ఇరువురు వస్త్రముల శుభ్రపరచుటకును, మరి యిరువురు, అనారోగ్యముగ నుండువారికి సాయపడుటకును నియమింపబడుదురు. ఇవ్విధమున ప్రతి యువతియు, తాను యిల్లాలై యుండునపుడు జేయవలసియుండు కార్యములనన్నింటిని క్రమముగ జేయుచుండును.

ఈ విద్యాలయమున సంగీతము భరతశాస్త్రము గూడ నేర్పుటకు పూనికొనియున్నది. ఇటీవల శ్రీ సార్వభౌముల రజతోత్సవ సందర్భమున యీ విద్యాలయ విద్యార్థినులచే నాడబడిన చౌ చౌ నాటకమందలి నృత్యములు, పఠనములు, Recitations ప్రేక్షకులచే మిగుల నామోదింపబడినవి.

ఆటపాటలు—సాంఘిక జీవనము:—

టెన్నిస్ (Tennis) బాడ్ మిన్టన్ (Badminton) వాలి బాల్ (Volley Ball) బాస్కెట్ బాల్ (Basket Ball) మొదలగు ఆటలకు గావలసినన్ని సదుపాయములు గలవు. ఈ విద్యాలయమున సూర్యనికేతనము (House of Appolo) గురునికేతనము (House of jupitor) అని రెండుశాఖలుగ భాగింప

బడి, రెంటికిని మధ్య తరచుగ పందెములు జరుగు చుండును. ఈవిద్యాలయమున ఈదుటకొక స్నాన వాటికగలదు. అందు పెక్కుమంది యువతులు ఎండకాలమున యీది ఆనందింతురు.

ఇందు విద్యార్థినీ సమాజ మపుడపుడు పెక్కు విషయములను గురించి చర్చించుచు విద్యాలయమునందలి సాంఘికజీవనమును బలపరచుచున్నది. అపుడే యీ కళాశాల విద్యార్థినులు వక్తృత్వమునందు పేరుబొందు చుండుట మిగుల యాశ్చర్యమును గూర్చుచున్నది. వీరిలో శ్రీమతి ముమ్‌టాజ్ ఖా నవాజ్ అను విద్యార్థిని ఢిల్లీనగరమున జరిగిన అఖిలభారత వక్తృత్వపు పోటీపరీక్షలందు కొన్నిసంవత్సరములనుండి, ప్రథము రాలై పెక్కు బహుమానముల బడసినది.

నిరుపమాన విద్యాలయము

ఒక్కవిషయముననే గాక, పెక్కువిషయముల నీవిద్యాలయ మద్వితీయమైయున్నది. హిందూపద్ధతుల ననుసరించి, భారతీయజీవితమునకు దగిన కార్యపద్ధతిని చేర్చ నిక్కముగ ప్రయత్నించిన విద్యాలయముల యందిది యగ్రగణ్యము. ఇచటనే భావిభారతపౌరులు, నిపుణులగు నుపాధ్యాయినులు, వివేకులగు మిత్రులు, రోగ్యలగు మాతలుగానున్న యేబదిమంది హిందూ సుందరులు శిక్షణ బొందుచున్నారు.

భారతనారీమణులు తమభావి విద్యాసమస్య పరిష్కరణార్థమై ప్రయత్నించు ప్రథమయత్నమే యీవిద్యాలయము. కాశ్మీరమునుండి కన్యాకుమారి అగ్రమువరకుగల పలుప్రాంతవాసులైన హిందుమహమ్మదీయ, పార్సీక్రైస్తవమతములకు జెందిన భారతనారీమణుల భేదాభిప్రాయములు లేని యానందవాతావరణమున నొకచో దినుచు నాడుచు, జదువుచున్న దీయొక్కవిద్యాలయముననే !! కావున నేనందుండి వెడలునపుడు, ఇర్విను ప్రభ్వికళాశాలయందు నూతన భారతీయ స్త్రీమూర్తి ప్రబలుచున్నదని భావించితిని.

ఒకమాట:—

ఇంత విశాలభారతదేశమున కిట్టి యుత్తమాదర్శక మగు కళాశాల యొక్కటి యున్నంతమాత్రమున కరవుతీరదు. కావున ప్రతిరాష్ట్రమునం దిట్టి సంస్థ యొక్కటైన యుండితీరవలయును. ముఖ్యముగ అట్టిసంస్థ లేని లోపము మన యాంధ్రభూమిని గన్పడుచున్నది. దీనిని గనిపెట్టి ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారు తగిన శ్రద్ధవహించి యిట్టి సంస్థలను గూడ నూతనముగ స్థాపించియో, లేక ప్రకృతమున్న కళాశాలలం దిట్టి నూతనవిషయములను, ఆంధ్రయువతుల కనుగుణముగా చేర్చ బ్రయత్నించియో తమ విధాయకకృత్య మొనరించుకొనవలయును. ఆంధ్రు లెల్లరు అందు ముఖ్యముగ మహిళాసంఘము లిట్టి సంస్థల సంస్థాపనార్థమై విశ్వవిద్యాలయమువారితో సంప్రతించి వారది నిర్వహించునట్లు జూడవలయును. ఆంధ్రులెల్ల రిట్టివానియెడ నెంతమాత్ర ముపేక్షవహింపరాదు. ఈద కిన్ని సదుపాయములు లేక యుత్తమాదర్శములు మాత్రము దృక్పథమందిడి, యిట్టి సంస్థల స్థాపించి ప్రస్తుతము జరుపుచుండు వారికి తగినవిధమున చేయూత నొసంగవలెను. ఆంధ్రదేశమున శారదానికేతనము, సేవాసదనములు మొదలగు సంస్థ లట్టివి లవు. కాని సరియగు నాదరణ లేమి యవి ఆరంభించిన స్థితియందేయున్నవి. ఆంధ్ర సోదరీసోదరు లెల్లరు సంఘసౌభాగ్యము దేశదీప్తియు గోరి యిట్టివానికి దోహద మొనరింపవలయు ననియే నా ప్రార్థనగూడ.

వనితల్ విద్దల నేర్వరాదనుట పూ
ర్వాచార ; ముద్యోగమే
అనుకూలంబని యెంచి నేర్పుట వృథా
వ్యాపారమా ; భావితో
వనమం దెల్ల సుఖంబులన్ బడయగా
పాటించు సద్విద్యయే
వనితాలోకము గుర్తెఱింగి మనుమున్
వర్ధిల్లు నంచెంచెదన్.

శ్రీ లక్ష్మీ సేవాసదనము

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

(ప్రథమవార్షికోత్సవాధ్యక్షోపన్యాసము)

సోదరీమణులారా,

శ్రీలక్ష్మీసేవాసదన కార్యనిర్వాహకవర్గమువారు యీప్రథమవార్షికసభ కధ్యక్షతవహించు నవకాశము గల్పించి నా కపూర్వగౌరవమును సమకూర్చిరి. నిజము నకు విద్యాసంస్థలనుగుఱించి నాకెట్టి యనుభవము లేకున్నను స్త్రీవిద్యాసంస్థలయెడ నాకుగల ప్రగాఢ ప్రేమవలన నిదియు నొక సేవాధర్మముగనే భావించి యీకృత్యమును నెఱవేర్చుట కంగీకరించితిని.

ఏలూరుపురవరము నాకు క్రొత్తగాదు: అదివను లలో మాపంతులుగారీయూర యుద్యోగమునయున్న కారణమున తొలుదొలుత నత్తవారింటికి నేనిచటికే వచ్చితిని. అప్పుడు దాదాపు ఒకటిన్నరసంవత్సర మీ యూరనుంటిని. కాని చిన్నతనమగుటవలన నేనొకరి నెఱుగను నన్నొకరెఱుగరు.

ఈ యిరువదేండ్లలో నీపట్టణము బహువిధముల నభివృద్ధినందినది. జిల్లాకు ముఖ్యపట్టణమైనది. అనేక ప్రజాహితసంస్థలు నెలకొల్పబడినవి. సేవాపరాయణ లగు విదుషీమణులు పెక్కుమంది వెలసినారు. స్వర్గీయ అన్నపూర్ణాదేవివంటి త్యాగశీలలకు నిలయమై వన్నె కెక్కినది. ఈ లక్ష్మీసేవాసదనమువంటి విద్యాప్రతిష్ఠా పనలు నెలకొల్పుభాగ్య మొందవినది. ఇవియంతయు హేలాపురి శత్వరాభివృద్ధికి నిదర్శనములని చెప్ప వచ్చును.

అవిద్య

వర్తమానకాలమున భారతస్త్రీల నావరించినంత యవిద్యాతమస్సు ప్రపంచమున మరేదేశపుస్త్రీలను నావరించియుండలేదు. ఇటీవలి జనాభాలెక్కలప్రకారముగూడ మనదేశమున చదువుకొనిన స్త్రీలసంఖ్య నూటికిద్దఱుకంటె తక్కువనియే తేలినది. కావున స్త్రీలనిమిత్తమై యెన్నిపాఠశాలలు నెలకొల్పినను, ఎంతమంది కృషిచేసినను నది నూటికి రెండుపాళ్లైన కృషిచేసినట్లు కాదనియే తలంపవలయును.

దృఢమైన తాళపుపెట్టెయం దెంతధనము నిలువ చేయబడినను తాళపుచెవులు లేకున్న నా ధనపేటిక లెంత నిరుపయోగమో అటులనే భారతదేశమున నెంత ప్రాచీనార్యవిజ్ఞానము భద్రముచేయబడియున్నను విద్య యను తాళపుచెవిలేక దానినిబడయ సాధ్యముగాదు. కావున ప్రభుత్వమువారును, ప్రజలునుగూడ భారత దేశ సౌభాగ్యమునకై మునుముందు చేయవలసినపని యవిద్యను రూపుమాపుటయే.

విద్యాలాభము

విద్య జ్ఞానసముపార్జనకు మొదటిమెట్టు; జీవితోన్న తికి మూలకందము; అర్థోపపత్తికి ముఖ్యసాధనము. కావుననే శ్రీమద్భాగవతము, "చదువనివాఁ డజ్ఞుం డగు; చదివిన సదసద్వివేకచతురత గలుగున్: చదువఁగ వలయును జనులకు" అని శాసించినది. భారతదేశ మున నేకారణముననో పూర్వమునుండియు స్త్రీవిద్య యుపేక్షింపబడినది. ఉద్యోగములు చేయనా? ఊళ్లేలనా? అందుచేనికి చదువెందుకను సామ్యమును బట్టి, చదువుకొనుట యుద్యోగముకొఱకే యనుభావ ముతోనుండి ఉద్యోగముచేయదు గనుక స్త్రీకి చదు వెందుకని మనవారనుకొనిరి కాబోలు; కాని ఉద్యో

గము చేయకపోయినను సహాయోగము చేయుచుండుటయు, నూల్లేలకపోయినను నూల్లేలించుటయు బాధ్యత స్త్రీలదే ననువిషయము నా రూపింపలేము.

మాతృపదము

ఎప్పుడు సృష్టికర్త మానవప్రపంచమున కంతకు స్త్రీని మాతృస్థానమునకే నిలెపెనో అప్పుడే స్త్రీలపై నీబాధ్యత బహుధా నిర్ణయపడియున్నది. స్త్రీలు తమ్ము తాముద్ధరించుకొనుటయే గాక తమసంతానమగు బాలబాలికలను గూడ నుద్ధరించుబాధ్యత గలిగి యున్నారు. బాలబాలికల మానసక్షేత్రములందు తమంత మెలకువతో ఉత్తమ భావాంకురములు నాటించి యనుపయుక్తములగువానిని తొలగించివైచియు ఉపయుక్తములగువానిని తమ నిరంతరసాధనచే పాత్ర్యరములచే పెంపొందించి ఫలవంతము చేయవలసినవారు స్త్రీలే!! ఈమాతృపదము అనునది స్త్రీలకు భగవద్దత్తమైన పవిత్రపదము. ఈపదమును పరయగల్గినందుకు ప్రతి స్త్రీయు గర్వింపవలసినదే. కాని బిడ్డలను కనినంతమాత్రమున స్త్రీయును నీపదమును బడసినది కాజాలదు. ఏస్త్రీ తనధర్మమును గుర్తెరిగి తనబిడ్డలకు విద్యాబుద్ధులు గఱపుటయందు జాగరూకత వహించి వత్తైవారిభవిష్యజ్జీవితమును శోభావంతము చేయుటకు పాటుపడునో ఆమెయే నిజమైన మాతృపదమును బొందిన స్త్రీయని చెప్పవలెను. ఆకలంకమగు బిడ్డల చేతమునయ్యులపై ప్రీతి, భక్తి, జ్ఞానము, సేవ, ప్రేమ, పరోపకారరతియాదిగాగల సత్యనిర్వికారమైనవి చిత్రించుటకు తల్లికి గలిగినంత యవకాశము మరెవ్వరికిని లేదు. తండ్రియు, తమపరి యుపాధ్యాయుడు మున్నగువారును వారి యభివృద్ధికి తోడ్పడినవారుగా గాన్పింపవచ్చును. గాని వారెల్లరు బాల్యావస్థలో మాతృమూర్తి గీచినరేఖలపై రూపకల్పన చేయువారే గాని ప్రష్టలుమాత్రము కాజాలరు. కాన జాతినిర్మాతలు స్త్రీలు, పోషకులు పురుషులు, అని చెప్పవలెను.

స్త్రీల ప్రస్తుతస్థితి

ఇంత భాగ్యతాభారములుగల స్త్రీలస్థితి మనదేశమున నెట్లున్నదని విచారించినచో సక్రమపూరితోక్తులము కావలయును. విద్యాగంధమా లేదు! వృత్తి విద్యలా చేతగావు! స్వయంపోషక సామర్థ్యమా, లేదు! పైగా మూఢనమ్మకములు, మూఢాచారములు మూఢ సాంప్రదాయములు మనచిత్తములయందు బాగుగా పాదుకొనిపోయినవి. ఏక్రొత్తవిషయమును వచ్చినను మనసించుమా స్త్రీ కన్నులువిప్పి చూడలేదు; విశాల హృదయముతో యోచింపలేదు. అర్థమగువిధమున పరిష్కరింపలేదు. పురుషులుచూపినదే ప్రపంచము; వారు బోధించునదే మార్గము! వారు పరిష్కరించినదే కర్తవ్యము!! ఈవిధముగా చెప్పుచుంటినని పురుషులపై నాకు ద్వేషమని భావింపవలదు. వారియందు నాకు పరమపూజ్యభావముగలదు. వారైనను నేటి మన స్త్రీల దురవస్థనరసి జాలిగొని యుద్ధరణకు పూనుకొనుటవల్లనే మన మీమాత్రమైన విద్యాలేశమును బడయ గల్గితిమి. కాన వారికి సర్వదా మనము కృతజ్ఞులమే. కాని అజ్ఞానతిమిరగ్రస్తమైన భారతమహిళాహృదయమున వ్యక్తిత్వ మెట్లు వసించినదియు మానవసహజమైన స్వతంత్రభావములును, స్వపురోభివృద్ధి యత్నములును నెట్లు నన్నగిల్లినదియు తెలుపుటకే నేనిట్లు నుడివితిని.

స్వయంపోషకత్వము

సృష్టిలోని యేప్రాణియు పరపోషణపై నాధారపడి యుండలేదు. లేనిచో నదియే పోషించుకొనును. సృష్టిధర్మ మిదియైయుండగా హిందూస్త్రీమాత్రము ఉత్కృష్టమానవజన్మ మొందియు కరచరణాద్యవయవములుగలిగియు నిర్వ్యాపారిగాను పోషితగాను పరాన్నభుక్కుగా నున్నది. నిజమున కిది విచారింపదగిన విషయమైయుండగా నిదియే గొప్పతనముగను చిహ్నమును మర్యాదనుగూడ స్త్రీలలో బలపడి

శ్రీమతి బత్తుల కామాక్షమ్మగారు
ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు సెనెటుకు
సభ్యురాలుగా ఎన్నుకొనబడిరి

మిస్ జె. తీ. బహదూర్‌జీగారు
బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయపు సెనెటు
సభ్యురాలుగా ఎన్నుకొనబడిరి

ఏలూరు, శ్రీలక్ష్మీ సేవాసదన వార్షికోత్సవము.
శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ గారు అధ్యక్షురాలు.

యున్నది. స్త్రీ లీ అభిప్రాయమును కలిగియుండుట వలన ప్రాచీనములగు గృహపరిశ్రమలు నశించుటయు, స్త్రీల సామర్థ్య శక్తి వృథపోవుటయునను రెండనర్థములు కలుగుచున్నవి. కాయకష్టము లేక తినుట కెరికిని నధికారము లేదనియు, నట్లు తినువారు దొంగలనియు చెప్పిన మహాత్మా గాంధీగారి సూక్తియందు మహార్థము గలదు. కేవలము పురుషుల పెట్టుపోతలపై నాధారపడి యుండెడి స్త్రీ లీవిషయమును గమనింపవలసియున్నది. ఎప్పుడును నొకరి పెట్టుపోతలపై నాధారపడియుండు వారి స్థితికిని: స్వకాయకష్టమువలన జీవించువారి స్థితికిని చాల తారతమ్యముగలదు. కావుననే పేద స్త్రీల కున్నంత స్వాతంత్ర్యము భాగ్యవతులకు లేకున్నది.

స్వకాయకష్టము తప్పుగాదు. శ్రేయోదాయక మనిరూపించుటకు భాగ్యవంతులగు స్త్రీలు పాటుబడి యితరులకు మార్గదర్శకులు కావలయును. ఇందువలన శరీరమూ తేలికపడును. ఆరోగ్యమూ వర్ధిల్లును. డాక్టరులకు నెలనెల బిల్లులు చెల్లింప నవస్థ తప్పును. తమపై మేలిమాపు నుంచెడి సామాన్యకుటుంబినులకు ఉపకారకరమగును.

నీతి — ధర్మము

బాగబండియొక్క నడక పట్టాలపై నాధారపడి యున్నట్లు మానవజీవితము నీతిధర్మములపై నాధారపడి యున్నది. అనీతిప్రేరకములగు పరిస్థితులెన్ని చేడు మనదేశమున పెచ్చురిల్లియున్నను నీతిగౌరవ మింకను మనలో భ్రష్టము కాలేదు. మనుజులను వన్నెగట్టు నిజమైన యొరపిడిరాయి నీతియే!! ధనము, విద్య, అధికారము, సేవ, యుక్తి, త్యాగము, శౌర్యము నాదిగా గలవి యెంతగణనీయగుణములైనను, నీతితో సమములు గావు. నీతివిరహితమైన ధీయాధిక్యతను లోకము గణింపదు. కాన ప్రతివిద్యాసంస్థయు నీతిధర్మములను నిశితముగా ననుష్ఠించు బోధనమును విద్యార్థినుల కొసంగుటావశ్యకము. నీతిధర్మము ననుష్ఠించుటవగా జీవితమునందలి సర్వపథములందును క్రమమైన నడవడిని గలిగియుండుట — ఇదియే జీవితమునకు పునాది.

వేషభాషలు

ఇదియే చాలదు. బాహ్యములగు వేషభాషలును విద్యార్థినుల కాదర్శప్రాయములుగనే యుండవలయును. మనుజుల ఆంతరప్రవృత్తికిని, బాహ్యప్రవృత్తికిని అభేద్యమగు సంబంధము గలదు. ఒకరి స్వభావ సౌశీల్యాదులు వెంటనే పట్టిచ్చుటకు ఆంతరంగికమగు స్వభావముకంటె బాహ్యమగు వేషమే ముఖ్యసాధన. విద్యార్థినుల వేషభాషలు నిరాడంబరముగనుండవేని యినుమునుగూర్చి అగ్నికి సమ్మెట పెట్టినట్లు వా రభ్యసించెడి విద్యగూడ నిందాపాత్రమగును. వర్తమానకాలమున మన ఆంధ్రవిద్యార్థినులలో వేషమునుగూర్చిన యాడంబరము మితిమీఱిపోవుచున్నది. ఎల్లప్రాయమునందుండెడి విద్యార్థినులలో ప్రబలియున్న నాగరికతాభ్రాంతియు, సౌందర్యపిపాసయు నిందులకు గారణములు. ఒకవిధముగా నలంకారప్రియత్వము స్త్రీజన సహజమగుట వాస్తవమే గాని యది యితరులకు పట్టిచ్చునంత విపరీతముగను ఆర్థికముగా ధననష్టము గలిగించునంత నధికముగను నుండరాదని నా యభిప్రాయము. విద్యార్థినీదశ యొకవిధమగు పవిత్రదీక్షాకాలము. ఈ కాలములో వారలవర్చుకొనవలసినది నీతి, విద్య, విజ్ఞానము, సేవాప్రియత్వము, నాదిగాగల సుగుణములు గాని సొగసులు గావు. నవనాగరిక వేషము కొఱకై యేటేటా సబ్బులు, పౌడర్లు, స్నోలు, తలనూనెలు, సెంట్లు, లేసులు, రిబ్బన్లు, పిన్‌లు, వివిధ వన్నె వస్త్రములు, ఒకటేమి ఎన్నియో విలాస వస్తువులు స్త్రీలు కొనవలసివచ్చుచున్నది. ఇది మనమే తయారుచేసుకొనినవి గాని, లేక మన దేశమునందే తయారైనవిగాని యైనచో రెండవపక్షముగా నైన వీని వినియోగ మంగీకరింపవచ్చును గాని యివి

యన్నియు విదేశవస్తువులై కేవలము సౌందర్య వ్యామోహమును తృప్తిపొందించుటే లక్ష్యమగుచో నిది యెంతయు గర్హింపదగిన విషయము గదా! కాన విద్యార్థినులిందు చిక్కుపడరాదు.

భగవద్భక్తి

“దైవాధీనం జగత్సర్వం” భగవంతుని యనుగ్రహము లేక మనుజు లేమియు చేయజాలరు. “ఆంభోజాసనుడాదిగాగ తృణపర్యంతము” పరమాత్మ విశ్వాత్ముడై యున్నాడు. కాన పరమేశ్వరుడు కేవల మొక విగ్రహరూపుడుగనే యున్నాడనియు, అతని పూజార్చనలు మాత్రమే మోక్షహేతువులనియు భావించి పాండురంగభజనలు, నామసప్తాహములు, రామకోటి యూరేగింపులు నిత్యాది యాడంబరములతో ప్రొద్దులు పుచ్చుట పొరబాటు. “సర్వమయుడు స్వామి సర్వమాతనిరూపు. అణువణువునను నతడు దవరియుండు, అతడు లేనితావు నరయ నెందును లేదు” కాన స్వార్థరహితమైన సమస్త సేవాధర్మములును భగవత్కైంకర్యములుగనే భావింపవలయును. ‘సేవ’ యను పదమునందు మహార్థము గలదు. దానికి అనంతముఖములు, అనంతహస్తములు, అనంతరూపములు గలవు. ఏవిధముగ సేవించినను పరమాత్మని సేవించుటయే యగును. కావున నిరర్థక తారతమ్యములు పెట్టుకొనక సేవాస్వరూపుడగు పరమాత్మను బహువిధముల సేవించి సార్థకజన్ములగుటకు సేవాసదనవిద్యార్థినులుద్యుక్తులు కావలయును. ‘పరోపకారః పుణ్యాయ పాపాయ పరపీడనమ్’ అను నార్యోక్తి యొక్కటియే చాలును. సేవాధర్మమును ప్రబోధించుటకు మరియు నీ విద్యాసంస్థ యొక్క యభిధేయముకూడ నీ సందేశమునే యొసంగుచున్నది.

శ్రీలక్ష్మీ సేవాసదనము

మదరాసు రాజమహేంద్రవరము మున్నగు పట్టణములలో స్థాపింపబడినటులనే యీ పట్టణమున గూడ నిట్టి సేవాసదనము స్థాపింపబడుటయు నిందు కేవలము సామాన్యవిద్యయే గాక స్త్రీజనానుకూల్యములును, స్వతంత్రజీవనోపాధి కుపయుక్తములును నగు చేతిపనులుగూడ నేర్పబడుటయు ముదావహమగు విషయము. నేడు సామాన్యవిద్య పురుషులకే నిరుపయుక్తమని నిరసింపబడుచున్నది. అట్టిచో నదియే విద్య స్త్రీలుగూడ నేర్చిన ప్రయోజనము లేదు. స్వభావసిద్ధముగనే స్త్రీపురుషుల కార్యక్షేత్రములు భిన్నములుగా చేయబడియున్నవి. కాన గృహిణీధర్మమును, మాతృధర్మమును నెఱవేర్పవలసిన స్త్రీలు తదనుగుణ్యమగు విద్యనే నేర్చుట యుక్తము కాన యీ లక్ష్మీసేవాసదన మట్టి విద్యావిధానమునే యేర్పాటుచేసి మార్గదర్శకముగా నుండవలయునని వాంఛించెదను.

స్థాపకుల ప్రశంస

చెన్నపురి, రాజమండ్రి, ఈ యేలూరు పట్టణములలో స్థాపింపబడిన మూడు స్త్రీవిద్యాసంస్థలును సేవాసదన మను నామమును గలిగియుండుటయే గాక అర్థసంపన్నులగు వైశ్యప్రముఖులే స్థాపకులై యుండుట సంతోషమును గొల్పుచున్నది. విత్తవంతులగు వారికే సత్సంకల్పములుగూడ నుదయించినచో వారి కనకము సుక్షేత్రము బీజంబు లాకట చేకురినట్లు సార్థకములగును. ఇటులనే ఆంధ్రదేశమునందలి యితర పట్టణవైశ్యప్రముఖులుగూడ నిట్టి సేవాసదనములు స్థాపించినచో అనతికాలములో ఆంధ్రస్త్రీల విద్యాదారిద్ర్యము తొలగిపోగలదు. ఆంధ్రవైశ్యులు వదాన్యతకు పేరుమోగినవారు. ఆంధ్రదేశమునందలి సత్రములేమి, దేవాలయములేమి, పాఠశాలలేమి, వాపీకూపతటాకాదులేమి, ముక్కాలు మువ్వీసము వారు నిర్మించినవే. ‘వాణిజ్యే వసతే లక్ష్మీః’ లక్ష్మీపుత్రులగు వణిక్ప్రముఖులు దానశౌండులగుట సహ

జము. కాని ధర్మములుగూడ కాలానుగుణ్యములైన మార్పులను బొందినగాని రాణింపవు. పూర్వము బౌద్ధమతము ప్రబలి జనులలో నాస్తికభావము వ్యాపించినప్పు డూరూర దేవాలయములు ప్రతిష్ఠించి ప్రజలను భగవచ్చింతనాపరులనుగా జేయుట, యావశ్యకమైయుండెను. నేడు జనసామాన్యమునందా నాస్తిక్యభావమునకు కొఱంతలేదు. ప్రజల కేది కొఱతగానున్నదో దానిని నిచ్చుట ధార్మికుని విధి. ప్రజల బుభుక్షాపిపాస లెట్లు నివారింపదగినవో ప్రజల యవిద్యయు నట్లు పోకార్పదగినది. కాన ప్రస్తుత పరిస్థితులనుబట్టి దానశీలురెల్ల నీకాలమున విద్యాసంస్థల బోషింప చూరకొనినచో ప్రజాహితమును దేశాభ్యుదయకారకమునై విరాజిల్లగలదు.

విద్యార్థినులు

సేవావ్రతులైనవారు విద్యాసంస్థల నెలకొల్పినను, ధనాఢ్యులైనవారు దానిని పోషించినను, ప్రజ లందలి పరమార్థమును గ్రహించి వినియోగించుకొనకపోయినచో నా ప్రతిష్ఠాపనను నిష్ప్రయోజనమేయగును. ఒక విద్యాసంస్థను స్థాపించుటకు నిర్వాహకుల అవసర మెంతగలదో, పోషకుల యవసర మెంతగలదో అందు చదువుకొను విద్యార్థినుల యవసరమును నంతగలదు. విద్యాలయమునకు తగుగృహాదివసతులు లేకున్నచో నే పూరిపాకయందైనను నే చెట్టునీడయందైనను పాఠములు చేర్పవచ్చును గాని విద్యార్థినులే లేకున్న చేయున దేమియు లేదు. కావున నొక స్త్రీ విద్యాసంస్థ స్థాపింపబడగనే యందు విద్యార్థిను లధికముగా జేరి స్థాపకుల కుత్సాహమును ప్రోత్సాహమును గలిగించి దానిని యితోధికముగా వృద్ధినొందించునట్లు చేయవలయును. ఏడుగురు విద్యార్థినులతో స్థాపింపబడిన మద్రాసు సేవాసదనము అనతికాలములో రెండువందల యేబదిమంది విద్యార్థినులతో విరాజిల్లుచున్నట్లు వారి వార్షికనివేదికయందు జదివితిని. అటులనే యీ లక్ష్మీ సేవాసదనముగూడ పెంపొందునట్లు విద్యార్థినులు చేరవలయును.

ఈ సేవాసదన పరిపాలనయందు స్త్రీపురుషులు భాగస్వాములుగానుండి అర్థసంబంధములగు కార్యములను పురుషులును, పాఠశాలా నిర్వహణమును స్త్రీలును వహించుట సమంజసముగానున్నది. ఈ విద్యాలయమునందు కేవలము, విద్యాబోధనమేగాక, లలితకళలు, గృహపరిశ్రమలు నభ్యసించు నవకాశము లుండుటయు, ఈ రెండువిధములనేగాక లోకజ్ఞానము గల్గించు గ్రంథ పత్రికా పఠనావకాశములును పెద్దలచే నుపన్యాసములిప్పించు నేర్పాటులును నుండుటయు ప్రశంసనీయముగానున్నవి. ఇవియేగాక ఖగోళ భూగోళ సంబంధమగు భౌతికశాస్త్రజ్ఞానమును, ప్రాచీన చరిత్రాపరిజ్ఞానమునుగూడ స్త్రీల కావశ్యకమే గావున వానికిగూడ నిందు స్థానమీయబడవలయుననియు, వివిధ విషయకజ్ఞానమును సముపార్జించి యీ విద్యాలయ విద్యార్థినులు సమగ్రవిద్యావతు లగుదురుగాక యని మనఃపూర్వకముగా కోరుచున్నారు. సోదరీమణులారా! త్రవ్వినకొలది యెన్నియో విషయములు గలవు. నా యుపన్యాస మిప్పటికే కడుదీర్ఘమైపోయినది కాన యీ తుది మనవితో విరమించుచున్నాను. ప్రస్తుతము మన దేశస్థితియు, అందు ముఖ్యముగా మన స్త్రీలస్థితియు, మిక్కిలి శోచనీయముగానున్నవి. పూర్వాచారము లెన్నియో మన హిందూసంఘమున పాదుకొనియున్నవి. అందు కొన్ని కేవలము శృంఖలాతుల్యములై మనుజుల నరికట్టుచున్నవి. పాలకులా దూరదేశస్థులు — యిచ్చటి మతాచారములలో వారు జోక్యము కల్గించుకొనరు. కల్గించుకొనినచో నలజడికి కారణమగునని వారికి భయము కావున సాధ్యమైనంత వఱకు వీని నంటకుండ తమ పనిని తాము చక్కబెట్టుకొందురు. కనుక తమ బాగోగులను పరిశీలించుకొను బాధ్యత దేశీయులపైన నేయున్నది. కాలము పరిణామశీలమైనది. చేతనావిలసితమైన మానవసమా

జమునందు భావవికాసము సహజలక్షణము. అట్టిచో పూర్వులు నిర్మించిపోయిన అచ్చులయందే మానవుల భావము లెల్లకాలము యిమిడిపోవలయునని కోరుటయు, ప్రయత్నించుటయు సాగనిపని. మానవుల నీవిధముగా పోతబొమ్మలనుగా నుంచవలయునని ప్రయత్నించుటకంటె కాలానుగుణ్యములైన మార్పులను ప్రజాహితకరముగునంతవఱకు చేపట్టుట వివేకలక్షణము. ప్రజలభావము లెప్పుడు నున్నతాశయపూరితములుగా నుండవలయును గాని క్రిందికి దిగదీయు గుదిబండలుగా నుండరాదు. నిన్న మొన్నటివఱకు మహాధ్యాంధకారనిమగ్నములైయున్న చీనా, తుర్కీ మున్నగు దేశములలోని స్త్రీ లాశ్చర్యకరమగు నభివృద్ధిని బడసిరి. భారతదేశ స్త్రీలుగూడ నట్టియుచ్ఛస్థితికివచ్చి దేశము నుద్ధరింపవలయును. ఇందుకు పురుషులును తోడ్పడవలయును. స్త్రీవినా పురుషుల యత్నములు నేలవిడిచిన సాములు. స్త్రీయే జాతికి మూలకందము. స్త్రీల యున్నతియే దేశోన్నతి. స్త్రీల యభ్యుదయమే దేశాభ్యుదయము. కావున మన స్త్రీలెల్లరు బాగుగా విద్యాభ్యాసము గావించి రానున్న రాజ్యాంగసంస్కరణములయందు మనకు గల్గెడి అధికారములను హక్కులను స్వతంత్రముగ స్వసంఘశ్రేయకరముగ వినియోగించుకొనగల శక్తిసామర్థ్యమును బడయుదురుగాక యని కోరుచు నా యుపన్యాసమును విరమించుచున్నాను.

మణి

శ్రీమతి పెద్దిశెట్టి రామలింగారు

[మాధవరావను ఆంగ్లవిద్యాధిక శ్రీమంతపుత్రుడు మణిని వివాహమాడుదునని వాగ్దానమిచ్చి, పిమ్మట లీలను మోహించి, తరువాత తండ్రి మొగమాటమున వసుంధర యను ప్లీడరుపుత్రికను కట్నమునకై పెండ్లియాడును. వసుంధర ఒక పుత్రుని పుత్రికను కని పతిచర్యలు సహించలేక రోగము పొంది మరణించును. తండ్రి చనిపోవును. తల్లి యిష్టపడినను మణిని వివాహమాడ మనును. అతను విద్యావతియగు లీలనే వివాహమాడును. ఆమె దుబారామనిషి, భర్తృసేవయం దభిలాషశూన్యము. తన ఆటలు మిత్రులు షోకులే ఆమె పని. ఒకనాడు ఆమె ఒక మిత్రునితో లేచిపోవును. మాధవునికి ఆచింతవలన జబ్బు చేయును. ఉన్నత ఆంగ్లవైద్యపరీక్షలో ఉత్తీర్ణయైన మణి అతని కిప్పుడు వైద్యురాలు. ఆమె అన్న కేశవరావు వసుంధర చెల్లెలు ఉపాధ్యాయినియగు శ్రీలత నిదివరకే మోహించెను.]

"మణీ అతనికి బాగుగా పశ్చాత్తాపము గలుగుట చేత మనోవ్యాకులత గలిగినది" అని కేశవరావు నుడివినాడు.

మణిని మాధవరావు జూచిన దగ్గరనుండి చాల విచారముగాయున్నట్లు ముఖభావమువలన కనిపెట్టి, "చెల్లీ! యే మట్లున్నావు. నాతో చెప్పవా?"

"సోదరా! నాస్థితి కనుక్కొన కోరుచున్నావు నీవు. ఆసభ జరిగిననాటినుండి అదోమాదిరిగా వున్నావు. నీ సంగతి నేను వినతగనా. చెప్పుము సోదరా. ఆతరువాత నేను చెప్పెదను."

"మణీ! నీకు చెప్పుటకు వెనుతీయుదునా! వసుంధర చెల్లెలగు శ్రీలతను జూచిన దగ్గరనుండి నా మనస్సు ఆమెపైకి పోయినది. ఆమెనుతప్ప మరివ్వరిని చేకొనను. ఆమెకు నామీద ప్రేమ యున్నదో లేదో అని చింతగాయున్నది."

"అన్నా! నేను తప్పక ఆమె స్నేహము కలుగ చేసుకొని ఆమెకు నీయందు ప్రేమ జనింపజేసెదను" అని ధైర్యము కలుగునట్లు నుడివినది.

"మణీ! నీ సంగతి చెప్పుము."

"నేను చిన్ననాటనుండి మాధవుని ప్రేమించితిని. నన్ను కమలాకరునికి ఇచ్చి వివాహము చేసినారు గాని ఆయనయందు నా కిసుమంతయు ప్రేమ లేదు. సహోదరా! మాధవునిమూర్తి నా హృదయమున నిండియున్నది. నేను ఆయనకే నా హృదయమును అర్పించితిని" అని ఆమె విచారముతో పల్కినది.

"చెల్లీ! నీ వెందులకు విచారించుట? వూరుకొనుము. ఆయన నిన్ను చేసుకొనునటుల చేయుదును" అని చెప్పినాడు.

"అన్నయ్యా! అది అసాధ్యమైనపని. ఆయన విధవయగు నన్ను చేపట్టునా? వట్టిది."

"లేదు! చెల్లీ! నీ వట్లు నిరాశచేసుకోవలదు. విధవావివాహములు చాలా అవుచున్నవి."

"అన్నా! ఆయన వొప్పుకొనును అనుకొందను. నాన్నగారు, అమ్మ వప్పుకొందురా."

"నేను వొప్పుకొనునట్లు చేయుదును. నా కాపని వదలుము" అని పలికి వెడలిపోయినాడు.

ఆదినము సాయంకాలమే శ్రీలతాదేవిని మణి కలుసుకొన్నది. శ్రీలత మణిని సగౌరవముగా ఇంటి లోనికి తోడ్కొనివెళ్లి కుర్చీచూపి ఆమె కూర్చొన్న తరువాత తాను కూర్చొన్నది. శ్రీలతతో ఆమాట యీమాట ఆడినతరువాత ఇంటివ్యవహారములు అడిగి నది మణి. అక్క పెండ్లి, వాళ్లకష్టములు, తండ్రి చని పోవుట, తండ్రి అంతిమసమయములో చెప్పిన మాటలు, సమస్తమును తెలియజేసినది. మణికూడ తన వివాహము తనకు సంభవించిన కష్టములు గురించి చెప్పినది. ఇద్దరుకూడ తమతమ ప్రేమగాథలు మరుగు పరచిరి. మణి కొంతసేపు ఆలోచించి శ్రీలతా! నా అన్నగారు నిన్ను ప్రేమించినారు అని మెల్లగా చెప్పినది. ఆమెకూడ "మీతో నేనుకూడ చెప్పు చున్నాను. మీ అన్నగారిని నేను ప్రేమించితిని" అని సిగ్గుతో పల్కినది.

మణి చాలసంతోషించి, శ్రీలత తల్లినిపిలిచి సమ స్తము తెలియజేసి తనతో తెచ్చిన అన్నగారిఫోటోను చూపినది. ఆమెచూచి తనఅల్లుడు సౌందర్యవంతుడు కదాయని మురిసిపోయినది. కేశవుని సరళభావము దయార్ద్రహృదయము వినియున్నది గాన సంతోషించి "అమ్మా! శ్రీలతా! మీ నాయనగారు చనిపోవు నప్పుడు చెప్పిరి వరశుల్కము పుచ్చుకొననివానిని చేసుకొనమని. అమ్మా! మణీ! మీ అన్నగారు కట్నం స్వీకరించనియెడల తప్పకఇచ్చెదను శ్రీలతను" అనెను.

"అమ్మా! మా అన్నగారికి కట్నంఅన్న పరమఅస హ్యము. దానికి మీరేమి చింతపొందవలదు." అని ఆమెను సమాధానపరచి నేను వెళ్లెదనని తల్లి, కుమా ర్తెలవద్ద సెలవుగైకొని ఇంటికివచ్చి, అధికానంద ముతో అన్నకు యీసంగతి తెలియజేసినది. తల్లిదం డ్రులకుకూడ తెలియజేసినది. వారు చాల సంతో షించిరి.

ఒకనాటి సాయంకాలము మణి కేశవులు మాధవుని ఇంటికివెళ్లిరి. కేశవరావు ఆమాట, యీమాటఆడి ఇప్పుడేవస్తాను, పక్కఇంట్లో ఒకకేసుయున్నది, అని చెప్పి దాటివేసినాడు. మణిని మాధవుడు ఏమిప్రశ్నిం చుటకుతోచక, "మణీ! నీతండ్రిగారి పేరేమి?" అని అడిగినాడు.

"నాతండ్రిగారి పేరు ఆనందరావుగారు"

"ఏమి! ఆనందరావుగారి మణివా! నీవు, మణీ! ఎన్నిదినములకు నిన్ను నా యీపాపిష్టికన్నులతో చూస్తిని. నీకు పెండ్లిఅయినదని వింటిని నిజమేనా?"

"అవును" అని పెండ్లిఅయినదగ్గరనుండి నేటివరకు జరిగిన గాథ ఓపికతో చెప్పినది.

"మణీ! నీవు వరశుల్కము పేర బాగా యుప న్యాసమును ఇచ్చితివి. నేను చాలా దుర్మార్గముగా ప్రవర్తించితిని. నన్ను క్షమింపుము. ఇకనైనా నాతప్పు లను మన్నించి నీవానిగాచేకొనుము" అని అతిదీన ముగా వేడినాడు.

"ప్రభూ! నేను మిమ్ములను క్షమించుటా! మీరే నన్ను క్షమింపుడు."

మాధవరావు తల్లినిపిలిచి "అమ్మా నీమణి ఇదుగో అమ్మా!" అన్నాడు.

"ఆహా, ఎన్నిదినములకు నే చూస్తినమ్మా" యని అధికానందముతో పల్కినది. సుందరమ్మకు తన పెండ్లి తనచనువు, అన్నియు చెప్పినది మణి!

"అయ్యో! తల్లీ! ఇంతచిన్నతనములోనే నీవు భర్తనుగోల్పోయి విధవదానవు అయితివా?" అని

కొంతసేపు విచారించి, "నాయనా! నీవు పెండ్లిచేసుకొన్న మణిని చేసుకొనుము. నాకేమియు అభ్యంతరము లేదు. యీనాటినాకైనా నా యీకోరిక తీర్చుము." అనెను.

"అట్లనే అమ్మ, మూర్ఖుడనై, పైసౌందర్యమునకు మోహపడి చేసుకొని, ఇంతవిచారమును తెచ్చుకొంటిని. యీనాటికి తెలిసినది. హృదయసౌందర్యము గాని, పైసౌందర్యము కాదు సౌఖ్యపెట్టునది."

సుందరమ్మ, మణిని లోనికితీసుకొనివెళ్లి వసుంధర పిల్లలను చూపినది. మణి వారినిఎత్తుకొని ముద్దాడి దించివేసినది.

ఇంతలో మణీ! అని పిలిచినాడు కేశవుడు. ఇద్దరు, తల్లి, కుమారునివద్ద సెలవుగైకొని వెళ్లిపోయిరి.

మాధవునికి తనకుజరిగిన సంభాషణఅంతయు అన్నకు తెలిపినది. ఇద్దరుకలిసి తల్లిదండ్రులవద్దకు జని జరిగిన సంగతి యావత్తు తెలియజేసిరి. వారుకూడ చాల సంతసించిరి.

ఆదినము సాయంకాలము మణి, శ్రీలతను వెంట నిడుకొని తల్లిదగ్గరకు తీసుకొనివచ్చి చూపినది. జ్ఞానాంబను చూచుటయేతడవుగ సాష్టాంగనమస్కారము చేసినది శ్రీలత. పతిదయకు పాత్రురాలవై సుపుత్రులనుబడసి చిరంజీవినివై వర్ధిల్లుమని దీవించినది. మణియు శ్రీలతయు చాలసేపు ముచ్చటించుకొనిరి. శ్రీలత మణివద్ద సెలవుగైకొని వెడలిపోయినది.

ఒకదినము శుభముహూర్తమున శ్రీలతాదేవికి కేశవరావునకును, మణిదేవికి మాధవరావునకును, అతివైభవముగా వివాహముజరిగినది. మాధవుడు చాలఆనందము బొందినాడు.

ఒకదినమున మాధవుడు మణీ అని పిలిచినాడు. "ఏమి! ఎందులకు," అని అనుకుంటూవచ్చినది.

"కుర్చీమీదకూర్చో. ఒకకబురు చెప్పవలసియున్నది."

మణి కూర్చున్నది. గబుక్కునవచ్చి చక్కని ముద్దు పెట్టుకొని "మణీ! జ్ఞాపకము వున్నదా! 6 సంవత్సరములక్రిందమాట. నిన్ను కుర్చీమీదకూర్చోబెట్టి చక్కని ముద్దుపెట్టుకొందునని చెప్పితిని" అని పకపకానవ్వినాడు.

"కబురు చెప్పుతానని ఇదాపని. నేనుమాత్రం ఎప్పుడైనా బదులుతీర్చుకోనా! వుండండి మీపని చెప్పుతా"నని చెప్పి క్రిందకు దిగిపోయినది మణి.

జీర్ణవటవృక్షము

శ్రీమతి వేదుల మీనాక్షీదేవిగారు ✓

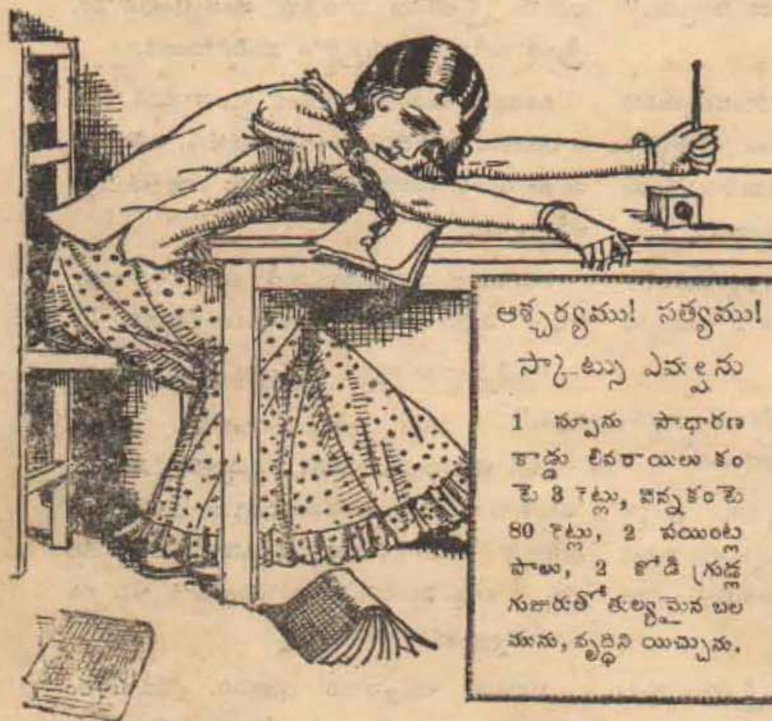
సీ॥ ఇనుడైనఁ జొరనీనియిపురు జొంపములతో నాకమంటెడి గొప్పశాఖలేవి
నికతంబుగూఁడులనీయందునిర్మించు కడురమ్యమౌ పతగంబులేవి
నెమరు వేయంగ నీనీడఁజేరెడు చక్కదనమొల్కు జంతుసంతానమేది
కాననంబులయందు కడుడస్సియుండి నీప్రాపుగోరినయట్టి పాంథులేరి

తే|గీ॥ రంగురంగులతో కడు రమ్యమైన|
పూర్వశోభను తలచుచు పొగలిపొగలి|
ప్రోడవైపోతె తుదకిటు ముదివటంబ!
సకలమును జెల్లి అస్థిపంజరమువోలె॥

పసిపిల్లలు

కింకపట్టి యేడ్చుచున్నను, చీకాకు పెట్టుచున్నను, మఱి యేవిధముగా మనలను పీడించుచున్నను — వెంటనే వారికి చికిత్స చేయవలెను.

వైద్యశిఖామణులెల్ల రంగీకరించిన దొక్కటే చికిత్స.

వారి రెమ్ముకలు, దేహము గట్టి పడవలెను. నరములు దృఢపడవలెను. వారికి సరిపడునంత ఎ, డి విటమినులు, కాల్షియము, భాస్వరము వారి ఆహారముద్వారా రక్తములోనికి పోవలెను.

స్కాట్సు ఎమల్షను సేవించినచో యీ లోపములుతీరి పిల్లలు బలవంతులగుదురు. వైద్యులు 60 యేండ్లనుండి దీనిని సిఫార్సు చేయుచున్నారు.

ఇది అతినున్నితమైన కాడ్లివరు ఆయిలునుండి తయారైనది. జీవాణువులను పెంచునట్టివైటమిను ఎ యున్ను, రెమ్ముకలను, పండ్లను బలపరచు కాల్షియమును, పెరుగ పట్టించు విటమిను డి యున్ను ఈ ఎమల్షనయందు పరిపూర్ణముగ నున్నవి. ఇది కాడ్లివరు ఆయిలు కంటె మూడురెట్లెక్కువ గుణమును కలుగజేయును. ఇందు మరియొక విశేషమేమన, ఇది సులభముగా జీర్ణమగును. పిల్లలు తినుటకింపైన రుచి కలిగియుండును.

దగ్గులకు, పడిశములకు, ఊపిరితిత్తుల జబ్బులకుగూడ ఇదియే పరమౌషధము. నరములు రెమ్ముకలు బలపడి ఆరోగ్యవంతులగువారిని జబ్బులు తాకనేరవు. పెద్దజబ్బుచేసి నిమ్మళించినవారు దీనిని సేవించినచో వారు జబ్బులో గోల్పోయిన రక్తమును మాంసమును కొంచెము కాలములో పొందగలుగుదురు.

SCOTT'S Emulsion

స్కాట్సు ఎమల్షను ఏమేమి చేయగలదు?

రెమ్ముకలను బలపరచి మాంసకండలను పెంచును.
నరములను దృఢపరచును.
ఊపిరితిత్తుల కట్టిరోగము లంటకుండ నివారించును.
రక్తమును వృద్ధిపరచును. జబ్బులను తరుమును.

మండీవర్తకులు : ఇంపీరియలు కెమికలు ఇండస్ట్రీసు (ఇండియా) లిమిటెడ్,
కలకత్తా, బొంబాయి, మదరాసు, లాహోరు, రంగూను, కొలంబో, కాన్పూరు, పాట్నా, అహమ్మదాబాదు, కొచ్చిను, కాలికట్టు, విశాఖపట్టణము, కరాచి, అమృతసర్.

వింతలు — విశేషములు

సృష్టి ముందుకా వెనుకకా?

ఆజాసమీపమం దొక గ్రామమున నొక యిల్లాలికి శరీరమంతయు వెంట్రుకలచే నిండి ముఖము కోతి యాకారములో యొక వింతశిశువుగల్గి వెంటనే మరణించినట్లు వార్తలు వచ్చుచున్నవి. ఇంతకంటెను విచిత్రమగు ఇంకొకటికూడ తెలియవచ్చుచున్నది. కన్నులు గాని ముక్కులు గాని లేక నోరు చెవులును మాత్రము కలిగి తల్లిపాలు త్రాగుటకు సాధ్యముగాని యొక శిశువు మరియొక యిల్లాలికి జనించి యిపుడు ఆరోగ్యముగ నున్నదట! వేళ్లు మొత్తమున ఇరువది నాల్గు గలవట! ఏడ్పుకూడ మృగముల శబ్దమువలె నుండునట!

నాగరికతా ఫలితమా?

“స్వాభావికోద్రేకమును బయల్పరచునట్టి యనుటకన్న ముద్దును నాగరికతావిజయమువలన గలిగిన ఫలితమనుట మేలు” అను సిద్ధాంతము ప్రష్యాదేశ పదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రసమితిచే ప్రకటింపబడినది. అందు ముద్దులచరిత్ర యనాదినుండియు క్రమముగ వివరింపబడినది. పూర్వ మీజిప్టుదేశమున ప్రజలు ఎట్టి కష్టసమయములందును ముద్దు అత్యంతమధురమైన దనువారట! కాని చైనాదేశీయు లద్దాని నెఱుంగరట. జెటికీగూడ వారు దానికి సరియగు పదమును వెదుకజాలకయున్నారట. కాని యీ క్రిందివిషయముల జదివినవారుకూడ యీ ముద్దుల పిచ్చినాగరికతావిజయసూచక మనగలరాయని సందేహము. పెగ్గకింగ్ అను యువతి డార్గు అను గ్రామమున వివాహానంతరము చర్చినుండి బయలుదేరిరాగా వెలుపల ఆమె నాదరించుటకై కాచుకొనియున్న 51 బంధుమిత్రాదు లెల్లరొకటికివంతున అరగంటకాల మామెను ముద్దుగొనిరట. లెక్కప్రకారము ఆమెపై నిముసమునకు 81 ముద్దులు కురిసినవన్న మాట! ఇంకొకటి. ఒక యువతి యిటీవల యొకకట్టు పని యంగడివద్దకు వెళ్లి అటనున్న కుక్కను ముద్దు పెట్టుమని కోరినదట. ఆకుక్క ఆప్రకారము గావింపగా సంతసించి తిరిగి ముద్దిడుమని యువతి కోరినదట. పాప మా కుక్కకు నిముగ్గితే గాబోలు. ఆమెను ముద్దిడుటకు బదులు ముక్కు గరచినది. దానిపై నామెకు కోపమువచ్చి కుక్క యజమానురాలిపై వ్యాజ్యముచేసి పరిహారముగా 75 పౌనులు పొందినదట!

ధైర్యశాలిని

బర్మింగుహామ్‌లో సింహముల మచ్చికచేయుటకు స్త్రీలు గావలయునని పత్రికలలో ప్రకటింపబడగా నలువది దరఖాస్తుదారు లచట హాజరయినారు. వారిని సింహము లున్న చోటికి దీసుకొనివెళ్లి సర్కసునందు సింహములను మచ్చికచేయు నుద్యోగి, పరీక్షించుచుండగా తమ్ము మచ్చికచేయవచ్చిన ధైర్యశాలులను తాముగూడ పరీక్షింప నెంచెనేమో యన్నట్లు అచటనున్న సింహము లొక్కపెట్టున గర్జింప నారంభించెనట. అచటనున్న నలువదిమందిలో నొకరియాపెకు మూర్ఛవచ్చెనట. 38 మంది ఎటకేగిరో జాడ దెలియలేదట. ఒకయువతిమాత్రము స్థైర్యముగా చలింపకయుండుట గాంచి యామెనే ఆపనియందు నియోగించిరట! నిజముగ ధైర్యము గలవా రెంతమంది కొకరు?

భర్తను పోల్చజాలని భార్య

గ్లాస్గో పట్టణపు వీధులలో నొక డకస్మాత్తుగా మృతుడయ్యెను. అత డెవడని విచారింపగా నొక

యామె అతడు తనభర్త అనెనట. మరియొక యువతి తనసోదరు డనెనట; ఒక బాలిక తనమామ అనెనట! వారందరు అతను అతడు 'కార్పరీ' అని సమ్మతించిరి. వారిలో భార్యనని చెప్పిన యామె తన దుఃఖమును పట్టజాలక యింటను బిడ్డల కా సమాచారమును తెలుపుటకు యింట ప్రవేశించి చూడగా తనభర్త హాయిగా నిద్రించుచుండెనట! అది తనభర్త భూతమనుకొని యామె పెనుగోలజేసినదట. నిజముగ భర్త ఆతడేయని నమ్ముటకే కొంత కాలము పట్టినదట యామెకు!

వరుడు ఆకాశమునుండి

రష్యాదేశమునకు ముఖ్యపట్టణమగు మాస్కో నగరమునకు 80 మైళ్లదూరమున నొక గ్రామమున నొక వివాహము జరిగినది. మైకేల్ ఐవానోవిచ్ అను వైమానికుని వివాహమున కన్నియు సిద్ధమై యొక దినము నిర్ణయింపబడినది. కాని ఆదినమే పేరచూట్ (విమానములనుండి నిరపాయముగా క్రిందకు దిగు సాధనము; గొడుగువంటిది) ప్రదర్శనమగుటచే ఆతని కాదినము లీవు దొరకకపోవుటయేగాక ఆ ప్రదర్శనములం దతడుగూడ పాల్గొనవలయునని ఉత్తరవు లివ్వబడెను. ఆతడు హఠాత్తుగ తన పేరచూటుతో విమానమునుండి క్రిందికి దుమికెను. సురక్షితముగ తాను రాక రానందున విచారగ్రస్తులైయున్న వధువు వారి మధ్యలోనే దిగెనట! తలవని తలంపు లిట్టివిగదా!

పాశ్చాత్యులుగూడ బానిసవ్యాపారులా?

సుందరమగు 15 సం. యువతిని 10 పౌనులకు కొంతమంది విక్రయించుటచే బానిసవ్యాపారసంఘ మొకటి పాశ్చాత్యదేశములం దుండవచ్చునని యొక పత్రిక వ్రాయుచున్నది. 'జర్మయినీ హాలెండు' అను యువతి పనికత్తెగా నొకరింట యుండి తనజీతము దుర్భరముగ నున్నదని చెప్పుకొనుచుండగా కొంతమంది సాయము జేయుదుమని యామె వాహనోటునుండి తీసుకొనిపెళ్లి దూరముగా నొకచో 10 పౌనుల కొకనికి విక్రయించిరట. అప్పటినుండి తప్పించుకొని అధికారుల కీవార్త దెలిపినదట. బానిసవ్యాపారం వృత్తి యుండుట కీరల అనాగరికులనియు అందువలనే ప్రాచ్యులపై కత్తిగట్టుచున్న నాగరకులగు పాశ్చాత్యులు దీని కేమందురో?

వింతవాడుకలు

కక్కువాయిదగు మంత్రతంత్రములచే సులభముగ కుదురుసను నమ్మకము చాలమంది పాశ్చాత్యులకుగూడ గలదు. ఇంగ్లాండునందు పెక్కుస్త్రీలు యీదగు వచ్చిన తమబిడ్డలను గ్యాస్ వర్కు వద్దకుగాని రైలు సొరంగమువద్దకుగాని తీసికొనిపోయినచో తగ్గిపోవునని నమ్మెదరు. మరికొందరు యీదగువచ్చిన బిడ్డలవెంట్రుకలు కొంచము కత్తిరించి మాంసపుముక్కలో చుట్టి పిల్లికో కుక్కకో వేసిన పోవుననియెదరు. ఇంకను విచిత్రమగు వాడుక పోర్చుగల్ దేశమునందు గలదు. దగ్గువచ్చిన వారిగోళ్లను దీసికొని కాగితములో చుట్టగా చుట్టి బాటమీద పడవైతురట! దానిని ఎవరు దీసికొని త్రొక్కుదురో వారి కంటుకొనునట! మరికొందరు ఒక వృక్షము ప్రక్కన కొంతఆహారము పడకకు కొంచము గడ్డివుంచి వెనుకకు తిరిగిచూడక వచ్చెదరట. దగ్గు అచటనే నిలిచిపోవునట. పాశ్చాత్యులకున్న పెక్కువాడుకలలో ఇవి కొన్నిమాత్రము. ఇట్టి వాడుకలు పెక్కుగలవని వెక్కిరించుట గురిగింజ సామ్యము గదా!

విచిత్రమగు శిశువులు

ఈసంవత్సరమున ప్రపంచమున మిగుల బరువైనట్టి మిగుల తేలికయైనట్టియు శిశువు లింగ్లాండు ఆస్ట్రేలియా దేశములందు జనించినట్లు తెలియుచున్నది. మెల్బోర్ను సమీపమున టి. హిల్ దంపతులకు జనించిన పుత్రుడు పుట్టినపుడు బరువు 15 పౌనులు 4 ఔన్సులు; పొడవు $24\frac{1}{4}$ అంగుళములు; లావు $16\frac{3}{4}$ అం. తొడ చుట్టుకొలత $9\frac{1}{2}$ అం. మెడ చుట్టుకొలత 9 అం. ఇతర మగశిశువు పుట్టినపుడు 15 ఔన్సులు బరువుండెనట! 10 దినములు నర్సులు కంట వత్తిడుకొని కాపాడగా 10 ఔన్సులు బరువు హెచ్చినదట. ఇది తల్లుల భాగ్యమా తనయుల యదృష్టమా! చి॥ రా॥

సౌందర్యపోషణము

కేశములసౌరు

ఐరోపాఖండములో ఒక శతాబ్దముక్రిందటను, మన భరతఖండములో ఒకటి రెండు దశాబ్దముల క్రిందటను అంగనామణులందఱును వారికేశములకు పరమేశ్వరు డెంత పొడవు రొట్టిరంగుయిచ్చిన దాని తోనే తృప్తిపొంది, కాస్త తలదువ్వుకొనుట, చవురు రాసి దువ్వుకొనుట మొదలగుపనులతో సరిపెట్టుకొనే వారు. కొందరికి వారికేశముల పొట్టితనమో రొటుపో తెలుపో అందవికారముగ కనిపించినను లోలోన వగచుటతప్ప, పై పై నెట్టి ప్రయోజనమును లేకుండె డిది. కొందరికేశములు తళతళ మెఱయుచు, ఉంగర ములు తిరుగుచు, పొడవుగ పెఱుగుచున్నచో వారు తాము ధన్యులమనుకొనెడివారు; కొందరి కేశములు బిరుసుగా పొట్టిగా తిన్నగా పూరుకుంటే వారు లోలోన వగచెడివారు.

నేడట్లూరకొను యువతీమణియొక్కర్తె కానిపిం చదు. తన జుట్టుతీరు తనకు నచ్చకున్నచో నచ్చినట్లు మార్చుకొను పౌరులెన్నియో యామెకు హస్తగత ములై యున్నవి. ఇందుకు కొంతకాలహరణము కావచ్చును. కాని వనితామణికాలమునకు సౌందర్య పరిపోషణమునకు మించిన సద్వినియోగ మిక్కాల మున లేదని పెక్కుఱు నమ్ముచున్నారు. ఈ కాల ములో అసలు సహజసుందరమైన కేశములతో జనించు వారు అత్యల్ప సంఖ్యాకులనియు, కేశవైభవములను భోగములను గలవారెల్ల వేయికంటె యొక్కువ ఉపాయములతో రాణింపఁజేసుకొనుచున్నవారే యనియు నొక వనితామణి వ్రాయుచున్నది.

వీనిలో కొన్నిపద్ధతు లారోగ్యభంగమైనవని కొందఱు తలచుచున్నారు. కాని ఆరోగ్యవిధానములై యెట్టివారికైనను సిఫార్సుచేయగల ప్రకారములుకూడ వేనవేలు ఉన్నవి. వీనివలన స్త్రీలకేశములకు కావలసిన సౌందర్యపు తీరులను ప్రకృతి ప్రసాదించలే కున్నంతమాత్రమున స్త్రీలు నిరాశచెంద నక్కరలే దనియు, ప్రకృతిదేవతవారికెక్కడ డెక్కడ మోసము చేసినను వారు ఆలోపమును పూర్తిచేసుకొనగలరని యును స్పష్టమగుచున్నది.

అసలులో మంచి దేహారోగ్యము లేనిదే కేశములు గాని ముఖముగాని కళ్లుగాని బుగ్గలుగాని నిగనిగ రాణించుమనిన రాణించవు. మిత, బలిష్ఠ, సాత్వి కాహారమును సుందరకేశాభిలాషులగు స్త్రీ లెల్లఱును భుజించవలెనేగాని అక్కఱమాలిన చిఱుతిండ్లు భుజింపరాదు. ఆరోగ్యోత్సాహములతో శరీరమాన సంబులు రాజిల్లుచున్నప్పుడు ప్రతిభాగమును సౌందర్య ములో తాండవించుచుండును. ఆహారప్రకరణము వేఱు గాన దానినిగూర్చి యిచ్చట మిక్కిలి ప్రస్తావించ వీలులేదు.

కేశవర్ధని తైలములు పెక్కు బజారులలో విక్ర యించుచుందురు. ఆయుర్వేదవైద్యుల నడిగినచో వానిని సులభముగఁ దయారుచేయు విధులుకూడ చెప్పుదురు. వానివలన తల యెన్నడును చుండు పుండు పేను పెతక మొదలగు వానిని పట్టదు. తరచుగా స్త్రీలు తలదువ్వుకొనునప్పు డించుకంత నూనెను జుట్టుపైని నిగనిగకొఱకు రాసుకొనుచుందురు. ఇట్టి మెఱుగులవలన పయివారికి వారుబాగుండవచ్చును కాని తలకుఁగాని కేశములకుగాని యెట్టి ప్రయోజన మునులేదు. చేతినిండ నూనెపోసుకొని, ముందలపై పోసుకొని అయిదువ్రేళ్లను కేశముల మొదళ్లను మొద డును తాకునట్లు జొనిపి వ్రేళ్లతోను అరచేతితోను ముందలమొదలు వెనుకతలవఱకు సమస్తముతలను బాగుగ రెండునిముషములు మర్దనము చేసుకొనవలెను.

ఎవరితల వారు మర్దనము చేసుకొనుట చీకాకుగానే మొదట తోచును. పాశ్చాత్య వనితలయినచో యీ మాత్రము భాగ్యమునకు సెలూనుకుపోయి యెక్కువ కూలియిచ్చి మర్దనలు చేయించుకొందురు. వారి ఆర్జనలు పెద్దవి కనుక వారి ఖర్చులును పెద్దవి కావచ్చును కాని భారతీయాంగనలు యీ మాత్రము పని సెవరికి వారు చేసుకుంటేనే సులువు. మొదట కష్టముగానే కనిపించినను క్రమక్రమముగ ఒకరిచేత చేయించుకొనుటకంటె తాము చేసికుంటేనే సుఖమనిపించుతుంది.

జుట్టు పెరుగుటకు మెరుగెక్కుటకు తలకు మర్దన మెందుకని కొందరి కనిపించును. కాని జుట్టునకు పెరుగుదల మధ్యయొక్కడనుంచో కాక మొదళ్లనుంచి ప్రారంభించును. మధ్యరాసిన మెరుగు మాయమగును. మొదటినుండివ్యాపించినది నిలచి వెలుగును. మర్దన చేయనిదే తలయొక్క కపాలమునందు చుండు పుండు మొదలగు దుర్లక్షణములు తొలగవు. అవి తొలగనిదే జుట్టు పెరుగదు. వ్రేళ్లతో, అఱచేతితో తల సెంటె గట్టిగా నిమిరినచో చుండు అంతపూర్తిగా నిర్మూలమై తల అంత నీరోగమై కేశములంత బాగా పెరుగును.

ఈ తైలము నుపయోగించుటలోఁ గూడ వివేక మువయోగించవలెను. శరీరతత్వములనుబట్టి ఒక్కొక్కరొక్కొక్క జాతితైలము నుపయోగించవలెను. మెరుగులు పెరుగుదలలు కావలసినవారు తైలములను, వంపులు మెలికలు కావలసినవారు గ్లిసరైనులు లేక ముద్దలను ఉపయోగింతురు. తలమర్దనము దినమున కథమము అయిదునిముషములైనను చేసుకొనవలెను.

పిమ్మట తలదువ్వుకొనవలెను. మెట్టమొదట దువ్వెనతో దువ్వుకొనుట మంచిది. అందువలన జుట్టెల్లయు చిక్కులువీడి విరవిరలాడును. పిమ్మట బ్రష్షుతో దువ్వుకొనవలెను. బ్రష్షువెంట్రుకలు బిరుసుగా వుండవలెను కాని జుట్టులోనికి దూరిగానే ముడుచుకొనిపోవురకముగా నుండకూడదు. బ్రష్షువెంట్రుకలు మెదడుకు కపాలమునకు అంతటికి యించుకంత దురుసుగ తగులునంత బిరుసుగనైన నుండవలెను. దువ్వెనకు కూడ దులిపి పైకితీయరాని చుండు మొదలగు దుష్పదార్థములు దీనితోగాని తొలగవు. ఇందువలన జుట్టు పెరుగును, మెరుగును హెచ్చును.

బిగించి జడలు కొగలు వేసుకొనుటవలనను జుట్టు మెలికలు తిరుగును. ఈజడల నల్లుకొనుటవలని ప్రయోజనము కేవలము కేశములనుకూడదీసుకొని ముడివేసుకొనుటయేగాక ఇట్టి సొగసులతో అవి రాణించుటయే యైయున్నది. "కడుహెచ్చు కొప్పు" అని చేమకూర వెంకటకవి తననాయికను వర్ణించినాడు. భారతీయ వనితలకు పెద్దజుట్టుపెట్టనిసొమ్ము. జుట్టు పెరుగుటకే తైలములను వారు రాసుకొందురు. అట్టి పొడవు చాలనివారు చక్కని సవరములుదాల్తురు. పాశ్చాత్యవనితల కీయుగారంభమునుండియు దీర్ఘకేశములపై విముఖత పొడమినది. పూర్వకాలపు పాశ్చాత్యపురుషుల వలె వారు గిరజాలుగా జుట్టును కత్తిరించుకొనుచున్నారు. ఇట్టి హ్రస్వకేశముల ననేకవిధములుగా పిన్నులతో మడచి ఉంగరములవలె రాణింపఁజేసుకొనుట కెక్కువ అవకాశములున్నవి. దీనినే వారు 'బాబ్డు హెయిరు' అందురు. కొందరు నవ్య భారతనారీమణులుకూడ యీయాచారమును త్రొక్కుచున్నారు కాని పెక్కురు వారి నాక్షేపించుచున్నారు. ఈపద్ధతి యింకను మనవారికి నచ్చుచున్నట్లు తోచదు. ఐనను పెక్కు లౌక్యులును నాగరికులును తమ బొట్టెలకుమాత్రము ఇట్టి సొగసులు చేసి బడులకు పంపుచున్నారు. బొట్టెలయొద్దనుండి పెద్దలకు ప్రాకుటకు కొంతకాలముపట్టునేమో చెప్పజాలము. కాని యిప్పటి మట్టుకు యువతీమణులకు కత్తిరింపులయందుకంటె దీర్ఘతరసవరములమీదనే ముచ్చట మెచ్చుగనుండుట శుభసూచకము.

ఆంధ్రసుందరీమణులు జాతీయసౌందర్యపోషణ విధానములను గూర్చిన చక్కనివ్యాసములు వ్రాసి పంపించగోరుచున్నాము. అట్టివానికి ఈభాగమునందు తావు నొసంగుచున్నాము.

శ్రీమతి తిరువెళ్లైచి అన్నీర్ మాళై
కారైక్కుడిలో గౌరవమేజస్ట్రేట్ గా
నియమించబడిరి.

శ్రీమతి మిస్. కరుణాకరగుప్త, యం. యే.
ఢక్కా విశ్వవిద్యాలయములో హిస్టరీ
లెక్చరరుగా నియమింపబడిన ప్రథమవనితామణి.

బొంబాయి మహిళాసమాజము. మిసెస్ శారదా మెహతా గారు అధ్యక్షురాలు.
ఆమె స్వదేశీ ప్రదర్శనమునుకూడా తెరచిరి.

బాలవిజ్ఞానశాఖ

౧. పాటలు

అగసాలిసోమన్న

అగసాలిసోమన్న కడిగేనేమి గోలు,
నగిషీలు చెక్కుతానని యెంతసేటు!
బంగారు కరగించి పదునుగా చేసి
రంగారు వంకీలు నానులును అల్లు,

పచ్చలునీలాలు వజ్రాలుపొదిపి
జిగినీలు ఉంగరాలును చేసిపెట్టు
వింతవింతలు నగలు విక్రయిస్తున్న
ఎంతోను గొప్పమాటల నాడుచుండు.

పడతులును పసిపాప లందఱును నతడు
కంటపడితే నగలు కావలయునంద్రు
ఒకనాడయిన తీరుబాటుండునేమొ?
అమవాస్య అనగానె అతడు పనిమాను.

ఏమోయి సోమన్న ఎప్పుడిస్తువంటే
రామమ్మగారు, రేపే తెస్తుననును.
పదిహేను రేపులు పాటిపోయేయి
ఇదిగోఅను; నాగరం ఎపుడు తెస్తాడో!

భామకళాపణ

శ్రీమతి హవాయి కావేరిబాయిగారు, బి.యె. యల్.టి.

“భామకలాపము” అనునది సాధారణ వాడుకలో “భామకళాపణ”యని మారి యున్నది. ఇది పూర్వపద్ధతి ననుసరించిన వీధినాటకము. ఒకానొక “భామకళాపణ” నాటక సంఘమునకు ఒకనాడు సంభవించిన కార్యమొకటి యీ దిగువ దెలుపబడిన ప్రకారము నేను వినియుంటిని.

పై జెప్పబడిన నాటకసంఘపు నాయకుడు మంత్రప్రయోగవిద్యలం దసమానప్రవీణత గలవాడు. ప్రియా అగ్రహారమను గ్రామమున కొన్నిదినములు “భామకళాపణ” నాటకరంగమందు ప్రదర్శించిన పిమ్మట చేరువనున్న హరిశ్చంద్రపురమను గ్రామమునకు, నటకులు పయనమగుచుండిరి. ఇతర గ్రామస్థులపై హానికరమగు మంత్రములు ప్రయోగించు దుష్టులు హరిశ్చంద్రపురమున నుండుటవలన జాగ్రతబూనుట కర్తవ్యమని ప్రియాగ్రామస్థులునాయకునికినొక్కి వక్కాణించిరి. “మేము యాచన చేసుకొనే వాళ్లము. మమ్ముల నేమిచేస్తా”రని నాయకుడు నిర్భయముగా పలికి హరిశ్చంద్రపురమునకు పయనమయ్యెను.

పై గ్రామముజేరి తొలినాటి రాత్రికి నాటకప్రదర్శనమునకు ఏర్పాట్లుగావించెను. “భామకళాపణ”యందు సర్వదా భామ పాత్రను వహించువాడు నాయకుడేయై

యుండినను నాడు మాత్రము మరియొకనిని తన స్థానమందుంచెను. నాటకము ప్రారంభించి బహువినోదముగా జరుగుచుండెను. చూపరులు క్రిక్కిరిసి మూగియుండిరి. అర్ధరాత్రి దాటిన వెనుక జాము వేళకు భామ ప్రవేశించి తెరపై జటను వేయుట వాడుక. భామ వేషముధరించిన నటకుడు తగు వేళకు నాటకరంగము ప్రవేశించి జటను తెరపై వైచెను. వెంటనే యది కాలసర్పముగా మారి యతనిని కఱచెను.

నటకుడు మూర్ఛిల్లి నేలగూలెను. ఇప్పటి వఱకు నాటకమందు పాల్గొనక వేచియుండిన నాయకుడు రెండు వేపకొమ్మలను చేబూని స్మారకము తప్పియున్న సహకారుని ప్రక్కజేరి వేపకొమ్మలతో నతనిని విసరుచు "దిగుదిగు నాగన్న దిగరా నాగన్న" యని పాడుచుండెను.

పాట ముగియుసరికి కళేబరమువలె పడియుండినవాడు లేచెను. అయినను తన భాగము సాగించుటకు శక్తిలేనివాడై యున్నందున సంతటితో నాటకము చాలింపవలసియున్నదని నాయకుడు సభవారికి తెలియజేసి యిండ్లకు పొమ్మనెను. అందఱు లేచి చెదరిపోయిరి కాని యొకానొక పురుషుడు మాత్రము నేలపైకతకబడిన రీతిని కూర్చుండిపోయెను. ఇతడే భామపై మంత్రము ప్రయోగించిన దుష్టుడు. అతనికి తగిన శాస్తి వానికంటె నిపుణుడైన నాయకునివలన కలిగెను.

ఆగడీయనుండి మరునాటి తీవ్రమైన యెండయందు సహో నితడు కదలక మెదలక కూర్చుండెను. మరునాటి రాత్రి మరల నాటకము ప్రారంభించువేళకు నాయకుడు దయగని మరియెన్నడు నిట్టి దుష్క్రియల సలుపవలదని నొక్కివక్కాణించి యతనికి విడుదలనిచ్చెను. నాటిరాత్రి యథాప్రకారముగా భామపాత్రను నాయకుడేవహించి తన చాతుర్యమువలన చూపరుల హృదయములు రంజిల్లజేసెను.

గ్రంథ పరిచయము

జగత్కథ

సుప్రసిద్ధ ఆంగ్లచరిత్రకారుడును గ్రంథకర్తయునగు హెచ్. జి. వెల్సుగారు ఆంగ్లమున వ్రాసిన ప్రపంచచరిత్రకు ఇది ఆంధ్రానువాదము. ఆంధ్రానువాదమయ్యు వెల్సుగారి గ్రంథముకంటెఁగూడ ఏడాకులుమిన్నయని ఉభయుల గ్రంథములను పఠించిన వారికి తెలియకపోదు. అనువాద మగుటవలన వెల్సుగారి భావములు, సిద్ధాంతములు, ఊహలు మొదలగునవి యథాతథముగ గ్రహించుటకు సంపూర్ణావకాశ మగుచున్నది. శైలి నిర్దుష్టము, నాతిసులభము, చరిత్రరచనాసంప్రదాయబద్ధము, ధారాళము, సుందరమునై ఇది అనువాద మేమి టన్నట్లుండును. అసలు గ్రంథమును యింగ్లీషు తెలిసినవారు ఇంగ్లీషులోనే చదువుకొనవచ్చునుగాని, అట్టివారికి ఈగ్రంథకర్త శ్రీమాన్ కోమాండూరి శఠకోపాచార్యులు యమ్. ఎ. బి. యల్ (కాకినాడ)గారు వ్రాసిన టిప్పణముల పఠించు భాగ్యము కలుగదు. ఈ టిప్పణములు కేవల భారతీయదృష్టితో వ్రాయబడి కొన్నియెడల వెల్సుగారి భావములను స్పష్టపఱచును, కొన్నియెడల విపులీకరించి పూర్తిచేయును, కొన్నియెడల నిరాడంబరముగ ఖండించి వేసి సత్యమును బోధించుచున్నట్లుండును. భారతీయులకు అసలు గ్రంథముకంటె గూడ ఈ టిప్పణము లెక్కువ విజ్ఞానప్రదములైనవి, బహుళతర పరిశోధనాఫలితములైనవి, సమగ్రచర్చా సమన్వితమైనవి. అట్టి శైలిలో గ్రంథకర్తగారు అనువాదమునకు బదులు స్వతంత్రముగానే ఇట్టి గ్రంథమును వ్రాసిన బాగుండుననిపించును; కాని అజ్ఞానమో, అహంకారమో, సంపూర్ణ నిష్పక్షపాత దివ్యజ్ఞానమో కలవారు తప్ప ప్రస్తుతకాలపు గ్రంథములను దేనినో తిరగవేసినంతమాత్రమున నిర్దుష్టమగుచరిత్రను వ్రాయగలమనుకొనుట శుద్ధసాహసము. అందునను అట్టి జగత్కథ వ్రాయగడంగుట మరియును అవివేకము. ఒక్క వెల్సుకే అట్టి నిర్దుష్టమనబడగల(?) చరిత్రను వ్రాయగల భాగ్యము దక్కినది. ఇంతటి పూచీలతో కూడినసందర్భములో ఆచార్యులుగారు పూచీ సెల్లయు వెల్సుకే విడచి, తనభారమును టిప్పణముల గాసూచించి మిగుల ప్రశంసనీయులగుచున్నారు. విశ్వవిద్యాలయములలో నిట్టి చరిత్రలను ఆచార్యు లుపన్యసించకున్నచో విద్యార్థులు పఠించకున్నచో, గ్రంథకర్తలు వ్రాసినప్రయోజనము లేదు. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ వైసుఛాన్సలరు సర్ రాధాకృష్ణన్ గారు ఒక చక్కని పీఠిక వ్రాసినారు. వెల రు 3/0 లు. ఈచరిత్ర ప్రస్తుత విద్యాలయలోకమున బహుళాదరమును బడయునుగాక!

మెఱుపులు

గ్రంథకర్త శ్రీ కొవ్వలి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు ఇన్నిసుపేట, రాజమహేంద్రవరము. శారదా పబ్లిషింగు హోమువారి ప్రథమప్రచురణము. 96 పుటలు. పది 'మెఱుపుల్లాంటి' కథలు. అకలంకమై అమాయికమైన శృంగారము, స్వచ్ఛమై సుస్థిరమైన శీలము, ఇందలి పెక్కుకథలనాయిక లలక్షణములు. చిన్నమ్మి శీలము అనేకులు పెద్దలకు సిగ్గుకూర్చును. భాయప్రేమకు రాజకీయములలో తావుచిక్కదు. ప్రాణములకైన తెగించుకొని మీరాబాయి తనప్రియుని వలగొన్నది. ఒకకథలో పెండ్లి సుందర కన్య తావలచిన వరునితో లేచిపోయి అయిష్టసంబంధము తప్పించుకో వలసినంత సాహసమూనవలసి వచ్చినది. విధవా వివాహదీక్షాదితులకు గౌరీపతి ఆదర్శపురుషుడు. ఈ గారిమార్గమునే ఓబయ్యభార్య వహించుట ఆశ్చర్యవు

కాదు. శ్యామాబింగాళముల ప్రేమపంయాటలకుకూడ పాఠకులు సైం యనకతీరదు. సాధారణసంఘటనములు. శైలి సులభతరము. కథలు బహుజనామోదమును బడయఁగలవు.

పూలమాల క్రౌను సైజు 41 పుటలు. వెల రు. 0-4-0 చిన్న ఖండకావ్యసంపుటము. గ్రంథకర్త శ్రీగూడ శంకరశర్మ గారు, భాషాసదనము ఆదిపూడి, గుంటూరు జిల్లా. తెలుగువాణి, పూలమాల, కోకిల, నోము, రాధిక, పసివాడు, స్మృతి, ఓమరుఖయ్యాము, రంభ, రైతుబిడ్డ, మొదలగు ఏయంశమును పట్టిన ఆయంశమువిూద వీరికలము చరచర పరుగెత్తుచుండును. కవిగారి లేతప్రయత్నములో 'దోసగుల' నెన్నుట విమర్శకుల పనిగాదు; 'తీయ తీయనుబులగల తెలుగుందనముతో నలరారుచున్నదని శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తిచౌదరిగారి యభిప్రాయ మెంతయు ననుసైనది.

హస్తనిర్మాణము చేయు పుట్టుమచ్చలు తమ భావిజీవితపరిణామమును తెలుసుకొనఁగోరని సవరించుకొనఁగోరని మానవు లుండరు. ఈ రెండువిషయములను తెలిపెడి జ్యోతిషసాముద్రికాది శాస్త్రములను భారతీయప్రాచీన ఋషివర్యులు వ్రాయకపోలేదు. పాశ్చాత్యవాసనలవల్ల నేడు వానిపై పెక్కు-అప విశ్వాసములు కుదరకున్నవి. అయినను అసలు సమాజములో అట్టు కుదరనివారిసంఖ్య అత్యల్పము. సుబోధకముగ, విశ్వాసజనకముగ, ఋజుపూర్వకముగ మధురముగ తెలుపగల వక్తలు లేఖకులే కఱవైనారు. పైగా వారిస్థానము నీమధ్యన కొందఱు బూటకు లాక్రమించిరి. బూటకు లొనరించిన అపచారముల చెఱిపి ఇట్టిగ్రంథములను శ్రీపూడి పెద్ది వెంకట్రావు గారు (పామిస్టు — ఆకల్టిస్టు, విజయనగరం) వ్రాసి ప్రకటించుచున్నారు. పై మూడుగ్రంథములును తొలికుసుమములు. ఈపుస్తకములు పట్టినవారు చివరంట చదువకనిదే విడువజాలరు. చదివినవారి కవి నచ్చక మానవు. నచ్చినవారికి విశ్వాసము కుదరకమానదు. కుదిరినవారి కీవిద్యలం అభ్యాసము కాకమానవు. అభ్యాసకుల విజ్ఞానమును అనుభవముగూడ విస్తరించక నవు. ఈ మూడుపొత్తముల వెల రు 3 లు. ఒకేతూరి కొనువారికి పోస్టేజితో సహా రు 1-8-0 లకే పంపఁబడును.

మారకపురేటు డెమ్మీసైజు 13 పుటలు. వెల ఆరుపైసలు. గ్రంథకర్త తమ్మిరాజు సూర్యనారాయణరావు గారు(బి. ఎ. ఆనర్సు). ప్రకాశకులు ప్రజాసేవ గ్రంథమాల, అనకాపల్లి, విశాఖపట్టణముజిల్లా. ఇది ప్రజలు 'తెలుసుకొనవలసిన ముఖ్యవిషయము', సులభశైలి. యెల్లరకు విశదమగురీతి సోదాహరణముగ వ్యావహారికశైలిలో ఇది చర్చించబడినది. మాసమున కొక గ్రంథమును ప్రకటించుదురు — ఎల్లరు నభిమానించదగును.

నాబడిచదువు డెమ్మీసైజు 6 పుటలు. 43 గీతములు. శ్రీ ఆంధ్రరాష్ట్రప్రాథమిక విద్యాసంఘమువారి ప్రచురణము. గ్రంథకర్త నండివాడ వెంకటరత్నముగారు. పశ్చిమగోదావరిజిల్లా తాళ్లపూడిపోస్టు; వేగేశ్వరము. ఎవ్వరో ప్రాథమికపాఠశాల బ్రాహ్మణోపాధ్యాయుని ఆదరణవలన ఇతని విద్యాభివృద్ధి అతికట్టబడిన చరిత్ర. అయినను చెళ్లపిళ్ల వెంకటకవి, కామేశ్వరరావుగార్ల దయవలన వీరి పాండిత్యకవిత్వములు వర్ధిల్లినవి కనుక వీరి బ్రాహ్మణద్వేషము చచ్చి బ్రాహ్మణాభిమానము హెచ్చినదని గ్రంథములన తెలియనగును. ఇట్టి కవిగారు సృష్టికరణకులమునకు మేలుబంతియనుటకు సందేహము లేదు.

మేఘసందేశము డెమ్మీసైజు 14 పుటలు. వెల 0-2-0 కాళిదాసు పూర్వమేఘమున కనువాదము. గ్రంథకర్త తాడూరు లక్ష్మీనరసింహరాయ పండితుడు,

రాజమహేంద్రవరము. కాళిదాస కావ్యామృతపానులు స్వభాషానువాదనోత్సాహము నాపుకొనజాలరు. అందునను అనర్గళ సహజ కవిత్వధారావిలాసులగు కవిగారికట్టి యుత్సాహము పొడముట సహజము. సాధారణానువాదములనెసంస్కృతపదజటిలము కాక తేటతెనుగులో నీటయి సంస్కృతకావ్యము చదువ లేనివారికింగూడ అందలి యమృతమును గ్రోల నను వగుచున్నది. ఈ స్తరమేఘమునుగూడ కవిగారు కృతి పింతురుగాక !

బోధనాపద్ధతులు స్నేహలతా కవితాసంఘము వారి 45 వ పుష్పము. ఆంధ్ర రాష్ట్రప్రాథమిక విద్యాసంఘము వారివల్ల ప్రకటితము. తాళ్లపూడిపోస్టు, వేగేశ్వరము సంఘమువారి కార్యస్థానము. వెల రు 0-2-0 గ్రంథకర్తలు వాజపేయాజుల రామసుబ్బారాయుడు, గోనుకొండ లక్ష్మీనారాయణగార్లు, కొల్లాపురం, జట ప్రోలు సంస్థానము. డెమ్మీ సైజు 19 పుటలు. ఉపాధ్యాయలక్షణములు, దండనాపద్ధతులు, నల్లబల్లచిత్రముల ఉపయోగములు, దండనానిరసనము, హెచ్చరిక ప్రాశస్త్యము, ఉత్సాహోద్దీపనము, ఆరోగ్యరక్షణము, ఆటలప్రోత్సాహము, శ్కౌటుశిక్షణము, గ్రంథాలయప్రయోజనము, పాఠములుసిద్ధము చేసుకొనుట, మధ్యమధ్య ప్రశ్నలు, తిట్టుటలు మానుట మొదలైన ఆధునిక విధానములనన్నిటిని, ఇంతవరకిగ సూక్ష్మముగ పుష్కలముగ బోధించుగ్రంథ మాంధ్రభాషలో అరుదు. ప్రతిప్రాథమికపాఠశాలలోపాధ్యాయుడును తప్పక గలుగవలసినది.

భీమ ప్రతిజ్ఞ క్రౌను సైజు 100 పుటలు వెల రు. 0-10-0 గ్రంథకర్త శ్రీయుత బుర్రా వెంకటనాంచారయ్యగారు ఎం. ఎ. ప్రకాశకులు బి. బికారి లింగు ఆంధ్రబుక్కుడిపో గుంటూరు. రౌద్రరసప్రధానమగు భట్టనారాయణుని వేణీసంహార నాటకమునకు నవలరూపమగు ననువాదము. పదగుంఫనమునందు, పాత్రపోషణమునందు, కథా కథనమునందు, ఆవేశ వివశత్వమునందు, అనర్గళధారయందు, దేనియందును అసలు మాతృకకు తీసిపోక పాఠకకోటికి పౌరుష పరాక్రమములు బురికొల్పు అసాధారణ రచనము. ఆంధ్రీకరణమువలన, గద్యావలంబనమువలన, కథా కథనమువలన భట్టనారాయణుడు సాధారణాంధ్ర విద్యార్థికోటికి సులభసాధ్యు డగుచున్నాడు. సంస్కృత సమాసములయందు, జటిలధోరణియందు ఉద్రేక విజృంభణమునందు పౌరుష ప్రగల్భముల యందు ఈ గ్రంథము మాతృకకెందును దీసిపోదు. పాఠకులకు పౌరుషరసముతోంబాటు భాషాప్రౌఢత్వమును గూడ సేవింపనొసగిన గ్రంథకర్త సంకల్పము కల్పము. పాఠ్యగ్రంథ నిర్ణయసంఘముల వారు దీనిని శిరసావహించి విద్యార్థుల ప్రజ్ఞాపౌరుషముల నినుమడింపం జేయుదురని విశ్వసించుచున్నాము.

శ్రీసాగరీ మురళి రాజమహేంద్రవరము శ్రీకుసుమ హరనాథతత్వ ప్రచారిణీ సభవారు (కంభంవారి సత్రంవీధి) ప్రకటించిన పెక్కు కీర్తనలుగల 26 పుటలు. వెల అరుపైసలు—హరనాథభక్తులకు పరమోపయుక్తము.

విపంచి క్రౌను సైజు 72 పుటలు. వెల 4 అణాలు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత బొడ్డుబాపిరాజుగారు, ఆదివారపుపేట, ఏలూరు. మున్నె విశ్వవిపంచి మనోహరగీతికాస్తోమము వాలపించుకొన్నది, మరల నీగీతమె మధు మాధురిమునకులికి కోకిలగళాన మామ్రోగినవి అని కవిగారు ముకుటగీతమున తెలిపినారు. ఇందు కవిత్వ ప్రథమ ప్రధానలక్షణము గోచరించుచున్న ట్లున్నది. కవిత్వములో క్రొత్త భావములు సంస్కరణములు చేర్చి కవిత నుద్ధరించుచున్నామనుకొనువారు పెక్కుఱు గలరు. కాని కవిత్వభావ వస్తు ప్రపంచమున ప్రాతలు

లేవు క్రొత్తలు లేవు. కవితా సామగ్రి నిత్యముండునదే. అట్టి సామగ్రిని సంస్కరించుచున్నా మనుకొనుట సౌందర్యమును శోభను శాశ్వతత్వమును సంస్కరింప బూనుకొనుట వంటిదే. కవిగారట్టి వంచక వేషములను వేనినిగాని వేయక యథార్థమును వచించి కవిత్వ లక్షణమును ప్రస్ఫుటించినందుకు వంద్యులు—విశ్వవిపంచిలోలేని గర్హితములుకాని నూతన గీతములు జగతిలో లేవు. యథాశక్తిగా మాత్రమే ప్రజలు వానిని వినగలుగుచున్నారు. వానిని తిరిగి పాడగల కవికోకిలములే చాలా అరుదుగానున్నవి. వారు పాడ గలిగినను తమంతట తాము పలికి వారిగళముల మారు మ్రోగినవే నిజమైన గీతములు కాని తక్కినవి తెచ్చికోలు మెచ్చికోలులు. ఇందలి చందమామ, ఉష, తటిన్నటి, చుక్కనిచుక్క, మధుపిపాసి, లేటిబోటి, కాపు పడుచు, మూగనోము, ఇంద్రధనుస్సు మొదలగున వెల్లయు సనాతన కవీంద్రుల శాశ్వత సామగ్రియే. వారనుభవించి అనుభవించి కీర్తించి విడచుచున్న వే-వానికేకవిగాని క్రొత్తతళుకులనుగాని బెళుకులనుగాని చెక్కలేదు, ఇతనును చెక్కలేదనియే చెప్పవలెను. వారు వారిధోరణిలో పాడిరి. ఇవవిధోరణిలోనివి పాడబడినవి. ఈధోరణిలో క్రొత్తదనమును నున్నది, ఇవి పలికించుచును నున్నవి, ఈ సందర్భమున వీనిని 'క్రొత్త ప్రాతల మేలుకలయిక' యనవచ్చును. కోకిల గానమునకు కులకనివా రుండరు. క్రొత్తకవీశ్వరుల ధోరణులకు పులకరించనివారును నుండరు.

గ్రామోద్ధారిణి అక్టోబరు 1 వ తేదిని యీ పత్రిక ప్రథమ సంపుటపు ప్రథమ సంచిక పెద్దాపురంనుండి బయలువెడలినది. సంపాదకుడు వడ్డి శ్రీరామమూర్తి గారు. డబుల్ క్రౌను 24 పుటల పక్షపత్రిక–సంవత్సర చందా రు 2—0—0 లు విడిప్రతి 1 అణా. గ్రామజీవనము, రైతులకు ప్రవృత్తులు, సాత్వికాహారములేక అహింస, ప్రాచీనగ్రామము, సహకార సంఘములు, గ్రామపారిశుద్ధము, వ్యవసాయము, ప్రభుత్వ ప్రయత్నము మొదలగు విషయములనుగూర్చి బహునిపుణులచే వ్యాసములు వ్రాయబడినవి. శైలి సులభము. ఇట్టిపత్రిక ప్రతిగ్రామీణునకును అత్యంతావశ్యకము. గ్రామములలోని వివిధకులముల ఐకమత్యమున కాదరువుగ ప్రతివ్యాసమును నున్నది. ఇట్టి ఐకమత్యమును చెఱుపగోరి చెడిపోయిన యొకని కథ, మంచిపద్యములనుగూడ గలవు. ఇంత చౌకయైన పక్షపత్రిక లేదు. ముద్దులమూట సంపాదకు లిట్టి మురిపెములమూట నిప్పుడు ప్రకటించుచున్నారు. ఇతని యత్నము సఫలీకృత మగును గాక !

స్టీము ఇంజను డ్రైవింగు క్రౌను సైజు 120 పుటలు గ్రంథకర్త కోట యజ్ఞరామశర్మగారు చింతగుంటపాలెం, మచిలీపట్టణము. లోహములు, బాయిలర్లు, పనిముట్లు, ఇంజనులు, పంపులు, డ్రైవర్లు గమనించవలసినవిషయములు మొదలగునవి యెన్నియో ప్రశ్నోత్తరరూపమున నున్నవి. సాంకేతిపదములెల్ల ఆయా శాఖలలో పనిచేయువారికి సుపరిచితములగు నాంగ్లములు — శైలిసులభము. ప్రతిపనివానికిని నత్యావశ్యకము. వెల రు 2-0-0 లు.

ఆయిలు ఇంజను డ్రైవింగు క్రౌను సైజు 92 పుటలు వెల 2-0-0 లు. ఇదియు పై గ్రంథకర్త వ్రాసినది. నూనెల రకములు, నూనెయింజనుల రకములు, అవి పనిచేయురీతులు, చేయించునేర్పు, వానిని బాగుపరచుట, బిగించుట మొదలగువిషయములు సచిత్రముగ నిందు వివరింపబడినవి. ప్రతిపనివానియొద్దను నిట్టి పుస్తకముండవలెను. పనిరానివాళ్లుకూడ ఇది చూచి నేర్వవచ్చును.

ఉన్నతమహిళా పాఠశాల వార్షికసంచిక

అనంతపురం గవర్నమెంటు సెకెండరీ అండు ట్రయినింగు స్కూలువారి సంచిక. ఇందు సంక్షిప్తముగ ఆంగ్లమున ఆంధ్రమున సాంవత్సరికచరిత్ర, బాలికలవ్యాసములు కలవు. ఆంగ్లవ్యాసములు 16 పుటలు. స్కూలుఫైనలు అయిదవఫారం విద్యార్థినులు వ్రాసినవి. సాధారణవిషయములు చక్కని భావములు. ఆంధ్రవ్యాసములు 40 పుటలు. గద్యపద్యవ్యాసములు నలక్షైమించియున్నవి. మూడవఫారము మొదలు ఆరవఫారమువరకు విద్యార్థినులు వ్రాసినవి. చారిత్రిక సాంఘిక, సాహిత్య, రాజకీయాదు లెన్నో విషయములు. రెండుమూడు చిన్న నాటికలును నున్నవి. ఇట్టి సంచికలవలన బాలికల రచనానైపుణ్యము వర్ధిల్లుచున్నది. ఇతర బాలికాపాఠశాలాధికారు లిట్టి యుదాహరణము ననుసరింతురుగాక !

మహా మేధావులు

క్రౌను సైజు 122 పుటలు. వెల రు 1-0-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత గొబ్బూరు వెంకటానంద రాఘవరావుగారు, ఎలమంచిలి, విశాఖపట్టణముజిల్లా. ప్రకాశకులు ఆంధ్రభావ శ్రీగ్రంథమాలిక వారు. ఆర్కిమిడీసునాటినుండి సర్ హంఫ్రీడేవినాటి వరకుగల సుప్రసిద్ధ శాస్త్రపరిశోధకులచరిత్ర లిందు నిర్దుష్టసులభశైలిని వ్రాయఁబడెను. వీరిలో కొందరు జ్యోతిషశాస్త్రధురీణులు, కొందరు ప్రకృతిశాస్త్రపండితులు, మరికొందరు రసాయనశాస్త్రవేత్తలు. గెలీలియో, న్యూటను, కోపర్నికసు మొదలగువారి చరిత్రలును గలవు. ఈ గ్రంథపాఠకులకు శాస్త్రపరిశోధనాశక్తి యెట్టి విస్మయత్వమునుగూర్చునో తెలియగలదు. పరిశోధకపరిశోధనలయందు భక్తియును హెచ్చును. భౌతికశాస్త్రజ్ఞానమును పెంపొందును. ముఖ్యముగ చిన్నతరగతి బాలుర కిట్టి గ్రంథములు నిర్ణయించి మంచి అభిరుచులను మప్పకతప్పదు.

ఆంధ్ర దేశము

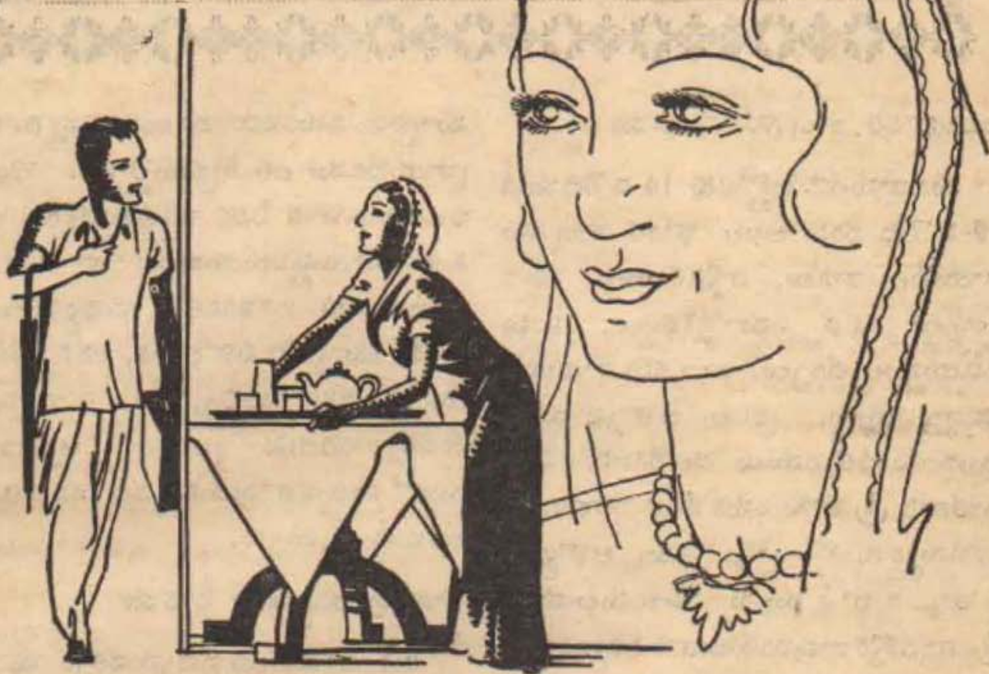
ఈ గ్రంథము రెండవభాగమును లోగడ విమర్శించితిమి. తరువాయి శుభాంతము. ప్రసాదరావు ఉద్యోగ నిర్మూలనము తాలూకా బోర్డు ప్రెసిడెంటుషిప్పు అందులో దివాలా పలాయనము యోగితనము; రామారావు సత్యాగ్రహశైలు ప్రవేశము విడుదల; సూర్యనారాయణసావిత్రుల రాజారావుభారతుల వివాహములు రామారావు మద్రాసులో "ఆంధ్రదేశము" పత్రికా సంపాదకత్వము, "దివ్యామృతము" మందులో తగలాటములు, భారతి కోక మాసపత్రికాసంపాదకత్వము, రామారావు కెక్కడపడితే అక్కడ ప్రజాసేవా సభాధ్యక్ష పీఠోపన్యాసములు, సుపుత్రజననము మొదలైన ఆధునికాంధ్రయువకుల స్వర్ణస్వప్నములెల్ల యిందు తొలుకాడుచున్నవి, రెండు భాగములును చేరి 250 పుటలు. వెల రూ. 1—0—0 వలయువారు కర్లపాలెం కృష్ణారావుగారికి చీరాల వ్రాసుకొనవలెను.

'గృహలక్ష్మి' చందా

గృహలక్ష్మి సంవత్సరపు చందా రు. 4 లనుండి రు 3 లకు తగ్గించబడినట్లు ఆంధ్రదినపత్రికలో ప్రకటించియేయున్నాము. ఈ ఆర్థికమాంద్యపుదుస్థితిలో పేదసాదలగు పాఠకుల కింతభారము తగ్గినను తగ్గినదేయను భావమొండే దీనికి కారణము. మఱియును పెక్కుఱు క్రొత్తగా చందాదారులుగా చేరి గృహలక్ష్మి పఠన భాగ్యమునందవలెనను వాంఛ రెండవకారణము. మాద్వితీయవాంఛను పురస్కరించుకొని క్రొత్తగా పెక్కుఱు చందాదారులుగాచేరి మా కీపత్రికానిర్వహణకార్యమునందితోధిక ప్రోత్సాహము నొసగుదురుగాక యని పాఠకులను గోరుచున్నాము.

మేనేజరు 'గృహలక్ష్మి'

అతనికేమి గావలయునో ఆమెకు దెలియును

ఆమె యతనికొఱకు గాచుకొని యుండినది; అతడు వీధికొనయం దగుపడగనే పాత్ర ప్రొయ్యెక్కినది; అతడు తలుపు దెరచులోపలనే నీరు మరుగుచున్నది. కొన్ని నిముషములలోనే అతనికొఱకు కొంత స్వదేశీ తేనీటిపానీయము సిద్ధమైనది.

ఈ కొంచమాలోచించి చేసినపని వారి దాంపత్య జీవితమున కెంత భేదము గల్గించినది? ఇపుడు అలసిపోయి ఇంటికివచ్చిన తరువాత నుండెడు విసుగుగాని కోపముగాని లేదు. ఒక గిన్నెడు తేనీరు అతని మానసిక బాధను పోగొట్టి స్వగృహమున సంతోషవంతునిగ జేయును. దీనివలన ఖర్చెంతమాత్రమును లేదు. ప్రపంచమున చాల చౌకదైనది. అతనికి గావలసినదిగూడ నదియే!

నీభర్త కీదినమునుండియే దయారపమనదగిన నీపానీయము నిమ్ము. దానికతడమితానంద మొందును.

తేనీరును తయారు జేయుట

ఉడుకునీటితో గడిగిన మంటిపాత్రలో మనిషికి ఒక చమ్చావంతున తేయాకును వేసి, మరిగిన ఉడుకునీటి నందులో పోయుము. ఐదు నిమిషములుండనిచ్చి, పాలు చక్కెర చేర్చి త్రాగుము.

భారతీయ తేనీరొక్కటే కుటుంబ పానీయము.

I K-29

సంపాదకీయములు

అఖిలభారత కాంగ్రెసు సంఘము

మదరాసులో అక్టోబరు 14-వ తేదినుండి 19-వ తేది వరకు అఖిల భారత కాంగ్రెసు నాయకుల రాకలు, స్వాగతములు, ఊరేగింపులు, సభ సమావేశములు, సంఘ విషయముల చర్చలు, కాంగ్రెసు నాయకుల ఉపన్యాసములు, ప్రజల ఉత్సాహములు మొదలగు ఉత్సవములు చెలరేగినవి. విశ్వదాతగారి శ్రీ బాగు ఇసుక వేసిన నేలరాలనట్టి జనసమ్మర్దముతో క్రిక్కిరిసెను. అభ్యాగత సత్కార భారమును వహించుటయన్న శ్రీ నాగేశ్వరరావుపంతులుగారి కత్యంతప్రీతి. వారి యంగణమున నాపుణ్యదినములలో 'పావనస్నానవిధాన్నపానముల సంతసమం'దినవారిసంఖ్య అనల్పము. విషయ సంఘసభ్యులు భుక్తాయాసముచే కదలనోపరనియో పంతులుగారు చర్చలనెల్ల ఆదివ్యభవనముననే సాగింపఁజేసిరి.

ప్రెసిడెంటు పదవి

ఈ సమావేశ మనేక సందర్భములలో ప్రధానమైనది. దేశ మనేక సమస్యలతో నుఱ్ఱూతలూగుచున్నది. ఎవ్వరును నే నిర్ణయమునకును రాలేకున్నారు. ముందుచూచిన నూయి, వెనుకచూచిన గోయి. ఒకపక్ష మింకొకపక్షముతో అతి కష్టము మీద మాత్రమే సమరసపొందగలుగుచున్నది. అభిప్రాయభేదము లతి తీవ్రములైనవి. యోగిపుంగవులుగూడ వీనిని సర్దలేకున్నారు. ఇట్టి కంటకభూయిష్టసమయమున రాజేంద్రప్రసాదుగారు ఒకసంవత్సర మధ్యక్షులుగానుండి, యెవ్వరికిని విరోధికాక, జగన్మిత్రుడై యెట్లో నెగ్గుకొనివచ్చి, తన నియమిత సంవత్సరాంతమున ప్రవేశించి అనతికాలములో సుఖింపబోవుచున్నాడని మనమతనిని అభినందింపవచ్చును.

కాబోవు అధ్యక్షుని భారము

ఈకంటకకిరీటము వచ్చేసంవత్సర మెవ్వరిపైఁబడునాయనునది కఠినప్రశ్న. ఆంధ్రులు తమకీగౌరవము దక్కవలెనని శ్రీపట్టాభిసీతారామయ్యగారి పేరును సూచించుచున్నారు. నిజముగ నిట్టి గౌరవము శ్రీ పట్టాభిగారికిని మనకునుగూడ నత్యంతకీర్తిదాయకమైనదనుటకు సందేహములేదు. కాని కాంగ్రెసు అధ్యక్షపదవి కేవలము గౌరవప్రదమై, అలంకార కిరీటమాత్రమై రాణించుదినము లరిగినవి. కిరీటమాంధాతకు నిద్రపట్టదని ఒక కవీంద్రుడు వ్రాసినాడు. మనకాంగ్రెసు అధ్యక్ష అకిరీటమాంధాతలకు కూడ అట్టి విషమావస్థయే వచ్చుచున్నది. దేశశ్రేయస్కరమైన దేమార్గము, ఏపక్షముసూచించు

నది, దేనిని స్వీకరించిన అన్యపక్షవాదముల కేమి సమాధానములు చెప్పుట, వారా సమాధానమును స్వీకరింతురా పైఁ బడబోవుదురా, అప్పుడు నిరంకుశత్వ మానుటా సమీకరణ మొనర్చుటా మొదలైన సమస్యలెన్నియో నేటి అధ్యక్షుల నెదురుకొనుచున్నవి. బంగారు కిరీటమైనన్నాళ్లు పై రాష్ట్రములవారు పెట్టుకొని విఱ్ఱవీగిరి. కంటకభరితమగుటచేత ఆ రాష్ట్రములలో దానిని పెట్టుకొనగలవారు లేక విదేశములలోనున్న ఏ జవహరులాలు సుభాసు చంద్రబోసుల పేరులనో సూచించుచున్నారు. రాజగోపాలాచారిగారి కింకా శుభశకునము లెదురు కాలేదు. సంయుక్త పరగణాలవారు శ్రీ పట్టాభిగారి పేరును సూచించినారు. ఇతర రాష్ట్రముల వారును సూచింపక పోరు. రాబోవు కాంగ్రెసు ప్రెసిడెంటు పెద్ద వక్త, దీర్ఘోపన్యాసలేఖకుడు, పుష్టవిగ్రహుడుగా నున్నంతన చాలదు. అతడు సహా ప్రాజ్ఞుడై యుండవలెను. సర్వ మతపక్ష తత్వముల నెఱుంగగల సూక్ష్మగ్రాహియై యుండవలెను. సర్వవాదములకు సమాధానము చెప్పి యొప్పించఁగల మహా పండితుడై యుండవలెను. వితండవాదములకు వెటకారపు జబాబులు చెప్పఁగల వివేకియై యుండవలెను. నిముషమునకు వేయుమాటలైన నాడగల విషయ విదగ్ధుడై యుండవలెను. చర్చలను నడిపించు చమత్కృతులలో నందెవేసిన చేయియై యుండవలెను. వేయిదినములు మాటాడినను వినువారు వినువ్రసందక వినసుంకించుచుండు వక్తృత్వ సుందరుడై యుండవలెను. అన్ని రాష్ట్రములలో నాబాలగోపాల మెఱింగిన పరిచిత నామధేయుడై యుండవలెను. ఏబదియేండ్ల కాంగ్రెసు చరితములను నెడమచేతి గోళ్లలో నిరీకించుకొనిన సూక్ష్మబుద్ధియై యుండవలెను. అకళంకరాజకీయ వర్తనుడై, ఆర్య ఆధ్యాత్మిక లక్షణ లక్షితుడై, అనంతప్రజాసేవాపరాయణుడై, అధికారశక్త్యాస్మృతి నిర్లక్ష్యపరిభాషితుడై రాణింపఁగల ధీరోదాత్తుడై యుండవలెను. అఖిల భరతఖండమున ప్రస్తుతము అట్టివారెవరనిన, ముందు పట్టాభిగారిపేరు చెప్పి తరువాత పెక్కుతి పేరులు చెప్పవచ్చుననుట అతిశయోక్తి కాదు. అఖిల భరతఖండ రాష్ట్రములును 'అతనిని గౌరవించుటకుగాను' అను నెపము నటులుండనిచ్చి, భరతఖండభాగ్యమను నావను పైనిజూపిన కల్లోలములలో కొట్టుకొనకుండ దక్షతతో తప్పించి యొడ్డుచేర్చగల చుక్కానియగు నతనిని పేర్కొనుటవల్ల భరతఖండమున కత్యంతశీఘ్రావశ్యకమైన యొక సేవ నొనరించుచున్నారనవలెను. వివేకవంతమగు భరతఖండ మీసమయమున నతడొనరింపఁగల సేవలనెల్లఁ జూడగొనక, చీలికయ్యములలో దొర్లి చేవకోల్పోవదని నమ్మవచ్చును.

వాయిదా యేల ?

ఇది వచ్చే సంవత్సరము మాట. ఈ సంవత్సర మీపురమున జరిగిన సమావేశ

ములో నెన్నో సమస్యలు అంత్య పరిష్కారమగునని అనేకపక్షములవారు తలచిరి. కాని కాంగ్రెసుసభకు అంత్య పరిష్కారమునకు వచ్చుటకు శక్తిచాలక పోయినది. కాలమానము చూచుకొని పరిష్కరింతుమని చెప్పి సర్వమును లక్నో కాంగ్రెస్సుకు వాయిదా వేసినారు. అందు ప్రధానమైనది మంత్రిత్వస్వీకరణ సమస్య. ఇందు వాయిదా వేయవలసినంత కష్టమేమియునున్నట్లు తోచదు. రాష్ట్రములలో కాంగ్రెసువారికి మెజారిటీ వచ్చినప్పుడే ఈవిషయము రావచ్చును. లేనిచో మనకు మంత్రిత్వముల బాధే లేదు. మదరాసులో కాంగ్రెసువారికి వచ్చుచున్న వోటులంత అధికసంఖ్య, ఇతర రాష్ట్రములలో అనగా బెంగాలు పంజాబు మధ్యరాష్ట్రములలో వచ్చునో రాదోయని నాయకులు భయపడుచున్నారు. మెజారిటీ వచ్చునప్పుడు గవర్నరు ఆపార్టీ నాయకుని పిలచి మంత్రుల నేర్పాటుచేయవలెనని కోరును. అతను నిరాకరించినచో వారి ప్రతిపక్షి పార్టీ నాయకుని కాభారము విడచిపెట్టును. ఇతయును కష్టపడి మెజారిటీ తెచ్చుకొని మంత్రిత్వ బాధ్యతవహించక, పూర్వపు స్వరాజపార్టీవలె ఇప్పటి పార్లమెంటరీపార్టీయు, వేరొక అనామకవర్గమున కాభారము నొప్పచెప్పి తాము వెనుక తాళము వేయుట సమంజసమా, సవ్యమైన ప్రజాహిత సేవామార్గమాయనునిర్ణయమునకు వాయిదాయేల? సవ్యమని తోచిన చాటరాదా, అపసవ్యమనితోచిన నిషేధించరాదా? 'లక్నో కాంగ్రెస్సుకు వాయిదా వేయుటకీ సభానమావేశమేల, రైలుకంపెనీలకి లాభములకా?' అనిన శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథముగారిప్రశ్నకు సమాధానము లేదు.

బొంబాయికాంగ్రెసులో తెల్లకాగిత తిరస్కరణతీర్మానము ప్యాసయినదిగదా, అది ఉండగా ఈ స్వీకరణ మెట్లు అని పెద్ద బ్రహ్మసందేహము. ఈ సందేహములకు సమాధానము కలుగునట్లు అనేకపు మినహాయింపు టర్థములతోనే గదా అది ప్యాసు కాబడినది. తెల్లకాగితమును తిరస్కరింతుమనినాము. అది అప్పుడే చట్టమయినది. చట్టమునుగూడ తిరస్కరించవలెనా? ఇదియొక సమాధానము! తిరస్కరణమునకర్థము చట్టసభలను బ్రక్కలుచేయుట, లేక పనులు కాకుండా అడ్డుపెట్టుచుండుటయా? అట్లు కాదని వెంటనే సర్దారువల్లభాయిపటేలుగారు చెప్పినారు. ఇది రెండవ సమాధానము. అయిన తిరస్కరణ శబ్దమున కర్థమేమి! 'తిరస్కరించుచున్నా' మని ఒకే తీర్మానమును అసెంబ్లీలో ప్యాసుచేయుటమాత్రమన్నట్లు రాజగోపాలాచారిగారను లిబరల్సునుగూడ ఏకీభవించి గ్రహించినారు! ఇది మూడవ సమాధానము. అట్టి తీర్మానమైన నెగ్గినదా? అదియును లేదు. చట్టము పనిచేయదా? ఎట్లో యొకరీతిని పనిసాగక మానదు. అయినను 'జోహుకుములవలె కాక, మనస్ఫూర్తిగకాక, ఒక కబర్దారు (Protest) క్రింద మాకిష్టములేకున్నను ఈ లోపములు కలవని పనిచేసి చూపించుటకే వచ్చినా'మని అతిరస్కరణశబ్దమున కర్థముగా మనము గ్రహింపవలెను. లేకున్న కొన్నిలు

ప్రవేశమునకుగాని, పార్లమెంటరీబోర్డుస్థాపనకుగాని, తద్విధానానుక్రమణమునకు గాని తావులేదు.

పునస్సత్యాగ్రహాచరణశక్తి గాంధీజీకి దేశీయులకు లభించువరకుచేయుచుండు నట్టి కౌన్సిలుచర్యలకు గాని సంస్కరణతిరస్కరణమను నామమిడుట సాహసము. మనకు కావలసినది 'మన మెక్కడ నున్నాము ఏమిచేయవలెను' అను విషయములలో సత్త్యైకదృష్టితో సలుపబడుచర్యలు. ఇందువలననే మహాత్ముడు కౌన్సిలు కార్యక్రమము కాంగ్రెసు ధర్మమన్నాడు. దేశము ప్రబలవిజ్ఞానముపొంది, ప్రచండసాహసము సలిపి, అలసి విశ్రామమునిమిత్తము పార్లమెంటరీ త్రోవనుత్రొక్కినది. బొంబాయిలో మనమె అట్టి మార్గమున కనుజ్ఞయిచ్చినాము. ఇప్పుడు ఆ మార్గమునకు విరుద్ధమైన పదవీతిరస్కరణమను అపసవ్యమార్గమును త్రొక్కకూడదని నిశ్చయించుటకు వాయిదా కూడా యేల? అయినను మునపటికంటె నయము. కాంగ్రెసుసభ్యులు మంత్రిత్వస్వీకరణానుకూల ప్రచారము చేయరాదని వార్తాసభ నిషేధించెను. సత్యమూర్త్యాదులచర్యలవలన అట్టి తీర్మానము వలన ప్రయోజనముండదని యెంచిరియో, ఆఆంక్ష తొలగించినారు. లక్నో కాంగ్రెసులో మఱి వాయిదావేయుటకు వీలుండదు. ఏదో తీర్మానమునకు రావలెను.

ఆ తీర్మానమును బట్టి కౌన్సిళ్లకు కాంగ్రెసువారెక్కువగా నెన్నుకొనబడుదురా తక్కువగా నెన్నుకొనబడుదురా యను ప్రశ్న నిశ్చయముకాగలదు. ఆదర్శములు చూపి వోటులు జూఱగొనుదినములు వెళ్ళినవి. అనుకూల కార్యక్రమ ప్రణాళికలు బఱపి అవి సాధించవలసిన దినములు వచ్చినవి. న్యాయపక్షమువారు సర్వమును మీకు సాధింతుమని శుష్కవాగ్దానములు చేయుచున్నారు. వారు చేయజాలరని యెంచినవారుకూడ, వారిస్థానమును గుఱించియైనను వోటులు వారిపై కుఱిపించకమానరు. కాంగ్రెసువారు అట్టి బూటకపు టప్పాలు కొట్టనక్కరలేదు. 'సంస్కరణములు వ్యర్థములని మేము నమ్ముచున్నాము గనుక, మేమధిక సంఖ్యాకులుగ నెన్నుకొనబడినను, మంత్రుల నేర్పరచు భారమును దాల్చుమని గవర్నరు మమ్ములను ఆహ్వానించినప్పుడు మేము స్వీకరింపక, ఎదటిపక్షవారల్పసంఖ్యాకులైనను వారికే విడచెదము. సభలవలన మంత్రిత్వస్వీకరణమువలన గలిగే తుచ్ఛలాభములు గోరువారు మీయిష్టము. అట్లుకాక మేము సభలలో ప్రతిపక్షులమై ప్రసంగించుచుందుము. మా ప్రసంగములే యెక్కువ ప్రయోజనమైనవని మీరు నమ్ముదో మాకు మీ వోటులివ్వుడు' అని వోటర్లను ప్రార్థించినచో మనగతి యెట్లున్న అట్లు కాగలదు. లక్నో కాంగ్రెసు చేతులలో కాంగ్రెసు కాండిడేటుల విజయావిజయసమస్యలు మూయబడియున్నవి. ప్రకాశముగారి ఉపన్యాసము కాంగ్రెసు సభ్యులగుండెలలో నాటుకొనినచో నయము. లేకున్న మరి కొన్ని యేండ్లు

కాంగ్రెసుపేర వ్యర్థోపన్యాసములును వ్యర్థకాలక్షేపమును చేసుకొనుచు గౌరవ వినతిపత్రముల నందుచు సమాధానములిచ్చుచు యాత్రసాగించవచ్చును.

గాంధి మహాత్ముడిచ్చిన సత్యాగ్రహ శిక్షణము మనకు జైళ్ళకు వెళ్లుటకు, కష్టములు పడుటకు, పోట్లుతినుటకు, త్యాగములుచేయుటకు సరిపడినది. అయినను దానిని సాగించలేక విరమించితిమి. ఈ విరామకాలములో కావలసిన శిక్షణవేరు. గ్రామపరిశ్రమోద్ధరణము, రైతుసహాయవ్రతము, హరిజన మహాజనలాలనము, అన్యమత ద్వేష విసర్జనము మొదలగు శాంతవంతములగు పనులు కావలసియున్నవి. అధిక సంఖ్యాకులమై అధికారస్థానమున నుండికూడ మన మీమాత్రపు పై పనులను చట్టముద్వారా చేయజాలనియెడల ఆచట్టము పరువును పూర్తిగ తీసినవారగుదుము. లేక ప్రభుత్వానుకూల పక్షీయులకు విసర్జించిన, వారేదో మసి బూసిన మారేడుకాయచేసి ప్రజల గికురించి వారి ప్రతిపక్షులమగు మనయెడల ద్వేషము పెంచుచుండగలరు. కనుక లక్నో కాంగ్రెసు వారైనను కాస్తముందు జాగ్రతపడి మరీ తీర్మానించవలెనని కోరుచున్నాము.

ఐరోపా సమితి

గత అయిరోపాయుద్ధము ప్రపంచమున ముందెన్నడును యుద్ధములు రాకుండుటకై పోరాడబడినది. జాతిసమితి యుద్ధములు రాకుండ వ్యవహారములను ముందే పరిష్కరించుటకు, లేనియెడల చర్యతీసుకొనుటకు స్థాపించఁబడినది. మొత్తము పైని రెండిటి యుద్దేశము బలీయులు బలహీనులను మొత్తకుండ సంరక్షణ కలిగించుటకు. ఈ సంకల్పములు మంచివి కావని యెవ్వరనగలరు, అవి నిర్వచింపఁబడినపుడు నిర్వహింపఁబడక తప్పవని యెవ్వరూహించిరి?

అయితే, ప్రపంచములో ఒకరికి అట్లు ఒకరికి ముక్క ఉన్నన్నాళ్లు, మేము గొప్పవారము మీరునీచులుఅనుభావ మున్నన్నాళ్లు, నేనుయేలుతాను నీవుపడియుండుమను విదేశప్రభుత్వము లున్నన్నాళ్ళు పైసంకల్పములు దబ్బరలుగును, కాని సత్యములు కావు. అయిరోపారాజ్యముల ఊహలేమి? తమకు పెద్దఅట్లు నల్లవానికి ప్రాచ్యులకు రాలినపాట్లు, తాము గొప్పవారు వీరు అనాగరీక మూఢులు, తాము పాలకులు వీరు ప్రజలుఅను క్షుద్రసామ్రాజ్యతత్వభావములు వారినిపట్టి పీడించుచున్నవి.

పూర్వము ఏథెన్సులో స్వరాజ్యముండెను. అయితే అందులోని గ్రీకుజాతివారిదే ఆస్వరాజ్యము; తక్కిన అన్యజాతి 'హెలెట్లులు' వారికంటె వేయిరెట్లు అధికజనులు వారిబానిసలే. ఇప్పుడును ప్రపంచమున డిమోక్రసీ యుండవలెను, స్వాతంత్ర్యముండవలెను. అయితే అది శ్వేతవర్ణులకుంటే చాలును; నల్లవారికవి యీయకుండానే వారు రక్షింతురు. ఈవిధముగా ఆంగ్లేయులు, ఫ్రెంచివారు, పోర్చుగీజులు ఇటలీవారు మొదలైనవారెందరో నల్లదేశములను రక్షించుచు

సామ్రాజ్యాధినాథులై యున్నారు. అబిస్సీనియాను వాతాపివలె దిగమ్రింగి దానినికూడ రక్షింతమని ఇటలీకోరిక. అట్లుచేస్తే తక్కిన తెల్లవారికి నష్టము. అబిసినియామీద ఇటలీని పడనియ్యమన్నారు జాతిసమితివారు. ఇటలీ పడినది.

అబిస్సీనియాకు సాయముచేయుటయా మానుటయా? చేసినచో ఇటలీతో వైరము అయిరోపాకంతటికిని ప్రళయకారణమగును. చేయకున్నచో జాతిసమితి బండారమంతయు బయలుపడును. అందుకొఅకు ఆర్థిక శాంక్షనులని యేదో యీమధ్యన చాలా చర్చలు చేసి కాలహరణ మొనర్చినారు జాతిసమితివారు. దీనివలన ఇటలీకినష్టి లేదు అబిస్సీనియాకు పుష్టి లేదు. కనుక ఇటలీ అబిస్సీనియాను ఇచ్చవచ్చినటుల నొర్లుకొనుచుండవచ్చును. అబిస్సీనియాకు బలముంటే యెదుర్కొంటుంది, అదృష్టముంటే గెలుస్తుందేమో! కాని అయిరోపాలో అగ్గిలేకుంటే చాలునన్నది ఫ్రాన్సు. స్వతంత్రించి నేనురానన్నది బ్రిటను. ఇట్లు ఒక పెద్ద అపాయము తప్పినదన వచ్చును. ఇది జాతిసమితికి ఒకరీతి విజయ చిహ్నమే.

అయిరోపాజాతి సమితివారు తమకెంత నిస్సహాయ మొనరించినను వీరునివలెపోర నిశ్చయించితిననుచున్నాడు అబిసీనియా చక్రవర్తి. బ్రిటను, ఫ్రాన్సు, ఇటలీలు సస్నేహముగ చేతులు కలుపుకొనుచున్నవి. నవంబరు మొదటివారములో అయిరోపా జాతిసమితి రాజ్యముల ప్రతినిధులు ఒక మహారహాస్యసభ సలుపుదురట. దీనిఫలితము సమితిసభ్యులెల్లరు నేకీభవించి యెట్లయినను అబిస్సీనియాను ఒప్పించి ఇటలీకి కావలసిన కొన్ని సదుపాయములు చేయుమని బలవంతపెట్టుట అనుకొనిన తప్పా? వలసరాజ్య పిపాసిసామ్రాజ్యముల సమితి యొక్క చర్య లన్యథా యెట్లుండగలవు? జాతిసమితి సభ్యురాలై నందుకు అబిస్సీనియాకు ఇట్టి మహోపకారము కలుగుట అబ్బురమా? చైనీయులును ఇట్టిలాభము నెంతో కొంత గ్రోలినవారే! భారతదేశమును సభ్యురాలే!

ఉరమనిపిడుగు

మహాత్ముని తత్త్వబోధనలు హిందూ సంఘస్థుల చెవుల కింతో అంతో యెక్కినవి. అసలు కాలమే మారినది. నేనెక్కువ నీవు తక్కువలను అహంభావమును ప్రజలోర్వరు. ఎవరి కన్యాయము జరిగినను ప్రభుత్వము లూరకొనవు. వెనుకబడినవారి మేలుకై పాటుపడుట ప్రభుత్వములవిధియని నిర్ణయింపబడిన సిద్ధాంతము. హరిజనులు యిబ్బందులు కేవలము సాంఘికములు మాత్రమే కావు. అంతకుమించిన ఆర్థికములున్నవి. రెండింటిని తీర్చుటకును అవతల ప్రభుత్వము వారు ఇవతల హరిజన సేవాసంఘములవారు బహు ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. కొన్ని తీరుచున్నవి. కొన్ని అడ్డుచున్నవి. వానినికూడ నెదుర్కొనుచున్నారు. ఇట్లు హిందూసంఘమెల్లయు ఈసమస్యా పరిష్కార విషయములో తటపటలు పడుచుండ డాక్టరు అంబేద్కరుగారు యివోల

నిమ్న జాతి సభలో 'హరిజనులన్యమత స్వీకరణ మొనరించవలెను హిందూమతమును వీడవలె'నని తీర్మానము ప్యాసు చేయించుట ఆశ్చర్యము. మాలవ్యాగారు చెప్పినట్లు ఉదారతరమగు హిందూమతతత్వములో కూడ హరిజనులయెడల సవర్ణులు కొన్ని అపచారములు చేయుచుండుట విచారనీయము. దానికి ప్రతీకారము అట్టి చర్యలకు ప్రతికూల బోధలొనరించి వారిని తప్పించుట మాత్రమే. కరవీర జగద్గురు శంకరాచార్యుల వారే ఇట్టి సనాతనబోధనలకు దిగుచున్నారు. కనుక హరిజనులు తమ వివేకమును గోల్పోరనుకొనవచ్చును.

తిరువాన్కూరు మహిళాసభ తీర్మానములు

అక్టోబరు 19 వ తేదిని త్రివేంద్రము నగరములో తిరువాన్కూరు మహిళాసభా సమావేశము ముగిసినది. మిస్. సాలీ కోయాఅను క్రైస్తవయువతి ఆసభ కగ్రాసనాధిపత్యము వహించెను. రాజభక్తి, నిర్బంధోచిత ప్రారంభవిద్య మొదలగు తీర్మానముల తరువాత 'సంతాన నిరోధ శిక్షాసంస్థల నెలకొల్పవలెనా కూడదా' యను విషయము చర్చించఁబడెను. గడచిన అఖిలభారత మహిళాసభవారు అట్టి సంస్థలు నెలకొల్పవలెనని తీర్మానించిరి. అయినను మిస్ ఓవర్కిర్కు అనునామె అట్టి పద్ధతుల వలన గలుగు ప్రయోజనములను గూర్చి మనకు అని కొంచెము మాత్రమే తెలియును గనుక బర్తుకంట్రోలు క్లినిక్కులు తెరచు సందర్భములను ప్రోత్సాహింపరాదు అని తీర్మానమును ప్రతిపాదించెను.

ఆమె వాదము లీ ప్రకారముగా నున్నవి. స్త్రీల వివాహవయస్సు ప్రస్తుతము ప్రకారము 15-20 యేండ్లనుండి 20-25 సంవత్సరములవరకు మార్చినయెడల కొంతజనసంఖ్య తగ్గును. అట్టి సంస్థలుపెట్టి జనసంఖ్యను బొత్తిగ తగ్గించినచో పాశ్చాత్యులు తయారు చేయువస్తువులు కొనుక్కొనువా రుండరు గనుక వారికి నిరుద్యోగము సంభవించును. అట్టి పద్ధతు లెఱుగని పేదలు వానిని ప్రయోగించి అపాయములపాలగుదురు. అది అవనీతిప్రదము. వానికై వ్యయముచేయు సొమ్మును మద్యపాననిషేధము ఉన్నత ఉత్తమ జీవనబోధనము మొదలగువానిపై వ్యయముచేసిన నెక్కువ ఫలప్రదమగును. శ్రీమతి కమలాబాయి వేలుపిళ్లగారు ఆ తీర్మానము నెదిరించి ప్రభుత్వమువారు మంచి శిక్షణాలయములు స్థాపించి నిరోధించకున్నచో జనసంఖ్య హెచ్చుపెరుగక మానదని చెప్పిరి.

అఖిలభారతమహిళాసభ వారి తీర్మానమునకు ప్రతికూలముగా నిట్టి తీర్మానమును అసలు ప్రతిపాదింపవచ్చునా అని ఒకరు ప్రశ్నింపగా, అట్లు కూడునని ఒకవనితయు, ఆ సభాకార్యదర్శియే చర్చింప ననుజ్ఞయిచ్చెనని వేరొకవనితయు సమాధానములు చెప్పిరి. అసలు తీర్మానము నెగ్గెను.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.